

**TÜRK TİCARET KANUNU VE KURUMLAR
VERGİSİ KANUNU KAPSAMINDA SERMAYE
ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME İŞLEMLERİ VE
BİR UYGULAMA**

Cemal ALTINKESER

**Yüksek Lisans Tezi
İşletme Anabilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Osman Berna İPEKTEN
2018
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Cemal ALTINKESER

**TÜRK TİCARET KANUNU VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNU
KAPSAMINDA SERMAYE ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME
İŞLEMLERİ VE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Osman Berna İPEKTEN**

ERZURUM – 2018

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

06./07/2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "TÜRK TİCARET KANUNU VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNU KAPSAMINDA SERMAYE ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME İŞLEMLERİ VE BİR UYGULAMA" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

Tezin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezin/Raporumun makale için altı ay, patent için iki yıl süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

06/07/2018

Cemal ALTINKESER

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerin ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

F-83/00/22.12.2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi O. Berna İPEKTEN danışmanlığında, Cemal ALTINKESER tarafından hazırlanan bu çalışma 06/ 07/ 2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. İŞLETME Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Dr.Öğr.Üy. O. Berna İPEKTEN

İmza:

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Bekir ELMAS

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Şakir DİZMAN

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
Enstitü Müdürü

F-85/01/21.10.2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**ŞİRKET TÜRLERİ VE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ HAKKINDA GENEL
BİLGİLER**

1.1. ŞİRKET KAVRAMI VE TÜRLERİ	2
1.1.1. Şirket Kavramı	2
1.1.2. Şirket Türleri	4
1.1.2.1. Adi Şirketler.....	4
1.1.2.2. Ticaret Şirketleri	4
1.2. BİRLEŞME KAVRAMI	5
1.3. BİRLEŞME ŞEKİLLERİ	7
1.3.1. Satın Alma Yoluyla Birleşme.....	7
1.3.2. Devralma Yoluyla Birleşme	8
1.3.3. Yeni Kuruluş (Konsolidasyon) Yoluyla Birleşme	8
1.4. BİRLEŞMELERİN SINIFLANDIRILMASI	8
1.4.1. Ekonomik Faaliyet Alanlarına Göre Birleşmeler	9
1.4.1.1. Yatay Birleşmeler	9
1.4.1.2. Dikey Birleşmeler	10
1.4.1.3. Karma (Çok Pazarlı) Birleşmeler	11
1.4.2. Hukuki Yapılarına Göre Birleşmeler.....	12
1.4.2.1. Biçimsel Birleşmeler	12
1.4.2.1.1. Tröstler	12
1.4.2.1.2. Holdingler	13
1.4.2.1.3. Konsorsiyumlar	14

1.4.2.1.4. Birleşmeler	14
1.4.2.1.5. Ele Geçirmeler	14
1.4.2.1.6. İş Ortaklıkları	15
1.4.2.2. Biçimsel Olmayan Birleşmeler.....	15
1.4.2.2.1. Karteller.....	15
1.4.2.2.2. Centilmenlik Anlaşmaları	16
1.4.2.2.3. Çıkar Grupları	16
1.4.2.2.4. Havuzlama.....	16
1.5. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN NEDENLERİ.....	17
1.5.1. Büyüme İsteği.....	19
1.5.1.1. İçsel Büyüme	19
1.5.1.2. Dışsal Büyüme.....	19
1.5.2. Ölçek Ekonomilerinden Yararlanmak.....	20
1.5.3. İyi Bir Yönetime Sahip Olmak veya Yönetim Yapısını Sadeleştirmek.....	21
1.5.4. Sinerji Oluşturmak	22
1.5.5. Rekabet Avantajı Sağlamak	22
1.5.6. Çeşitlendirme Yapmak	23
1.5.7. Vergi Avantajlarından Yararlanmak	23
1.5.8. Diğer Nedenler	24
1.6. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN BAŞARIYA ULAŞAMAMA NEDENLERİ.	24
1.7. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	25
1.7.1. Birinci Dalga (1897 – 1904).....	25
1.7.2. İkinci Dalga (1916 – 1929).....	26
1.7.3. Üçüncü Dalga (1965 – 1969)	27
1.7.4. Dördüncü Dalga (1981 [1984] – 1989)	27
1.7.5. Beşinci Dalga (1991 – 2001).....	28
1.7.6. Altıncı Dalga (2004 – 2009).....	28
1.8. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNDE İZLENEN YÖNTEMLER.....	29
1.8.1. Anlaşarak Birleşme	29
1.8.2. Zorla Birleşme	30

İKİNCİ BÖLÜM**ŞİRKET BİRLEŞMELERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER**

2.1. TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ	31
2.1.1. Birleşme İşleminin Uygulama Alanı ile İlgili Genel Bilgiler	31
2.1.2. Birleşme Türleri	32
2.1.2.1. Devralma Şeklinde Birleşme (Katılma Yoluyla Birleşme)	32
2.1.2.2. Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme (Tam Birleşme).....	33
2.1.3. Geçerli Birleşmeler.....	33
2.1.4. Özellikli Durumlar	35
2.1.4.1. Tasfiye Hâlindeki Şirketin Birleşmeye Katılması	35
2.1.4.2. Sermayenin Kaybı veya Borca Batık Hâldeki Şirketin Birleşmeye Katılması.....	36
2.1.5. Ortaklık Payları ve Hakları.....	37
2.1.5.1. Ortaklık Payının ve Haklarının Korunması	37
2.1.5.2. Ayrılma Akçesi	38
2.1.6. Birleşme Sürecinde Yapılacak İşlemler	39
2.1.6.1. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması	39
2.1.6.2. Birleşme Raporunun Düzenlenmesi	40
2.1.6.3. İlgililere İnceleme Hakkının Verilmesi	41
2.1.6.4. Malvarlığında Meydana Gelen Değişikliklerin Bildirilmesi	42
2.1.6.5. Birleşme Kararının Verilmesi.....	42
2.1.6.6. Birleşmenin Kesinleşmesi (Ticaret Siciline Tescil ve İlan)	44
2.1.7. Sermaye Artırımı, Yeni Kuruluş ve Ara Bilanço	44
2.1.7.1. Sermaye Artırımı	44
2.1.7.2. Yeni Kuruluş.....	45
2.1.7.3. Ara Bilanço Çıkarma	45
2.1.8. Sermaye Şirketlerinin Kolaylaştırılmış Şekilde Birleşmesi	45
2.1.8.1. Uygulama Şartları	45
2.1.8.2. Sağlanan Kolaylıklar	46
2.1.9. Birleşmenin Sonuçları	47
2.1.9.1. Alacaklıların Teminat Altına Alınması	47
2.1.9.2. Ortakların Kişisel Sorumlulukları.....	47

2.1.9.3. İş İlişkilerinin Geçmesi.....	48
2.2. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ .48	
2.2.1. Vergili Birleşme	49
2.2.1.1. Birleşme Dönemi	49
2.2.1.2. Birleşme Kârı.....	50
2.2.1.3. Birleşme Kârının Beyanı ve Ödenmesi	51
2.2.1.3.1. Birleşme Öncesi Döneme Ait Beyannamenin Verilmesi.....	51
2.2.1.3.2. Birleşme Beyannamesinin Verilmesi.....	52
2.2.1.4. Birleşme Hâlinde Vergisel Sorumluluk.....	52
2.2.1.5. Değiştirme Biriminin Tespit Edilmesi.....	52
2.2.1.6. Birleşme Primi	54
2.2.1.7. Birleşme ile İlgili Özellikli Durumlar.....	54
2.2.1.7.1. Birleşme Giderleri	54
2.2.1.7.2. Birleşen Kuruma Ait Zararlar	55
2.2.1.7.3. Amortisman Uygulaması	56
2.2.1.7.4. Yenileme Fonu	57
2.2.1.7.5. Devrolan Şirketin, Devralan Şirkette Sermaye Payına Sahip Olması..	57
2.2.1.7.6. Devralan Şirketin, Devrolan Şirkette Sermaye Payına Sahip Olması..	58
2.2.1.7.7. Birleşme İşlemlerinde KDV Uygulaması	58
2.2.1.7.8. Birleşen Şirkete Ait İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, İntifa Senetleri, Rüçhan Hakları ve Taşınmazların Satışı.....	59
2.2.2. Vergisiz Birleşme	60
2.2.2.1. Birleşmenin Devir Sayılma Şartları.....	60
2.2.2.2. Devir Hâlinde Vergiler, Beyan ve Ödeme.....	61
2.2.2.3. Devir ile İlgili Özellikli Durumlar	61
2.2.2.3.1. Devir Giderleri	62
2.2.2.3.2. Devir Hâlinde Zararların Mahsup Edilmesi	62
2.2.2.3.3. Amortisman Uygulaması	63
2.2.2.3.4. Yenileme Fonu	63
2.2.2.3.5. Devir Hâlinde KDV Uygulaması	64
2.2.2.3.6. Devrolan Şirkete Ait İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, İntifa Senetleri, Rüçhan Hakları ve Taşınmazların Satışı.....	64

2.3. DAMGA VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	65
2.4. AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	65
2.5. HARÇLAR KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	65
2.6. REKABETİN KORUNMASI HAKKINDA KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	65
2.6.1. Genel Bilgiler	65
2.6.2. Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ ile Yapılan Düzenlemeler Hakkında Genel Bilgiler.....	66
2.6.3. Birleşme ve Devralmaların Kurula Bildirilmesi	66
2.6.4. Birleşme ve Devralmaların Kurula Bildirilmemesi ve İdari Para Cezası.....	66
2.7. TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	67
2.8. BANKACILIK KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	67
2.9. GELİR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	68
2.10. SERMAYE PİYASASI KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ..	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME UYGULAMASI

3.1. LİTERATÜR TARAMASI.....	70
3.2. UYGULAMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	72
3.3. UYGULAMANIN SINIRLILIKLARI.....	74
3.4. BİRLEŞEN ŞİRKETLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE BİRLEŞME SÜRECİ.....	76
3.4.1. Birleşen Şirketler Hakkında Genel Bilgiler.....	76
3.4.2. Birleşme Sürecinde Yapılan İşlemler.....	77
3.5. BİRLEŞEN ŞİRKETLERİN BİLANÇOLARI VE ORTAKLIK YAPILARI.	79
3.5.1. Devralan Şirketin Bilançosu ve Ortaklık Yapısı	79
3.5.2. Devrolan Şirketin Bilançosu ve Ortaklık Yapısı	80
3.6. BİRLEŞME ORANI, ULAŞILACAK SERMAYE, SERMAYE ARTIRIM TUTARI VE DEĞİŞİM ORANININ HESAPLANMASI.....	82
3.6.1. Birleşme Oranının Hesaplanması	84
3.6.2. Ulaşılacak Sermaye Tutarının Hesaplanması.....	84

3.6.3. Arttırılacak Sermaye Tutarının Hesaplanması	85
3.6.4. Değiştirme Oranının Hesaplanması.....	85
3.7. DEVİR TARİHİ İTİBARIYLA ŞİRKETLERİN BİLANÇOLARI	87
3.7.1. Devralan Şirketin Devir Tarihi İtibarıyla Bilançosu	87
3.7.2. Devrolan Şirketin Devir Tarihi İtibarıyla Bilançosu	89
3.8. BİRLEŞME İŞLEMİNE İLİŞKİN MUHASEBE KAYITLARI	91
3.8.1. Devrolan Şirketin Yapacağı Muhasebe Kayıtları.....	91
3.8.2. Devralan Şirketin Yapacağı Muhasebe Kayıtları	97
3.9. BİRLEŞME SONRASI DEVRALAN ŞİRKETİN ORTAKLIK YAPISI, SERMAYE TUTARLARI, SERMAYE ORANLARI VE ÖZ KAYNAK PAYLARI	102
3.10. DEVRALAN ŞİRKETİN BİRLEŞME SONRASI BİLANÇOSUNUN DÜZENLENMESİ	104
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
KAYNAKÇA	109
ÖZGEÇMİŞ.....	117

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK TİCARET KANUNU VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNU
KAPSAMINDA SERMAYE ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME İŞLEMLERİ VE
BİR UYGULAMA

Cemal ALTINKESER

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Osman Berna İPEKTEN

2018, sayfa: 117

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Osman Berna İPEKTEN (Danışman)
Prof. Dr. Bekir ELMAS
Doç. Dr. Şakir DIZMAN

Şirketlerin yeniden yapılandırılması kapsamında önemli bir yeri bulunan birleşme işlemi, kapsamı çok geniş olan, hassas hesaplamalar yapılması gereken, ancak yeteri kadar teorik çalışmaya konu edilmemiş bir alan niteliği taşımaktadır. Bu tez çalışmasında, şirket birleşmelerinin güncel 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında nasıl ele alındığı, birleşme sürecinde hesaplamaların ne şekilde yapılacağı ve muhasebeleştirileceği hususları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Tez çalışmasında bu konunun özellikle ele alınmasının nedeni; şirket birleşmelerinde uygulanacak mevzuatın neler olduğunun tespit edilmesi, izlenecek sürecin belirlenmesi, ortakların haklarının hakkaniyete uygun (adil) nasıl hesaplanacağını gösterilmesi ve bu işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin hususların literatürde yeteri düzeyde ele alınmaması nedeniyle uygulamacıların karşılaşılabilecekleri sorunlara çözüm getirilmeye çalışılmak istenmesidir.

Tez çalışmasının birinci bölümünde; şirket türleri, birleşme kavramının tanımı, şekilleri, sınıflandırılması, nedenleri, tarihsel gelişimi ve birleşmede izlenen yöntemler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde; başta ayrıntılı olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu olmak üzere, çeşitli güncel mevzuat açısından birleşmenin hukuki durumu irdelenmiştir. Üçüncü bölümde; iki sermaye şirketinin finansal verileri ve diğer bilgileri kullanılarak, şirket birleşmelerinin nasıl gerçekleştirileceği ve hesaplamaların nasıl yapılacağı açık ve net bir şekilde gösterilerek birleşme işlemi yapılmıştır. Sonuç ve öneriler kısmında ise; şirket birleşmeleri hakkında genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra, önemli noktalara dikkat çekilmiş, karşılaşılabilecek çeşitli sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Bu tez çalışmasının, uygulamacı konumundaki meslek mensuplarına birleşme işlemlerinin farklı yönleri hakkında toplu bir bilgi sunması, ortaklık haklarının hesaplanması, muhasebeleştirilmesi ve bilançonun düzenlenmesi konularında yardımcı olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Birleşme, şirket birleşmeleri, devralma, Türk Ticaret Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**MERGING PROCEDURES IN THE CAPITAL COMPANIES AND AN
APPLICATION UNDER THE TURKISH COMMERCIAL LAW AND
CORPORATE TAX LAW**

Cemal ALTINKESER

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Osman Berna İPEKTEN

2018, 117 pages

**Jury: Assist. Prof. Dr. Osman Berna İPEKTEN (Advisor)
Prof. Dr. Bekir ELMAS
Assoc. Prof. Dr. Şakir DIZMAN**

The merger process, which has an important place in the restructuring of the companies, has a very large scope, an area that needs to be precisely calculated but has the character of an area that is not subject to enough theoretical work. In this thesis study, how the company mergers are handled within the scope of the current Turkish Commercial Code numbered 6102 and the Law on Corporate Taxes numbered 5520, and how the calculations will be made and accounted in the merger process are discussed in detail. The reason why this subject is particularly handled in the thesis study; to determine the process to be applied in the company merger, to determine the process to be followed, to show how the rights of the shareholders will be calculated fairly, and to try to solve the problems encountered by the practitioners due to the fact that the issues related to the accounting of these transactions are not handled at the level of competence in the literature.

In the first part of the thesis; It is focused on the types of companies, definition of merger concept, form, classification, reasons, historical development and the methods followed in merger. In the second chapter; the Turkish Commercial Code numbered 6102 and the Corporate Tax numbered 5520 and the legal status of the merger has been examined in terms of various current legislation. In the third chapter; the merger was carried out by using the financial data and other information of the two capital companies, showing clearly how the merger of the company would be realized and how the calculations would be made. In the conclusion and suggestions section; After a general assessment of corporate mergers, important points have been highlighted and attempts have been made to suggest solutions to various problems that may arise.

In this thesis it is aimed to provide collective information about the different aspects of the merger process to practitioners, help in the subject of calculation, accounting of partnership rights and the arrangement of balance sheet.

Keywords: Mergers, corporate mergers, acquisitions, Turkish Commercial Code, Corporate Tax Law

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AŞ	: Anonim şirket
BOBİ FRS	: Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
KAYİK	: Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar
KDVK	: Katma Değer Vergisi Kanunu
KGK	: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
mad.	: Madde
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
Ltd. Şti.	: Limited şirket
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfadan sayfaya
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SPKa	: Sermaye Piyasası Kanunu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YMM	: Yeminli Mali Müşavir

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Birleşme Türlerinin Özellikleri	17
Tablo 1.2. Birleşme Nedenlerinin Önemlilik Dereceleri.....	18
Tablo 1.3. 1897 – 1904 Tarihleri Arasındaki Birleşme Sayısı	26
Tablo 1.4. Birleşme Dalgalarının Özellikleri	29
Tablo 2.1. Geçerli Şirket Birleşmeleri.....	33
Tablo 3.1. Devralan Sağlam AŞ'nin 31.12.2017 Tarihli Birleşmeye Esas Bilançosu ...	79
Tablo 3.2. Devralan Sağlam AŞ'nin Ortaklık Yapısı.....	80
Tablo 3.3. Devrolan Gümüş AŞ'nin 31.12.2017 Tarihli Birleşmeye Esas Bilançosu ...	81
Tablo 3.4. Devrolan Gümüş AŞ'nin Ortaklık Yapısı	82
Tablo 3.5. Devralan ve Devrolan Şirketlerin Ödenmiş Sermaye ve Öz Kaynak Tutarları	83
Tablo 3.6. Devrolan Şirket Ortaklarının Devralan Şirketten Alacağı Sermaye Paylarının Nominal Tutarları	86
Tablo 3.7. Devralan Sağlam AŞ'nin 15.03.2018 Devir Tarihi İtibarıyla Düzenlenen Bilançosu.....	87
Tablo 3.8. Devralan Sağlam AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zarar	88
Tablo 3.9. Devralan Sağlam AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zararın Ortaklar Arasında Dağılımı	88
Tablo 3.10. Devrolan Gümüş AŞ'nin 15.03.2018 Devir Tarihi İtibarıyla Düzenlenen Bilançosu	89
Tablo 3.11. Devrolan Gümüş AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zarar	90
Tablo 3.12. Devrolan Gümüş AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zararın Ortaklar Arasında Dağılımı	90
Tablo 3.13. Ortakların, Şirkete Olan Toplam Borçları.....	91
Tablo 3.14. Devrolan Gümüş AŞ'nin Öz Kaynakları Üzerindeki Ortakların Hak Tutarları	96
Tablo 3.15. Birleşme Sonrası Şirketin Ortaklık Yapısı, Sermaye Tutarları, Sermaye Oranları ve Öz Kaynak Tutarları	103
Tablo 3.16. Devralan Sağlam AŞ'nin 15.03.2018 Tarihli Devir Sonrası Bilançosu ...	104

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Şirket Türleri.....	4
Şekil 1.2. TTK Kapsamında Şirket Türleri.....	5
Şekil 3.1. Birleşme Sürecinde Şirketlerin Yaptığı İşlemler.....	78

GİRİŞ

Birleşme, iki veya daha fazla şirketin tek bir şirketin çatısı altında toplanması ya da yeni bir şirket bünyesinde bir araya gelmesi olarak tanımlanabilmektedir. Şirketler, büyüme, verimlilik, rekabette avantaj sağlama gibi gerekçelerle birleşme yoluna gitmektedir. Çokuluslu ve dev şirketlerin sayısının günden güne arttığı göz önüne alındığında, piyasada tutunabilmek için büyümek ve gelişmek gerekmektedir. Şirketlerin kendi içsel kaynaklarını kullanarak büyümesinin zor ve zaman alıcı olması ve bazen de bunun bile mümkün olmaması nedeniyle, dış büyümeyi (birleşmeyi) tercih etmeleri zorunluluk hâlini almaktadır.

Birleşme işlemleri çok boyutu olan kapsamlı bir işlemler bütünüdür. Literatürde, birleşme işlemlerinin genelde hukuki boyutunun ele alındığı ve az da olsa muhasebe boyutuna değinildiği gözükse de, bunlar hem eski Türk Ticaret Kanunu'na (2011 öncesi) ve mevzuatına dayanması hem de muhasebe yönünden ayrıntıya inilmemesi nedeniyle az incelenmiş konular arasında yer almaktadır. Yeni 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda birleşme işlemlerinin daha ayrıntılı düzenlenmiş olması ve diğer mevzuatlarda meydana gelen değişimlerde dikkate alındığında, konunun hem mevzuat boyutunun hem de muhasebe boyutunun yeniden ele alınmasında fayda görülmüştür.

Bu tez çalışmasında, birleşme işlemlerinin tanımı, türleri, sınıflandırılması, hukuki boyutu, muhasebe kayıtları ile bilançonun düzenlenmesi konuları güncel mevzuat ışığında ele alınmıştır.

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, birleşme işlemine ilişkin literatürdeki bilgiler ele alınmış, ikinci bölümde konunun mevzuat kapsamındaki durumu güncel olarak ele alınmış ve üçüncü bölümünde iki sermaye şirketinin bilançoları ve ortaklık yapıları verilerek, birleşme işleminin başından devir tarihindeki bilançonun düzenlenmesi ve muhasebe kayıtlarının yapılmasına kadar olan tüm aşamalar ayrıntılı bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır.

Tezin sonuç kısmında, tezde yapılan çalışmalar hakkında toplu bilgi verilmiş ve uygulamacıların dikkat etmesi gereken bazı önemli noktalara vurgu yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET TÜRLERİ VE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. ŞİRKET KAVRAMI VE TÜRLERİ

1.1.1. Şirket Kavramı

Şirket, Türk Dil Kurumu İktisat Terimleri Sözlüğünde, “iki veya daha fazla kişinin sermaye, emek, bilgi ve becerilerini bir araya getirerek oluşturdukları ve kişilerden bağımsız olarak tüzel kişiliğe sahip olan ortak girişim” şeklinde tanımlanmıştır¹. Yine aynı sözlükte *işletme (firma)*, “üretimi gerçekleştiren iktisadi karar birimi” olarak tanımlanmıştır². Şirket, gerçek kişilerin ve tüzel kişilerin bir sözleşme ile bir araya gelerek ortak faaliyette bulunma işlemidir³.

Şirketler; kâr elde ederek sermayelerini güçlendirmek, sürekliliklerini sağlamak, çağın teknolojik gelişmelerine ayak uydurmak ve sahiplerine ekonomik yarar sağlamayı amaçlamaktadır⁴.

Günümüzde küreselleşen dünyada teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek ve rekabete karşı çıkabilmek için güçlü ve büyük olmak gerekir. Güçlü ve büyük olabilmenin önemli yollarından biri de başka şirketleri satın almak, birleşmek ve başka şirketlerle stratejik işbirliklerine gitmektir⁵.

¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59e2858a00e6c7.17885319 (Erişim Tarihi: 17.12.2017)

²http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59e2862977f234.38492355 (Erişim Tarihi: 17.12.2017). Bu tez çalışmasının bütününde, *şirket* ve *işletme* kavramları cümlelerin akışına uygun olacak şekilde birbirinin yerine kullanılacaktır.

³ Necdet Sağlam ve diğerleri, *Şirketler Muhasebesi*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, Eskişehir 2013, 5.

⁴ Yurdakul Çaldağ, *Şirketler Muhasebesi*, Son Yasal Düzenlemelere Göre Düzeltilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2009, 3.

⁵ Sabri Bektöre, Yılmaz Benligiray ve Davut Aydın, *Şirketler Muhasebesi*, Güncelleştirilmiş ve Geliştirilmiş Yeni Baskısı, Nisan Kitabevi, Ankara 2008, 76.

Genel kabul gören yaklaşıma göre şirketler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir⁶.

Büyükliklerine Göre İşletmeler

- Küçük işletmeler
- Orta ölçekli işletmeler
- Büyük işletmeler
- Çok uluslu işletmeler

İş Koluna Göre İşletmeler

- Endüstri (üretim) işletmeleri
- Ticaret işletmeleri
- Hizmet işletmeleri

Üretilen Mal Cinslerine Göre İşletmeler

- Tüketim malı üreten işletmeler
- Endüstri (üretim) malı üreten işletmeler

Mülkiyetine Göre İşletmeler

- Özel işletmeler
- Kamu işletmeleri
- Karma işletmeler
- Yabancı işletmeler

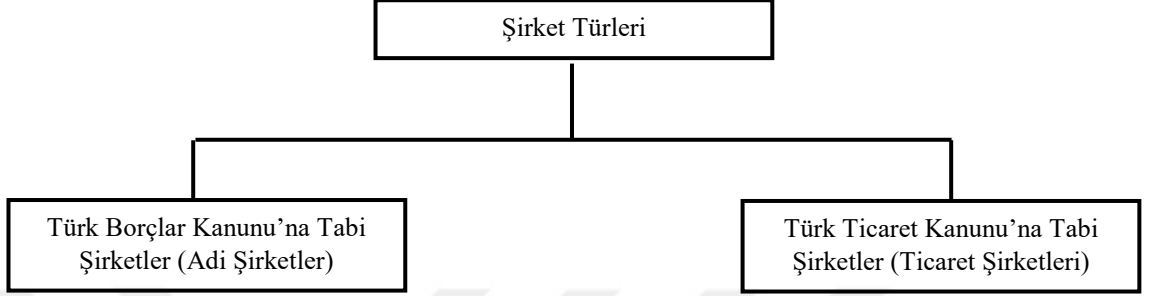
Hukuki Yapılarına Göre İşletmeler

- Tek kişi işletmeleri
- Şirketler

⁶ Yılmaz Benligiray ve diğerleri, *Muhasebe Uygulamaları*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, 6. Baskı, Eskişehir 2011, 170.

1.1.2. Şirket Türleri

Türkiye’de, çok çeşitli kanunlar dikkate alınarak şirket sınıflandırmaları yapmak mümkündür. Ancak biz yaygın bir sınıflandırma türü olan aşağıdaki sınıflandırmayı esas alacağız. Bu genel sınıflandırma Şekil 1.1’de gösterilmiştir.

Şekil 1.1. Şirket Türleri

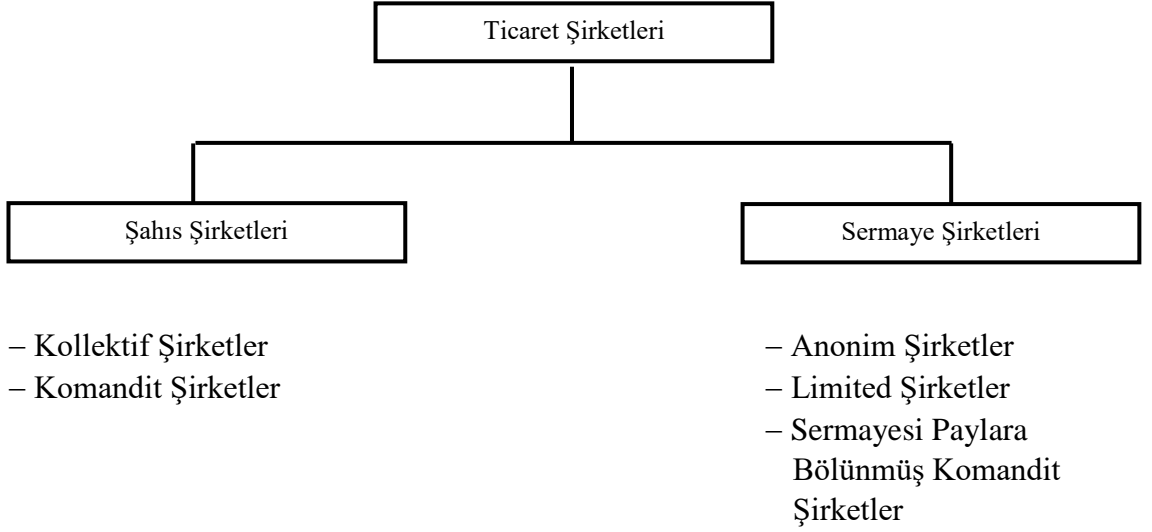
1.1.2.1. Adi Şirketler

Adi şirketler, Türk Borçlar Kanunu (TBK)’nda *adi ortaklıklar* olarak adlandırılmıştır. Türk Borçlar Kanunu’nun 620 – 645. maddelerinde adi ortaklıklara ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

İki ya da daha fazla gerçek kişinin mallarını ve emeklerini ortak bir amaca ulaşmak üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmeye adi ortaklık sözleşmesi denir. Eğer bir ortaklık kanunla düzenlenmiş ortaklıkların ayırt edici özelliklerini taşımazsa, bu ortaklık adi ortaklık sayılır (TBK mad. 620). Her bir ortak, ortaklığa para, mal, alacak veya emeği katılım payı olarak koymak zorundadır (TBK mad. 621/1).

1.1.2.2. Ticaret Şirketleri

Türk Ticaret Kanunu (TTK)’na göre kurulan şirketlere ticaret şirketleri denir. TTK’ye göre yapılan sınıflandırma Şekil 1.2’de gösterilmiştir.

Şekil 1.2. TTK Kapsamında Şirket Türleri

Ticaret şirketleri ile ilgili hükümler TTK'nin 124 – 644. maddelerinde düzenlenmiştir. Ticaret şirketleri tüzel kişiliğe sahiptir. TTK'de aksine bir hüküm bulunmadıkça, ticaret şirketlerine sermaye olarak; para, kıymetli evrak, sermaye şirketlerine ait paylar, alacak, taşınırlar ve her çeşit taşınmazlar, fikrî mülkiyet hakları, taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları, kişisel emek, ticari itibar, ticari işletmeler, haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler, bunlar gibi iktisadi değeri olan diğer her türlü değer konabilir (TTK mad. 127/1).

Şahıs veya sermaye şirketleri arasında sayılmamasına rağmen, kooperatiflerde ticaret şirketleri arasında yer alır. Ayrıca kooperatifler için, ayrı ve bağımsız bir kanun düzenlemesine devam edilmektedir⁷.

1.2. BİRLEŞME KAVRAMI

Türk Dil Kurumunun İktisat Terimleri Sözlüğünde birleşme kavramı, “iki firma ya da şirketin, hukuki varlıklarını sona erdirerek, yeni yasal unvan altında bir araya

⁷ Mustafa Çeker, “Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVI(3-4), 2012, 101-102. Sözü edilen kanun 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'dur.

gelmeleri sonucu, her türlü varlık ve yükümlülüklerin yeni oluşturulan firmaya devredilmesi ya da bu iki firmadan birinin diğerine katılması” şeklinde tanımlanmıştır⁸.

“Teknik ve hukuki anlamda birleşme; bir veya birden çok ticaret ortaklığının malvarlığının tasfiye olmaksızın, içlerinden birine veya yeni kurulan bir ortaklığa, kendiliğinden veya külli halefiyet yolu⁹ ile geçmesi; bu suretle malvarlıklarının birleşmesi ve intikal eden mal varlığının karşılığı olarak, infisah¹⁰ eden ortaklığın ortaklarının, hesaplanan bir değişim oranına göre, bünyesinde birleşilen ortaklıkta ortaklık payı kazanmasıdır.”¹¹

Geniş anlamda birleşme, bir şirketin başka bir şirket tarafından tutulmasını ifade eder. Devralan şirket tüzel kişiliğini ve unvanını koruyarak diğer şirketin tüm aktif ve pasifini bünyesine alır¹². Ticaret şirketlerinde birleşme özel bir durumdur. Bu süreçte, en az iki veya daha fazla şirket bir araya gelir ve tek bir ortaklık oluşturur¹³.

Şirket birleşmeleri, ekonomideki kaynakların yeniden dağılımının gerçekleştirilmesinde önemli bir araç niteliği taşımaktadır. Şirketler birleşme yoluyla, rekabet yeteneklerini geliştirerek pazardaki etkinliğini artırmanın yanı sıra riski dağıtacak çeşitliliği de sağlayabilmektedir¹⁴.

Birleşme politikalarının işletmeler tarafından doğru amaca hizmet edecek şekilde kullanılmasının; kıt kaynakların etkin kullanılmasını sağlayarak, çıktı miktarının artmasını, maliyetlerin ve fiyatların düşmesini ve tüketicilerin refahının artmasına katkıda bulunacağı açıkken, işletme birleşmelerinde arzu edilen amaçlardan sapılması durumunda ise tam tersi sonuçlar ortaya çıkabilecektir¹⁵.

⁸http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59da452eda3c84.95247375 (Erişim Tarihi: 19.12.2017)

⁹ Tüm aktif ve pasifin birlikte geçmesi.

¹⁰ İnfisah, dağılma anlamına gelir. Dağılma kavramıyla kastedilen, bir işletmenin, yasal veya ana sözleşmede öngörülen bir nedenin gerçekleşmesi sonucu karar alınmasına gerek olmaksızın kendiliğinden faaliyetini sona erdirmesidir. (Veli Öztürk, *Şirketler Muhasebesi*, Tutibay Yayınları, İstanbul 2006, 168)

¹¹ <http://www.vergistan.com/yeni-turk-ticaret-kanununa-gore-kolaylastirilmis-sirket-birlesmesi> (Erişim Tarihi: 19.12.2017)

¹² A. Osman Gürbüz ve Yakup Ergincan, *Şirket Değerlemesi: Klasik ve Modern Yaklaşımlar*, 2. Basım, Literatür Yayıncılık, İstanbul Mayıs 2008, 201.

¹³ Necdet Sağlam ve Salim Şengel, *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketler Muhasebesi*, 6. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2016, 181.

¹⁴ Cihan Bilaçlı, *Rekabeti Kısıtlayıcı Birleşme ve Devralmalarda Davranışsal Çözümler*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Seri No: 147, Ankara 2017, 1.

¹⁵ İbrahim Hilmi Koçak, *Dikey Birleşme ve Devralmaların Antirekabetçi Etkileri Kapsamında Pazar Kapama*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Seri No: 153, Ankara 2017, 1.

1.3. BİRLEŞME ŞEKİLLERİ

Birleşme şekilleri genel olarak; “satın alma yoluyla birleşme”, “devralma yoluyla birleşme” ve “yeni kuruluş yoluyla birleşme” olmak üzere üç grupta ele alınmaktadır¹⁶.

1.3.1. Satın Alma Yoluyla Birleşme

Satın alma yoluyla birleşme; bir şirketin başka bir şirketin varlıklarının tamamını veya bir kısmını ya da hisselerini satın alması biçiminde gerçekleşebilir¹⁷. Görüldüğü üzere, satın alma işlemi; ya ilgili işletmenin varlıklarının satın alınması ya da ilgili işletmenin hisse senetlerinin satın alınması olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

İşletme, başka bir işletmenin varlıklarının tamamını veya bir kısmını nakit, hisse senedi veya diğer finansal varlıklar karşılığında satın alabilir. Ancak bu işlemde alıcı işletme, diğer işletmenin yükümlülüklerini üstlenmemekte ve satıcı firmanın tüzel kişiliği devam etmektedir¹⁸. Bu birleşme şeklinde, “satın alan” ve “satın alınan” işletmelerin hukuki varlıkları ayrı ayrı sürmeye devam etmektedir.

Bir işletmenin diğer bir işletmeyi satın almak için izleyeceği diğer yol, ilgili işletmenin hisse senetlerini nakit, kendi hisse senetleri veya diğer finansal araçlar karşılığında satın almasıdır. Diğer birleşme yöntemlerinde, birleşmeye dâhil olan işletmelerin yöneticileri karşılıklı bir anlaşmaya varırken, hisse senetlerinin alınmasında, işletme yönetimi (yönetim kurulu) atlanarak doğrudan hissedarlarla görüşme yapılır. Uygulamada, hisse senetlerinin alınması çoğunlukla dostça bir anlaşmayla olmamaktadır. Bu durum ise, birleşmelere kıyasla işlemin maliyetini yükseltmektedir¹⁹.

¹⁶ Dilek Kayakıran, *İşletme Birleşmelerinin Piyasa Değerine Etkisi ve Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, 17.

¹⁷ Michael R. Baye, O. Beil Richard, “Managerial Economics and Business Strategy”, Richard D. Irwin, Inc., *The Research Institute of Industrial Economics*, 1994, 258’den aktaran Nevin Yörük ve Ünsal Ban, “Şirket Birleşmelerinin Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi: İMKB’de İşlem Gören Gıda Sektörü Şirketlerinde Birleşme Etkisinin Analizi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 30, Nisan 2006, 92.

¹⁸ Tülin Akkum, “Firmalarda Yeniden Yapılanma (I): Firmaların Büyümesi – Satın Alma ve Birleşmeler”, *Yönetim*, Yıl 11 Sayı 36, Mayıs 2000, 52. (<http://isletmeiktisadi.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/09/Yonetim-36-2000-5.pdf>) (Erişim Tarihi: 12.10.2017)

¹⁹ Akkum, 52.

1.3.2. Devralma Yoluyla Birleşme

Devralma yoluyla birleşmede; “devralan” ve “devrolan” işletme olmak üzere iki taraf vardır. Devralan işletme hukuki varlığını sürdürmeye devam ederken, devrolan işletme hukuki varlığını kaybetmekte ve ticaret sicilinden silinmektedir. Örneğin A işletmesi ile B işletmesi birleşmeye karar vermişler, A işletmesi devralan işletme, B işletmesi devrolan işletme ise, B işletmesinin tüzel kişiliği ortadan kalkarak A işletmesine devir olmakta ve A işletmesi hukuki statüsünü devam ettirmekte, faaliyetler A işletmesi çatısı altında gerçekleştirilmektedir.

Devralma yoluyla birleşmede; devralan işletme, devrolan işletmeye ait tüm varlıklara sahip olmakta, bunun yanı sıra devrolan işletmenin tüm yükümlülüklerini de yerine getirmeyi üstlenmektedir.

1.3.3. Yeni Kuruluş (Konsolidasyon) Yoluyla Birleşme

Konsolidasyon yoluyla birleşmede; birleşmeye dahil olan tüm şirketler hukuki varlıklarını yitirerek, yeni bir şirket ortaya çıkartır. Örneğin A işletmesi, B işletmesi ve C işletmesi şeklinde üç işletme yeni kuruluş yoluyla birleşmede anlaştıkları takdirde, ortaya D işletmesi şeklinde yeni bir işletme ortaya çıkmaktadır.

Konsolidasyon, birleşme ile aynı işlem olup, tek farkı, her iki işletmenin de birleşme sonrasında tüzel kişiliklerini kaybederek yeni kurulan işletmeye katılmasıdır. İşletme satın almaları arasında hukuksal ve prosedürel farklılıklar olsa da çoğu yazar, “birleşme”, “konsolidasyon” ve “satın alma” terimlerini eş anlamlı olarak kullanmaktadır²⁰.

1.4. BİRLEŞMELERİN SINIFLANDIRILMASI

Birleşme işlemleri genel olarak; “ekonomik faaliyet alanlarına göre birleşmeler” ve “hukuki yapılarına göre birleşmeler” şeklinde iki ana grupta toplanabilir.

²⁰ S. A. Ross, R. W. Westerfield ve J. Jaffe, *Corporate Finance*, USA: Mc Graw Hill Inc. 1996; H. Levy ve M. Sarnat *Capital Investment & Financial Decisions*, Cambridge: Prentice Hall, 1990; J. F. Weston ve E. F. Brigham *Essentials of Managerial Finance*, USA: Dryden Press 1993’den aktaran Akkum, 51 – 52.

1.4.1. Ekonomik Faaliyet Alanlarına Göre Birleşmeler

Ekonomik faaliyet alanlarına göre birleşmeler; “yatay birleşmeler”, “dikey birleşmeler” ve “karma (çok pazarlı) birleşmeler” şeklinde üçe ayrılarak incelenebilir.

1.4.1.1. Yatay Birleşmeler

Aynı veya benzer mal/hizmet üreten şirketlerin birleşmesine yatay birleşme adı verilir. Örneğin Türkiye’de faaliyet konuları büyük ölçüde benzerlik gösteren (dayanıklı tüketim ürünleri ile tüketici elektronik ürünleri) Arçelik AŞ ile Grundig Elektronik AŞ’nin 2009 yılında birleşmesi gibi.

Mevcut ya da potansiyel rakipler arasında yapılan bir birleşme söz konusu ise, bu birleşme yatay niteliğe sahip bir birleşme olarak kabul edilir. Yatay birleşmeler; riski paylaşmak, maliyet tasarrufu yapmak, yatırımları artırmak, know-how havuzu oluşturmak, ürün kalitesi ile ürün çeşitliliğini artırmak ve daha hızlı yenilik yapmak için bir araç olabilmektedir²¹. Ayrıca bu tür birleşmelerde amaç; yönetim üstünlüğü, büyük miktarlardaki alım ve satımlardan sağlanacak tasarruflar ile işletmenin rekabet gücünü artırmaktır²².

Öte yandan, yatay işbirliği anlaşmaları, çeşitli rekabet sorunlarına da yol açabilir. Tarafların, fiyat, üretim, dağıtım veya arz miktarlarını belirlemek üzere anlaşması ya da işbirliğinin, tarafların pazar gücü elde etmesi, pazar gücünü koruması ya da artırmasına ve böylelikle, fiyat, üretim miktarı, ürün kalitesi, ürün çeşitliliği ya da inovasyon bakımından pazarda olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına yol açması bu duruma örnek gösterilebilir²³.

²¹ Rekabet Kurumu: Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz, m. 2 ve 3. (<http://www.rekabet.gov.tr/Dosya/kilavuzlar/yatayisbirlikikilavu-pdf>)

²² Bekir Elmas, *İşletme Politikalarından Şirket Birleşmelerinin Hisse Senedi Fiyatı Üzerine Etkisi – İMKB Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2007, 7.

²³ Rekabet Kurumu: Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz, m. 4. (<http://www.rekabet.gov.tr/Dosya/kilavuzlar/yatayisbirlikikilavu-pdf>) (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

1.4.1.2. Dikey Birleşmeler

Dikey birleşme, herhangi bir malın ya da hizmetin üretiminden satışına kadar farklı aşamalarında faaliyette bulunan işletmeler arasında gerçekleştirilen birleşmelere denir²⁴.

Dikey birleşmeler, üretim zincirinde girdi üreticisi işletmeyle söz konusu girdiyi üreten işletmelerin birleşmesi şeklinde olabileceği gibi, dağıtım zincirinde sağlayıcının dağıtıcıyla veya perakendeciyle birleşmesi şeklinde de gerçekleşebilir²⁵. Eğer işletme kendisinden sonraki bir aşamada yer alan bir işletmeyle birleşiyorsa buna *ileriye doğru birleşme*, kendisinden önceki bir aşamada yer alan işletmeyle birleşiyorsa *geriye doğru birleşmeden* söz edilir. Örneğin bir bilgisayar üreticisi firma, kendisinin ürünlerini pazarlayan bir firma ile birleşirse buna *ileriye doğru birleşme*, kendisinin üretimde kullandığı çipleri veya işlemcileri kendisine sağlayan bir işletme ile birleşiyorsa buna da *geriye doğru birleşme* denir.

Geriye doğru birleşme ile işletmeler, yüksek maliyetlerle elde ettiği girdileri kendi bünyesinde daha ucuza üretebilme imkânı bulmakta ve böylece istenen zamanda ve kalitede girdiler sağlayabilmektedir. İleriye doğru birleşmede ise, pazarlama fonksiyonunda sinerji etkisinden yararlanmak mümkün olabilir²⁶.

Rekabet Kurumu tarafından, 04/06/2013 tarihinde kabul edilen *Yatay Olmayan Birleşme ve Devralmaların Değerlendirilmesi Hakkında Kılavuz*'da, farklı ilgili ürün pazarlarında faaliyet gösteren işletmeler arasında gerçekleşen birleşme ve devralma işlemleri *yatay olmayan birleşme ve devralmalar* olarak tanımlanmaktadır²⁷. Eğer ilgili aynı ürün pazarında işletme birleşmeleri gerçekleştiriliyorsa, buna da *yatay birleşme* adı verilmektedir. Yatay olmayan birleşmeler, *dikey birleşmeler* ile *çok pazarlı birleşmeleri* kapsamaktadır.

“Dikey birleşmeler, tedarik zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında gerçekleştirilen işlemleri ifade etmektedir. Bu tür işlemlerin

²⁴ Nurhan Aydın, *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1988, 14.

²⁵ İbrahim Hilmi Koçak, *Dikey Birleşme ve Devralmaların Antirekabetçi Etkileri Kapsamında Pazar Kapama*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Seri No: 153, Ankara 2017, 4.

²⁶ Fatih Değirmenci, *Şirket Birleşmeleri ve Şirket Birleşmelerinin Türk Vergi Sistemindeki Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2011, 30.

²⁷<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FKilavuz%2FYatay+Olmayan+Birleşme+ve+Devralmalar%C4%B1n+Değerlendirilmesi+Hakkında+Kılavuz.pdf> (m. 4) s. 1. (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

değerlendirilmesinde birleşme tarafı olan teşebbüslerin faaliyet gösterdikleri pazarlar genel olarak alt pazar ve üst pazar olarak ayrıma tabi tutulmaktadır. Üst pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin, alt pazarda faaliyet gösteren teşebbüslere girdi sağladıkları kabul edilmektedir. Örneğin, bir çimento üreticisi ile bir hazır beton üreticisi arasındaki birleşmede, çimentonun hazır beton üretiminde girdi olarak kullanılması sebebiyle, çimento ürünlerinin üst pazarda, hazır beton ürünlerinin ise alt pazarda oldukları kabul edilecektir”²⁸.

Dikey birleşmelerin piyasaya etkisi konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır: Bir görüşe göre, alıcı ve satıcının birleşmesi her ikisinin pazarında rekabet açısından herhangi bir değişiklik yapmayacaktır. Birleşmeden sonra da aynı sayıda şirket, yine aynı pazar payı ve sıralamasına sahip olarak üretimlerine devam edecektir. Diğer görüşe göre ise, birbiriyle ilgisi olmayan iki farklı şirketin birleşmesi, bu iki şirketin birbirini tamamlaması sonucunu ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle, her iki işletmede üretim kaynaklarını ve ürünlerini garanti altına almış olacaklar, diğer rekabet hâlindeki şirketlere göre avantajlı konuma geçeceklerdir. Bu da rekabete aykırı bir durumun ortaya çıkmasına sebep olacaktır²⁹.

1.4.1.3. Karma (Çok Pazarlı) Birleşmeler

Birbirinden farklı mal veya hizmet üreten işletmelerin birleşmesine karma (çok pazarlı) birleşme adı verilir. Bu tür işletmeler arasında doğrudan bir rekabet ilişkisi bulunmamaktadır. Örneğin madencilik faaliyetinde bulunan bir işletmenin gıda işletmesini satın alarak birleşmesi; tarım veya hayvancılık işletmesinin sigorta işletmesini satın alarak birleşmesi gibi.

²⁸<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FKilavuz%2FYatay+Olmayan+Birle%C5%9Fme+ve+Devralamalar%C4%B1n+De%C4%9Ferlendirilmesi+Hakk%C4%B1nda+K%C4%B1lavuz.pdf> (m. 7), 2. (Erişim Tarihi: 16.10.2017)

²⁹ Esmahan Arslan, *Türk ve ABD Hukukunda Şirket Birleşmeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, 82 – 83.

Karma (çok pazarlı) birleşmeler literatürde; “çapraz birleşme”³⁰, “kümeli birleşme”³¹ ve “çok yönlü dağılma ile birleşme”³² olarak da adlandırılmaktadır.

Farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketler birleşerek; mamul çeşidini artırmaya, piyasa yelpazesini genişletmeye, yatırımları birbirleri ile ilgili olmayan konulara yönlendirerek riski dağıtmaya ve azaltmaya çalışır³³. Ancak birbirinden farklı sektörlerde yapılan birleşmeler, üst yönetimde uygun uzmanlık alanlarına sahip olmayan veya başka ürünlere odaklanmış yöneticilerin zorlanmasına neden olabilir. Bu durum ise, riski azaltmak yerine artırıcı bir uygulama hâline gelebilir.

1.4.2. Hukuki Yapılarına Göre Birleşmeler

Hukuki yapılarına göre birleşmeler “biçimsel birleşmeler” ve “biçimsel olmayan birleşmeler” şeklinde iki ana başlık altında ele alınabilir.

1.4.2.1. Biçimsel Birleşmeler

Biçimsel birleşmelerde, işletmeler belirli biçimsel koşullara uygun hareket ederler. Biçimsel birleşmeler başlığı altında; “tröstler”, “holdingler”, “konsorsiyumlar”, “birleşmeler”, “ele geçirmeler” ve “iş ortaklıkları” kavramları kısaca ele alınarak açıklanacaktır.

1.4.2.1.1. Tröstler

Tröst, iki veya daha fazla şirketin tekeli güç oluşturmak amacıyla, hukuki ve ekonomik bağımsızlıklarını kaybederek sermaye ve yönetimlerini birleştirmelerine denir³⁴.

Tröstler, günümüzde az kullanılan bir işletmeler arası birleşme şeklidir. İlk defa ABD’de ortaya çıkıp gelişmiştir. Tröst türü birleşmeler tekelleşmeye yol açtığı için,

³⁰ Elmas, 8.

³¹ Semih Bükler, Rıza Aşıkoğlu ve Güven Sevil, *Finansal Yönetim*, Beşinci Baskı, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2009, 575.

³² Hüseyin Cin, *Şirketlerde Devir Birleşme ve Muhasebe Kayıtları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2007, 14.

³³ Bükler, vd., 575.

³⁴ İsmet Mucuk, *Modern İşletmecilik*, Gözden Geçirilmiş 16. Basım, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2008, 51.

çeşitli ülkelerde yasalarla engellenmeye çalışılmaktadır. Bunun en büyük nedeni ise, tröstün monopol fiyatı uygulaması, aşırı kâr sağlaması ve kendi aleyhine olacak yeni buluşlara izin vermemesi gibi hususlardır³⁵.

1.4.2.1.2. Holdingler

Holding, üretim ve satış gibi faaliyetlerde bulunmayan, şirketlere iştirak eden ve genellikle bu tür şirketlerin büyük ortağı durumunda olan veya başka yollarla egemenliğini elinde bulunduran şirketlerdir³⁶. Holdinglere *ana şirket*, holdinglerin hisse senetlerini aldığı şirketlere *bağlı ortaklık* veya *yavru şirket* denir. Yavru şirketler, yasal olarak düzenlenmiş bir bütünün parçaları olup, yavru şirketlerin düzenlenmesini ana şirket yapar³⁷.

Holding türleri genel olarak dörde ayrılır³⁸.

Saf Holding: Sadece başka şirketlerin hisse senetlerini elinde bulunduran holding şirketlere denir. Bu holdinglerin kendi ticari ve sınai faaliyetleri yoktur.

Karma Holding: Hem kendi sınai ve ticari faaliyeti olan hem de başka şirketlerin hisse senetlerine sahip olan holdinglere denir.

Tek Holding: Ana şirketi tek olan ve yavru şirketlerin başka şirketlerin hisse senetlerine sahip olmadığı holdinglere denir.

Salkım Holding: Yavru şirketlerin de başka şirketlerin hisse senetlerine sahip olduğu holdinglere denir.

Anonim şirket şeklinde kurulan holdinglerin kuruluşları ve ana sözleşme değişiklik işlemleri Gümrük ve Ticaret Bakanlığının iznine tabidir³⁹.

³⁵ Zeyyat Sabuncuoğlu ve Tuncer Tokol, *İşletme*, 9. Baskı, Beta Basım, İstanbul 2013, 154.

³⁶ <https://www.dunya.com/gundem/6102-sayili-turk-ticaret-kanununda-holding-sirketler-haberi-235659> (Erişim Tarihi: 20.12.2017)

³⁷ Sabuncuoğlu ve Tokol, 154-155.

³⁸ Sabri Bektöre, Yılmaz Benligiray ve Davut Aydın, *Şirketler Muhasebesi*, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş Yeni Baskısı, Nisan Kitabevi, Ankara 2008, 202.

³⁹ Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ, m. 5/1.

1.4.2.1.3. Konsorsiyumlar

Konsorsiyum, kelime anlamı ile *şirketler birliği* demektir⁴⁰.

Konsorsiyum, iki ya da daha fazla şirketin belirli bir işi veya projeyi gerçekleştirmek üzere aralarında yaptıkları geçici işbirliğine denir⁴¹. Genellikle büyük çaplı taahhüt işlerinde ihaleyi kazanabilmek için, aynı veya farklı ülkelerden, aynı veya farklı uzmanlık (ihtisas) dallarındaki işletmeler ekonomik ve teknolojik olanaklarını birleştirip işbirliği yaparlar⁴². Örneğin büyük bir köprü, yol, baraj, demiryolu, elektrik santrali gibi yatırımları gerçekleştirmek için birden fazla şirketin teknik ve mali imkânlarını geçici süreyle birleştirmesine konsorsiyum denir. İş gerçekleştirildikten sonra, anlaşma kendiliğinden sona erer. Yine, büyük bir yatırımı gerçekleştirecek bir kuruluşa bankaların birleşerek destek sağlamaları da konsorsiyuma başka bir örnek oluşturur⁴³.

1.4.2.1.4. Birleşmeler

İki veya daha fazla şirketin, ortak bir amaca ulaşmak için işbirliğine gitmesi ve bu işletmelerden birinin diğerinin bünyesine dâhil olması ya da ikisinin yeni bir şirket kurarak o yeni çatının altında toplanmasına birleşme denir.

1.4.2.1.5. Ele Geçirmeler

Hedef şirket, kendisini devir almak isteyen şirketle çeşitli nedenlerle birleşmek istemeyebilir. Hedef şirketi satın almak isteyen şirket, hedef şirketin hisselerini borsada satın almayı deneyecek, bu amaçla cari pazar değerinin üzerinde bir fiyatla ihale teklifi yapar. Bu şekilde gerçekleşen birleşmelere *ele geçirme* denir⁴⁴.

⁴⁰ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=1=veritbn&kelimesec=203755 (Erişim Tarihi: 21.12.2017)

⁴¹ Muazzez Babacan ve diğerleri, *İlkeler ve İşlevlerle İşletme*, 1. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2012, 101.

⁴² Mucuk, 49.

⁴³ Mümin Ertürk, *İşletme Biliminin Temel İlkeleri*, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Beta Basım, İstanbul 2011, 44.

⁴⁴ Cudi Tuncer Gürsoy, *Finansal Yönetim İlkeleri*, 1. Baskı, Doğu Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007, 755.

Başka bir ifadeyle ele geçirme, bir işletmenin, diğer işletmenin yönetimi veya ortakları istememesine rağmen, hedef işletmenin üzerinde denetim veya sahiplik elde etmek amacıyla hisse senetlerinin satın alınmasını ifade eder⁴⁵.

1.4.2.1.6. İş Ortaklıkları

İki ya da daha fazla gerçek ya da tüzel kişinin kâr elde etmek amacıyla bir araya gelerek, belirli bir yatırım projesi için oluşturdukları ve sözleşmeye bağlı işletme yapısına iş ortaklığı (joint venture) denir⁴⁶. İş ortaklığı kavramıyla konsorsiyum kavramları birbirine yakın kavramlar gibi görünmelerine rağmen, aralarında fark vardır. İş ortaklığında, ortaklığa dâhil tüm kişiler/firmalar işin tamamını yapmayı üstlenirken, konsorsiyumda, her bir ortak işin belli bir kısmını yapmayı üstlenir⁴⁷.

1.4.2.2. Biçimsel Olmayan Birleşmeler

Biçimsel olmayan işletme birleşmelerinde, işletmeler arasında belirli konularda işbirliği yapılır. Biçimsel olmayan birleşmeler başlığı altında; “karteller”, “centilmenlik anlaşmaları”, “çıkar grupları” ve “havuzlama” kavramları kısaca ele alınarak açıklanacaktır.

1.4.2.2.1. Karteller

Kartel, aynı dalda çalışan iki veya daha fazla şirketin rekabeti azaltmak ya da ortadan kaldırmak amacıyla hukuki bağımsızlıklarını yitirmeden yaptıkları anlaşma ile oluşturdukları tekelci birliklere denir⁴⁸.

Karteğe dâhil olan şirketler, anlaşma gereğince, anlaşmışları konuda karteğe girmeyen şirketlere karşı ortak hareket eder. Karteğe giren şirketlerin hukuki ve ekonomik bağımsızlıkları devam eder⁴⁹. Bu anlaşma yazılı olarak düzenlenir ve bağlayıcıdır⁵⁰. Belli

⁴⁵ Hüseyin Dağlı ve Hasan Ayaydın, “Şirket Ele Geçirme Taktiklerinin Değerlendirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 56, Ekim 2012, 2.

⁴⁶ Babacan vd. 102.

⁴⁷ <http://www.ferhatgokce.com/soru-cevap/soru-sor/is-ortakligi-konsorsiyum-farki-nedir> (Erişim Tarihi: 21.12.2017)

⁴⁸ Mucuk, 50.

⁴⁹ Ertürk, 42-43.

⁵⁰ Sabuncuoğlu ve Tokol, 151.

başlı kartel türleri olarak şunlar sıralanabilir: Fiyat karteli, satış karteli, kota (kontenjan) karteli, bölge karteli ve uluslararası kartel.

1.4.2.2.2. Centilmenlik Anlaşmaları

Centilmenlik anlaşması, buna taraf olan şirketlerin karşılıklı söz vermelerine dayanan, taraflardan herhangi birinin vazgeçmesi hâlinde hiçbir yaptırımın söz konusu olmadığı anlaşmaya denir⁵¹. Bu anlaşmalar yazılı veya sözlü olarak yapılabilir.

Centilmenlik anlaşması ile şirketler, rekabeti sınırlamaya, bölge paylaşımına gitmeye veya personel konularında önceden bazı ilkeler üzerinde anlaşmaya gider⁵². Örneğin bankaların kendi aralarında centilmenlik anlaşması yaparak, yetişmiş personellerinin istifa etmeleri hâlinde, diğer bankaların da bu personeli işe almamaları yönünde anlaşmalar yapması gibi.

1.4.2.2.3. Çıkar Grupları

Birbirleriyle yakın ilişkide olan kişilerin, çeşitli şirketlerin hisselerini ellerinde bulundurarak, söz konusu şirketleri ayrı ayrı ancak aynı amaç doğrultusunda yönetebilmektedirler⁵³. İşte birbiriyle ilişkili olan bu kişi veya şirketlere çıkar grubu denir.

1.4.2.2.4. Havuzlama

Aralarında rekabet olan şirketlerin, patentleri, fiyatları veya pazarları bir araya toplamak için oluşturdukları işbirliğine havuzlama denir. Havuzlama yöntemi, geçici ve gizli bir işbirliği olması nedeniyle kartele benzer⁵⁴.

Yukarıda yapılan biçimsel ve biçimsel olmayan birleşmelerin özellikleri topluca aşağıda Tablo 1.1.de özetlenmiştir.

⁵¹ Mucuk, 49.

⁵² Sabuncuoğlu ve Tokol, 151.

⁵³ Hüseyin Cin, *Şirketlerde Devir Birleşme ve Muhasebe Kayıtları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2007, 27.

⁵⁴ Babacan vd., 103.

Tablo 1.1. Birleşme Türlerinin Özellikleri

Hukuki Yapı	Türü	Sektör	Hukuki Yapı	Ekonomik Bağımsızlık
Biçimsel	Tröst	Aynı sektörden	Bozulmaz	İki tarafın sona erer
	Holding	Sektörler farklı olabilir	Bozulmaz	Bozulmaz
	Konsorsiyum	Aynı sektörden	Bozulmaz	Bozulmaz
	Devralma	Sektörler farklı olabilir	Bir tarafın sona erer	Bir tarafın sona erer
	Satın Alma	Sektörler farklı olabilir	Bozulmaz	Bir tarafın sona erer
	Konsolidasyon	Aynı sektörden ya da birbirini tamamlayan şirketler arasında	İki tarafın sona erer	İki tarafın sona erer
	Ele Geçirme	Sektörler farklı olabilir	Bir tarafın bozulmaz	Bir tarafın sona erer
	Ortak Girişim	Aynı sektörden	Bozulmaz	Bozulmaz
Biçimsel Olmayan	Kartel	Aynı sektörden	Bozulmaz	Bozulmaz
	Centilmenlik Anlaşmaları	Aynı sektörden	Bozulmaz	Bozulmaz
	Havuzlama	Aynı sektörden	Bozulmaz	Bozulmaz
	Çıkar Grupları	Sektörler farklı olabilir	Bozulmaz	Bozulmaz

Kaynak: Osman Nuri Şahin, “Türkiye’deki Şirket Birleşme Verilerinin Yıllar İtibarıyla Analizi ve Dünya Geneli, ABD, AB ve Asya-Pasifik Verileri ile Karşılaştırması”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), Yıl: 2016, 232.

1.5. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN NEDENLERİ

Şirketleri birleşmeye yönlendiren çeşitli sebepler vardır. Her şirketin birleşme nedeni ve beklediği fayda, diğer şirketlerin birleşme nedenleri veya faydalarından farklı olabilmektedir.

Literatürde, bir birleşme veya satın almada, özellikle şu hususların dikkatlice değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır: Strateji, fiyatlandırma, yapılandırma, finansman, entegrasyon⁵⁵.

ABD’de yapılan bir araştırmada ise, birleşme yapan 347 şirketin yöneticilerine 14 hazır neden gösterilerek bunları “çok önemli”, “orta önemli” ve “az önemli” şeklinde değerlendirmeleri istenmiş ve sonuçlar aşağıdaki Tablo 1.2.de gösterildiği gibi çıkmıştır⁵⁶.

⁵⁵ Robert A. G. Monks and Alexandra Reed Lajoux, *Corporate Valuation for Portfolio Investment*, John Wiley & Sons, Inc. USA 2011, 375.

⁵⁶ Serdar Aytekin, *Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde İşletme Birleşmeleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, 24.

Tablo 1.2. Birleşme Nedenlerinin Önemlilik Dereceleri

Daha Hızlı Büyüme Etkisi	3,81	Çok Önemli
Çok yönlü büyüme ile riski dağıtma	3,05	Çok Önemli
Mamul karışımını genişletme ve iyileştirme	3,04	Çok Önemli
Pay senetlerinin piyasa değerini yükseltme	2,85	Çok Önemli
Pazar payını yükseltme	2,58	Çok Önemli
Büyük ölçekte faaliyette bulunma	2,54	Orta Önemli
Coğrafi yayılma	2,40	Orta Önemli
Teknik bilgi ve deneyimin satın alınması	2,39	Orta Önemli
Dönemsel satışlara karşı tedbir	2,31	Orta Önemli
İşletmenin gücünün ve saygınlığının artırılması	2,27	Orta Önemli
Yönetmel beceriler elde edilmesi	2,02	Az Önemli
Vergi avantajları elde edilmesi	1,66	Az Önemli
Arz edilen kaynaklar üzerinde daha çok kontrol etkinliğinin sağlanması	1,54	Az Önemli
Olası bir değişmeye karşı savunma	1,50	Az Önemli

Kaynak: Sherman, J. Andrew, Mergers And Acquisitions From A To Z: Strategic and Practical Guidance for Small- and Middle-Market Buyers and Sellers, Amacom, USA, 1998, s. 14'ten aktaran Serdar AYTEKİN, *Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde İşletme Birleşmeleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, 25.

Şirketlerin birleşme nedenlerinin belli başlıları aşağıdaki gibi sıralanacak ve bunlar kısaca ele alınacaktır;

- Büyüme isteği,
- Ölçek ekonomilerinden yararlanma,
- İyi bir yönetime sahip olma,
- Sinerji oluşturma,
- Rekabet avantajı sağlama,
- Çeşitlendirme yapma,
- Vergi avantajlarından yararlanma,
- Diğer nedenler.

1.5.1. Büyüme İsteği

İşletme birleşmeleri, işletmelerin büyüme amacıyla kullandıkları bir stratejidir. Birleşme yoluyla büyüme, içsel büyümenin bir alternatifi olup, dışsal büyüme olarak adlandırılır⁵⁷.

İşletmeler kuruluşlarını gerçekleştirdikten sonra, yaptıkları faaliyetler sonrasında sürekli bir gelişim ve büyüme içine girerler. Bu büyüme işlemi, belli bir zaman diliminde doğal gelişim gösterebileceği gibi, piyasa şartları gereği, yıkıcı bir rekabetten korunma amacıyla zorunlu bir büyüme şeklinde de gerçekleşebilir. İşletmelerin büyüme şekilleri “iç büyüme” ve “dış büyüme” olmak üzere iki kısımda ele alınabilir.

1.5.1.1. İçsel Büyüme

İçsel büyümede, işletme kendi olanaklarını kullanmak suretiyle büyümeye çalışmaktadır. Bu yöntemde, işletmenin sahipleri veya ortaklarının finansal güçleri ile otofinansman yeterliliğinden yararlanır. Ancak bu büyüme şekli çoğu kez uzun zaman dilimini gerektirmektedir.

Genellikle küçük işletmeler iç büyümeyi tercih ederler. Sermaye artırımını yoluyla iç büyümede sermaye aşağıdaki yollardan biri ile artırılmaya çalışılır⁵⁸:

- İşletmeye yeniden likit değerler getirilebilir.
- İşletmeye yeniden aynî değerler getirilebilir.
- Yedekler ve dağıtılmamış kârlar öz sermayeye eklenebilir.
- İşletmeden alacaklı olanlara, alacaklarının karşılığında hisse senedi verilebilir.
- İşletmeye bağlı bir işletmenin tamamen veya kısmen satılması söz konusu olabilir.

1.5.1.2. Dışsal Büyüme

Dış büyümede, bir işletmenin diğer işletmelerin bir bölümünü ele geçirerek veya yönetimlerini denetim altına alarak büyümesi söz konusu olur⁵⁹.

⁵⁷ Cudi Tuncer Gürsoy, *Finansal Yönetim İlkeleri*, 1. Baskı, Doğu Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007, 753.

⁵⁸ Mine Tükenmez, Türker Susmuş ve diğerleri, *Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Finansal Yönetim*, Vizyon Yayınları, İzmir 1999, 1080.

⁵⁹ Tükenmez, vd., 1080.

Birleşme ve devralmalar, dinamik ekonominin önemli bir unsurudur⁶⁰. İşletme dışı büyüme stratejileri ile işletmeler büyümelerini sadece kendi kaynakları ile sınırlamaktan kurtulma avantajının yanı sıra uluslararası pazarlara açılarak bu pazarlarda faaliyet gösterebilme gücüne de sahip olabileceklerdir. İşletme dışı büyüme stratejileri hem mevcut ürünlere ve pazar alanlarına hem de yeni ürün ve pazar alanlarına uygulanabilir⁶¹.

İşletmeler, dış büyümeyi bazı durumlarda özellikle tercih etmektedir. Piyasada bir istikrarsızlığın veya piyasaya hızlı girişin avantajlı olması, üretim teknolojilerinin hızla değiştiği fakat işletmenin bu değişime ayak uydurmasının kısa zamanda zor olması ya da bir mamulün dışarıdan temininin işletme içinde üretiminden daha avantajlı olması gibi durumlar dış büyümenin tercih edilmesinde önemli rol oynamaktadır⁶².

1.5.2. Ölçek Ekonomilerinden Yararlanmak

Ölçek ekonomileri (içsel ekonomiler), bir işletmenin üretimini artırarak, parça başına maliyetini düşürmesini ifade eder⁶³. Belli bir aşamaya kadar, işletme daha fazla mal veya hizmet üreterek, sabit maliyetleri üretilen mamuller arasında paylaşacağı için, üretilen mamullerin birim maliyetleri düşecektir. Optimum seviyenin üzerinde üretimin gerçekleştirilmesi durumunda ise, maliyet muhasebesi açısından yeni sabit maliyetlere katlanması gerektiği için⁶⁴ mamul maliyetleri bu sefer yükselmeye başlayacaktır. Bu durum ise negatif ölçek ekonomileri olarak isimlendirilir.

Genellikle ölçek ekonomileri, üretim faaliyetlerinde söz konusu edilmekle birlikte, pazarlama, dağıtım, finans ve hatta yönetimde bile aynı derecede söz konusudur. Üretimde ölçek ekonomileri, birleşen işletmelerin daha büyük kapasiteli fakat daha az

⁶⁰ Tim Koller, Marc Goedhart and David Wessels, *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies*, Fifth Edition, John Wiley & Sons, Inc. USA 2010, 445.

⁶¹ Ömer Faruk Bakla, *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, 3.

⁶² Dilek Kayakıran, *İşletme Birleşmelerinin Piyasa Değerine Etkisi ve Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016, 3-4.

⁶³ İlker Parasız, *İktisada Giriş*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa 2003, 138.

⁶⁴ İktisat kitaplarında bunun nedeni *yönetimin etkinliğini kaybetmesi ve aşırı uzmanlaşma* olarak gösterilmektedir. Yönetimin etkinliğini kaybetmesi, maliyetler üzerinde olumsuz etkiye bulunacak; aşırı uzmanlaşma ise, işçilerin üretim içindeki paylarının ne olduğunu saptamalarını zorlaştıracak, işçilerin devamlı aynı işi yapmalarından doğan monotonluk ve sinirsel yıpranmalar nedeniyle verimleri düşecek şekilde değerlendirilmektedir. Bkz: Zeynel Dinler, *Mikro Ekonomi*, Gözden Geçirilmiş 24. Basım, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa 2013, 221-222.

sayıda makine ve araç gereç kullanmak suretiyle daha çok çıktı elde etmesine olanak tanır⁶⁵.

İşletmelerin birleşmesi sonucunda her bir işletmenin katlanmış olduğu sabit giderler toplamı azalır ve rekabet gücünün artması sağlanır⁶⁶. Özellikle yatay birleşme yöntemini seçen işletmelerde bu durumun daha belirgin olarak ortaya çıkması beklenir.

1.5.3. İyi Bir Yönetime Sahip Olmak veya Yönetim Yapısını Sadeleştirmek

Üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi ile ete kemiğe bürünen işletmelerin yaşamını sürdürebilmesi ve istenen hedeflere ulaşabilmesi için, alanında yetkin kişiler tarafından profesyonel bir şekilde yönetilmesi gerekir. Ancak centilmenlik anlaşmaları, rekabet koşulları, etik durumlar veya diğer nedenlerle, aynı alanda çalışan profesyonel yöneticileri işletmede çalıştırmak mümkün olmayabilir. Bu durumda, diğer şirketle birleşilerek, şirketin mal varlığı elde edilebildiği gibi nitelikli iş gücü ve yönetim yapısı da şirketin amaçları doğrultusunda kullanılabilir hâle getirilebilir.

Yetenekli bir yönetimi bulunmayan veya yetenekli yönetici istihdam etme noktasında çeşitli gerekçelerle yoksun bulunan şirketler, birleşme sayesinde, birleşilen şirketin yetenekli yöneticilerini istihdam etme olanağına kavuşabilir. Birleşmek suretiyle; pazarlama, finans, uluslararası işlemler vb. alanlarda deneyimli yöneticiler sağlanabilir⁶⁷.

Birleşmesine karar verilen şirketlerin yönetim kademesinde önemli oranda aynı kişiler yer alıyorsa, birleşme işlemiyle birlikte; ortaklık yapısı, hukuki yapı ve yönetim mekanizması daha sade hâle getirilebilir. Aynı gruba ait iki farklı tüzel kişiliğe ait şirketlerin tek bir tüzel kişilik hâline getirilmesi suretiyle, birleşme neticesinde daha etkin merkezi bir yönetimin ve kaynakların daha etkin kullanılması sağlanabilir. Organizasyonun tek bir tüzel kişilik altında yürütülmesi, operasyonların daha etkili ve hızlı olmasına katkı sağlamasının yanı sıra işletme kârlılığına da katkı sağlayacaktır.

⁶⁵ Adalet Acar, *TFRS 3 İşletme Birleşmeleri ve Bir Uygulama*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray 2014, s. 6.

⁶⁶ Büker vd., 578.

⁶⁷ Turan Öndeş, "Finansal Sinerji – KOBİ'lere Ortaklık Önerisi", *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl: 11, Sayı : 30 (Kış 2007), 306.

1.5.4. Sinerji Oluşturmak

Sinerji, iki işletmenin değerinin, ayrı ayrı oluşlarından daha fazla bir değere ulaştığını ifade eder⁶⁸.

Sinerji, ayrı ayrı kaynakların bir araya getirilmesi sonrasında ortaya çıkan değer, bu varlıkların ayrı ayrı değerlerinin toplamından daha büyük olduğunu ifade eden kavramdır.

Özellikle aynı alanda çalışan işletmelerin birleşmeleri sonucunda ortaya çıkacak verimliliğin, çıktı kalitesinin ve potansiyelin, bu işletmelerin ayrı ayrı çalışmaları sonucunda sağlanacak katkıdan daha fazla olması beklenir. Eğer bu durum gerçekleşirse, ortaya bir sinerji çıkmış demektir.

1.5.5. Rekabet Avantajı Sağlamak

Birleşmeye karar veren işletmeler eğer aynı sektörde yer alıyorsa, birbirleri arasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabet var demektir. Bu nedenle, yatay bir birleşme yapıldığında, birbirine rakip olan bu işletmeler arasındaki rekabet ortadan kalkacak ve birlikte hareket edeceklerdir.

Birleşme sonrasında varlığı devam eden şirket, büyümenin sağladığı olanaklarla rakip işletmelere karşı daha elverişli konuma geçerek rekabet avantajı sağlayabilecektir⁶⁹.

Birleşmenin rekabet konusunda sağlayacağı avantajlar şöyle sıralanabilir⁷⁰:

- Pazar payını artırma
- Pazarda kontrol gücü sağlama
- Fiyat tespitinde etkili olma
- Yeni pazar alanları bulma

⁶⁸ Öndeş, 302.

⁶⁹ Topuz, 16.

⁷⁰ Osman Nuri Şahin, *Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Şirket Birleşmeleri ve Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2011, 15.

1.5.6. Çeşitlendirme Yapmak

İşletmelerin, faaliyet gösterdiği sektör dışındaki başka işletmelerle birleşmesi çeşitlendirme olarak ifade edilir. Örneğin çelik sektöründe faaliyet gösteren bir işletmenin gıda sektöründeki işletmeyle birleşmesi gibi.

Durgun veya düşük büyüme hızına sahip bir sektördeki işletme, daha hızlı büyüyen veya büyüme potansiyeli olan ya da kârlı sektördeki işletmelere yatırım yaparak faaliyet alanını genişletmek isteyebilir⁷¹.

İşletmelerin çeşitlendirme yoluyla birleşmesindeki nedenler; riski dağıtmak, diğer şirketlerin kârlarından pay almak, daha hızlı ve güvenli büyüme olabilir.

İşletmelerin tek başına geleceği öngörerek yeni bir ürün ya da pazar alanına girmelerinin risk oranını artırması ve bu nedenle zarar etme ihtimalinin yükselmesi birleşme yolu ile faaliyet çeşitlendirmesi yoluna başvurulmasına neden olan başka bir sebep olarak sayılabilir⁷².

1.5.7. Vergi Avantajlarından Yararlanmak

Vergi fırsatlarından faydalanmak, birleşme kararının verilmesinde önemli rol oynayabilmektedir. Kârlı bir işletme, zarar eden bir işletmeyi satın alarak, o işletmenin borçlarından ve bunun için ödediği faizlerden dolayı vergi tasarrufu edecektir⁷³. Ayrıca kârlı bir işletme, zarar eden bir işletmeyle birleştiğinde, işlemin niteliğine göre, zarar tutarını süre sınırına ve tutarına dikkat etmek koşuluyla vergi miktarını hesaplarken indirim kalemi olarak dikkate alabilir. Bu avantajlı durum, zararlı bir işletmenin tüm aktif ve pasifiyle birleşmesine çekicilik katmaktadır⁷⁴.

Vergi avantajları ile ilgili detaylı açıklamalar 2. bölümde ele alınacaktır.

⁷¹ Fatih Değirmenci, *Şirket Birleşmeleri ve Şirket Birleşmelerinin Türk Vergi Sistemindeki Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2011, 23.

⁷² Melike Aktaş, *Şirket Birleşme ve Satın Almaları: Türkiye'de Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları Üzerine Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Ocak 2014, 12.

⁷³ Öndeş, 306.

⁷⁴ Basri Arı, *Şirket Birleşmeleri ve Bir Örnek Çalışma: Arçelik AŞ ile Grundig AŞ Birleşmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, 23.

1.5.8. Diğer Nedenler

İşletmeleri birleşmeye iten nedenler sadece yukarıda sıralananlarla sınırlı değildir. İşletme yöneticileri, psikolojik nedenlerle, değerli sınai haklara sahip olmak için, yeniden yapılanma, nakit akışını artırma vb. nedenlerle de birleşme yoluna gidebilir.

Gerçekte işletmeleri birleşmeye yönlendiren birbirinden farklı pek çok sebep olmasına rağmen, yönetim felsefesi, şirketlerin büyüklüğü, şirketin içinde yer aldığı çevrenin dinamik olup olmaması, ülkenin gelişmişlik düzeyi ve benzeri içsel ve dışsal faktörlerin etkisiyle bu sebeplerin çeşitliliği ve önem derecesi farklı olabilmektedir⁷⁵.

Birleşme gerekçelerinde üzerinde durulması gereken esas durum, birleşmenin hangi gerekçeyle yapıldığıyla beraber, birleşme işleminin, hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmayacağı yönündeki net olarak katkısının belirlenmesi ve bu amaca uygun olup olmadığının değerlendirilmesidir.

1.6. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN BAŞARIYA ULAŞAMAMA NEDENLERİ

Şirket birleşmelerinde başarının anlamı, her iki taraf içinde başarılı bir anlaşma ve başarılı bir entegrasyondur. Burada bahsedilen başarı uzun vadeli bir başarıdır. Ancak bugüne kadar birleşme ve satın almalar hakkında yapılan araştırmalar, birleşme ve satın almalarda hedeflenen başarı düzeyinin yakalanamadığına işaret etmektedir⁷⁶.

Şirketler, birleşmenin yukarıda bahsedilen avantajlarından yararlanabilmek için birleşme yolunu seçmelerine rağmen, yapılan çeşitli araştırmalarda, çok az sayıda -%25 – 30 arasında- işletmenin bu amaca ulaştığı tespit edilmiştir⁷⁷.

Birleşme ve satın alma işlemlerinden beklenen değerlerin yaratılabilmesi için birleşme ve satın alma sürecinin dikkatli bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Nitekim iyi planlanmayan ve yönetilmeyen birleşme ve satın alma işlemleri işletmeyi olumsuz olarak etkilemekte ve finansal yapıyı bozabilmektedir⁷⁸.

⁷⁵ <http://www.basalanhukuk.com.tr/hizmetlerimiz/sirket-birlesmeleri/> (Erişim Tarihi: 27.01.2018)

⁷⁶ Ayşegül Demirbağ, *Şirket Birleşme ve Devralmalarında İnsan Kaynaklarının Rollerini* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Haziran 2005, 15.

⁷⁷ Elmas,43.

⁷⁸ Mustafa Mortaş ve Abdurrahman Gümrah, "İşletme Birleşmelerinin TFRS-3, TTK ve VUK Kapsamında Değerlendirilmesi ve Birleşme Başarısının TOPSİS Yöntemiyle Belirlenmesi", *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, 2016, 39.

Şirket birleşmelerinde karşılaşılan başarısızlık nedenlerinin belli başlıları aşağıdaki gibi sıralanabilir⁷⁹:

- Birleşmenin gerekliliğinin üzerinde yeterince durulmaması ve analiz edilmemesi,
- Birleşme işlemi için yanlış şirketin hedef olarak belirlenmesi,
- Birleşme işleminden beklenenlerin gerçekçi olmaması,
- Hedef şirketin değerlemesinin yanlış yapılması,
- Birleşme sonrası işlemlerin doğru planlanmaması,
- Hedef şirketin yeteri kadar analiz edilmemesi nedeniyle birtakım bilgilere zamanında ulaşamaması, böylece doğru kararlar verilememesi (hedef şirketin yükümlülüklerinin eksik tespiti, olası gelişmelerin tahmin edilememesi, çalışma koşullarındaki olumsuzluklar vb.),
- Kaliteli çalışanların ve yöneticilerin şirkette tutulamaması veya başarısız yönetimin değiştirilememesi,
- Entegrasyon zorlukları,
- Birleşmeden beklenen sinerjinin gerçekleşmemesi, büyük ya da olağanüstü borç, çok fazla ve çok geniş çeşitlendirme.

1.7. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Konu ile ilgili literatürde ABD’deki birleşme dalgaları tarihsel olarak beş dalga dönemi olarak incelenmekle birlikte literatürdeki en son bilimsel araştırmalarda siyasal, ekonomik, teknolojik sebeplerle ortaya çıkan yeni bir dalgadan, altıncı dalgadan da söz edilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada birleşme dalgaları altı dönem olarak ele alınıp incelenecektir.⁸⁰

1.7.1. Birinci Dalga (1897 – 1904)

Birinci birleşme dalgası; 1883’teki depresyonla birlikte ortaya çıkmış, 1898 – 1902 yılları arasında zirve yapmış ve 1904 yılında sonlanmıştır. Birinci birleşme dalgasının

⁷⁹ Osman Nuri Şahin, “Türkiye’deki Şirket Birleşme Verilerinin Yıllar İtibarıyla Analizi ve Dünya Geneli, ABD, AB ve Asya-Pasifik Verileri ile Karşılaştırması”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 2016, 234.

⁸⁰ Kenan İlarıslan, *Birleşme ve Satın Almaların Finansal Oranlar Yoluyla İşletmelerin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar Haziran 2011, 134.

%78'i yatay birleşme, %12'si dikey birleşme ve %10'u ise karma birleşme niteliğindedir⁸¹.

Bu dönemde gerçekleştirilen yatay birleşmelerin önemli bir kısmı tekeli piyasa oluşumlarına neden olduğundan, bu dönemin sonunda bazı endüstri kollarındaki şirket sayısında acıklı düşüşler yaşanmıştır⁸².

Tablo 1.3. 1897 – 1904 Tarihleri Arasındaki Birleşme Sayısı

Yıl	Birleşmelerin Sayısı
1897	69
1898	303
1899	1208
1900	340
1901	423
1902	379
1903	142
1904	79

Kaynak: Merrill Lynch Business Brokerage and Valuation, Mergerstat Review, 1989'dan aktaran, Patrick A. Gaughan, *Mergers, Acquisitions, and Corporate Restructurings, fourth edition*, John Wiley & Sons, Inc., 2007, p. 31.

1.7.2. İkinci Dalga (1916 – 1929)

Birinci dalga tekellerin birleşmesi, ikinci dalga oligopollerin birleşmesi şeklinde adlandırılmıştır⁸³. Birinci birleşme dalgasıyla ikinci birleşme dalgası arasındaki temel fark; ilkinin monopollerin ortaya çıkmasına neden olmasına karşın, ikincisinin oligopol (monopol rekabet) oluşumuna yol açması gösterilebilir⁸⁴. Birinci birleşme dalgası yatay

⁸¹ Tuğba Eyceyurt ve Murat Serçemeli, “Şirket Birleşme ve Satın Almalarının Hisse Senedi Fiyatına Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 2013, 161-162.

⁸² Elmas, 46.

⁸³ Eyceyurt ve Serçemeli, 162.

⁸⁴ Fatma Öztürk, *Şirket Birleşmelerinde Belge Yönetiminin Entegrasyonu: Banka Birleşmeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2008, 18.

birleşme ağırlıklıyken, ikinci birleşme dalgası dikey birleşme ağırlıklı olarak gerçekleşmiştir.

Bu dönemdeki birleşmeler genel olarak sanayi, metal, gıda, nakliye ekipmanı, petrol ve kimya sektörlerinde görülmüştür. İkinci birleşme dalgası 1929 yılında yaşanan borsa çöküşüyle sona ermiştir⁸⁵.

1.7.3. Üçüncü Dalga (1965 – 1969)

Üçüncü birleşme dalgası karma birleşmeler dönemi olarak adlandırılır. Bunun nedeni ise, görece olarak küçük şirketlerin büyük şirketleri birleşme için hedef seçmesidir. Hâlbuki ilk iki dalgada, büyük şirketler küçük şirketleri birleşme için hedef seçiyorlardı⁸⁶.

Üçüncü dalga birleşmeleri karma birleşme olduğu için, farklı farklı nitelikte olan bu şirketler arasında bir konsantrasyon oluşturulamamıştır. Bu dönemde çok sayıda birleşme olmasına rağmen, farklı sektörlerde yer alan şirketlerin rekabet derecesi kayda değer bir değişim göstermemiştir. Bu tür birleşmelerin önemli bir kısmı zayıf finansal performans göstermiş olmakla birlikte, karma birleşmelerin neden başarısız oldukları konusunda kesin bir görüş yoktur. Ancak ekonomik teori, uzmanlaşmada artışın verimlilik artışı sağladığına dikkat çekmektedir⁸⁷.

1.7.4. Dördüncü Dalga (1981 [1984] – 1989)

1980'li yıllarla başlayan, finansal enstrümanların çeşitlenmesi ve genel anlamda ekonomide ve aynı zamanda rekabet hukuku uygulamalarında yaşanan rahatlık dönemi, büyük ve kompleks birleşme işlemlerinin gerçekleştirildiği dördüncü dalga başlangıcını oluşturmuştur. Bu dalgada, öncekilere göre daha çok borçla finansman, düşmanca ele geçirmeler, finansal ve uluslararası alıcılar görülmüştür⁸⁸.

Bu dönemin en önemli özelliği düşmanca ele geçirmelerin yaygınlaştığı dönem olmasıdır. Halbuki ilk üç birleşme dalgasında düşmanca birleşmeler yaygın değildi. Bu

⁸⁵ İlarıslan, 136-137.

⁸⁶ Elmas, 47.

⁸⁷ Eyceyurt ve Serçemeli, 163.

⁸⁸ Aydın Öztunalı, *Birleşmeler ve Satın Alınmalar Yoluyla Değer Yaratımı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008, 55.

dönemde izlenen saldırgan taktikler, şirketlerin büyümeleri için bir alternatif oluşturmuş ve bu saldırılar yüksek kâr getiren spekülâtif aktivitelere dönüşmüştür⁸⁹.

1.7.5. Beşinci Dalga (1991 – 2001)

Beşinci birleşme dalgasının ilk göze çarpan özelliği, bu dönemin uluslararası birleşmeler dönemi olmasıdır. Dördüncü dalgada görülen mega birleşme ve satın almalara bu dönemde de rastlanılmış, düşmanca satın almalar ise azalmıştır. Ayrıca dördüncü dönemde gerçekleşen işlemler kısa dönemli finansal kazançlar için yapılmış iken bu dönemdeki birleşme ve satın almalar da uzun dönemli işletme stratejilerine ağırlık verildiği görülmektedir⁹⁰.

1.7.6. Altıncı Dalga (2004 – 2009)

Altıncı birleşme dalgasının başladığı dönemde, ekonomideki durgunluk sonrasında faiz oranları düşük seviyelerde seyretmekteydi. Ekonomi düzelmeye başlamış olsa da faiz oranları düşük tutulmaya devam etmiş ve bunun sonucunda özel sektöre, birleşme ve devralmaları finanse edebilecekleri kaynaklar oluşturulmuştur⁹¹.

Altıncı birleşme ve satın alma dalgası döneminde 2008 yılındaki küresel ekonomik krizin ortaya çıkmasıyla beraber hem bu piyasada hem de sermaye piyasalarında büyük düşüşler yaşanmıştır⁹².

Geçmişteki birleşme dalgalarının genel özellikleri aşağıdaki Tablo 1.4'te özetlenmiştir.

⁸⁹ Eyceyurt ve Serçemeli, 163.

⁹⁰ İlarşlan, 139.

⁹¹ Ozan Gönüllü, “Dünyada Şirket Birleşme ve Devralma Dalgaları”, *Social Sciences Studies Journal*, 3(7), 2017, 322.

⁹² İlarşlan, 141.

Tablo 1.4. Birleşme Dalgalarının Özellikleri

	1. Dalga	2. Dalga	3. Dalga	4. Dalga	5. Dalga
Dönem	1897-1907	1916-1929	1965-1969	1981-1989	1992-2000
Tercih Edilen Ödeme Yöntemi	Nakit	Özsermaye	Özsermaye	Nakit/Borç	Özsermaye
Dönemin Sonucu	Monopollerin Oluşması	Oligopollerin Oluşması	Çeşitlendirme ve Karma Yapıların Oluşması	Tartışmalı Devralmalar, Kaldıraçlı Devralmalar	Küreselleşme
Birleşme ve Devralma Yaklaşımı	Dostça	Dostça	Dostça	Düşmanca	Dostça
Dönemin Başlangıcı	Ekonomik genişleme, yeni kurumsal kanunlar, teknolojik yenilikler	Ekonomik toparlanma dönemi, anti-tröst yasaları	Rekabet açısından uygun olmayan birleşme ve devralma yasalarının güçlendirilmesi; İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik toparlanma	Finansal Serbestleşme süreci, Ekonomik toparlanma	Güçlü ekonomik büyüme; Düzenleyiciler ve özelleştirmeler
Dönemin Sonu	Sermaye Piyasalarının Çöküşü, I. Dünya Savaşı	1929 Büyük Buhran	1970 Petrol Krizi	Sermaye Piyasalarının Çöküşü	Piyasadaki Aşırı Genişleme ve 11 Eylül Terör Saldırıları

Kaynak: Ozan Gönüllü, *Dünyada Şirket Birleşme ve Devralma Dalgaları*, Social Sciences Studies Journal, Vol: 3, Issue: 7, 2017, s. 318.

1.8. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNDE İZLENEN YÖNTEMLER

Şirket birleşmeleri, karşılıklı rızaya dayanan “anlaşarak birleşme” ve tek taraflı hareket ederek “zorla birleşme” olmak üzere ikiye ayrılır.

1.8.1. Anlaşarak Birleşme

Anlaşarak birleşme yönteminde, birleşmeye karar veren şirketlerin yönetimi birleşme konusunda mutabakata varmış olup buna uygun hareket etmektedir. Bu tür bir birleşmede amaca ulaşma daha olanaklıdır.

Dostça birleşme yönteminde; birleşme şartları, fiyat ve ödeme yöntemi gibi konularda şirket yöneticileri anlaşılır. Daha sonra, yapılan planlar hissedarların onayına sunulur⁹³.

⁹³ Hannıkezi Saidi, *Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Şirket Birleşmeleri ve Örnek Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, 40.

1.8.2. Zorla Birleşme

Düşmanca işletme birleşmelerinde, genellikle hedef işletmenin yönetimi birleşme teklifini reddettiğinden dolayı, alıcı işletme, hedef işletme yerine hisse senedi sahiplerine teklif götürür⁹⁴.

Bu yöntemde, hedef şirketin hisse senetleri şirket yönetimine ihtiyaç duyulmadan hissedarlardan toplanmaktadır. Alıcı işletme, hedef işletmenin hissedarlarından oy verme haklarını devralarak genel kurulda birleşmeyi kabul edecek yöneticilerin seçilmesini sağlayarak birleşme sürecini başlatmaktadır⁹⁵.

⁹⁴ Elmas, 35.

⁹⁵ Topuz, 18.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET BİRLEŞMELERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

2.1. TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

2.1.1. Birleşme İşleminin Uygulama Alanı ile İlgili Genel Bilgiler

Birleşme ile ilgili genel bilgiler esas olarak Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nin 134 ila 158. maddeleri arasında yer almaktadır. Ayrıca diğer kanunların, TTK'nin 135 ila 194 maddelerine aykırı olmayan hükümlerinin de saklı olduğu hususu vurgulanmıştır. TTK'nin birleşme ile ilgili hükümlerinin yazılmasında esin kaynağı, İsviçre'nin 30.10.2003 tarihli “Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devrine İlişkin Federal Kanun” [İsviçre Birleşme Kanunu]dur⁹⁶.

TTK kapsamında birleşme, “*Bir sözleşme bağlamında, bir veya daha çok ticaret ortaklığının malvarlıklarının tasfiye edilmeksizin mevcut veya yeni kurulan bir ticaret ortaklığı tarafından devralınması, bu devralmalar karşılığında, devralan ortaklığın paylarının, önceden belirlenmiş bir değişim oranına göre devrolunan ortaklık veya ortaklıkların ortakları tarafından kendiliğinden iktisap edilmesi ve bu kişilerin devralan ortaklığın ortağı olmaları*” şeklinde tanımlanabilir⁹⁷. Bu tanımda geçen unsurlar maddeler hâlinde şöyle sıralanabilir⁹⁸:

- *Birleşme, bir devralan ortaklık ile bir veya daha fazla devrolunan ortaklık arasında gerçekleştirilen iradi bir işlemdir.*
- *Bu işlem birleşme sözleşmesi denilen bir sözleşmeye göre gerçekleştirilir.*
- *Birleşme sürecinde devrolunan ortaklıkların malvarlıkları devralan ortaklığa devrolunur. Devir, devrolunan ortaklığın veya ortaklıkların genel kurullarının birleşmeyi onaylayan kararının ticaret siciline tescili üzerine kendiliğinden gerçekleşir. Bu malvarlıklarının devralan veya yeni kurulan ortaklıklara geçişi külli halefiyet ilkesi bağlamında meydana gelir.*

⁹⁶ TTK Genel Gerekçe.

⁹⁷ Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku I*, Güncelleştirilmiş 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, 99.

⁹⁸ Poroy vd., 99.

- *Devrolunan mal varlığı karşılığında devreden ortaklığın önceden mutabık kalınmış bir değişim oranına göre kendiliğinden iktisap ederler.*
- *Devrolunan ortaklıklar infisah eder.*

2.1.2. Birleşme Türleri

TTK'nin 136. maddesinde, birleşme (1) *devralma şeklinde birleşme*, (2) *yeni kuruluş şeklinde birleşme* olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

2.1.2.1. Devralma Şeklinde Birleşme (Katılma Yoluyla Birleşme)

Birleşme, bir şirketin⁹⁹, başka bir şirketi veya şirketleri devralması şeklinde gerçekleşirse, buna teknik terimle “devralma şekline birleşme” denir (TTK mad. 136/1-a). Bu türe, kanuni olmayan bir terimle, devrolunan ortaklık açısından “katılma” veya “iltihak”; devralan ortaklık açısından “özümseme” veya “bünyeye dâhil etme” de denilebilir¹⁰⁰.

Devralma yoluyla birleşmeler, “ana-yavru”, “ana-kardeş” şirketler arasında düz ve ters birleşme biçiminde olabilir. Düz birleşme, ana şirketin yavru veya kardeş şirketi devralması; ters birleşme, yavru şirketin ana şirketi alması anlamına gelir¹⁰¹.

Bir birleşme işleminde, kabul eden şirkete “devralan”, katılan şirkete ise “devrolunan/devrolan” şirket denir (TTK mad. 136/2). Birleşme, devrolan şirketin ortaklarının devir ettiği mal varlığı karşılığına göre hesaplanan bir değişim oranı dikkate alınarak, devralan şirketin paylarının devrolan şirketin ortaklarınca kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir. Birleşme sözleşmesi, TTK'nin 141/2 fıkrası anlamında ayrılma akçesini de öngörebilir (TTK mad. 136/3). Birleşmeyle birlikte, devralan şirket, devrolan şirketin malvarlığını bir bütün hâlinde devralır ve devrolan şirket faaliyeti sona erdirilerek ticaret sicilinden silinir (TTK mad. 136/4).

⁹⁹ TTK kapsamında *şirket* ifadesi, *ticaret şirketleri* ile *kooperatifleri* ifade etmektedir (TTK Genel Gerekçe).

¹⁰⁰ Poroy vd., 102.

¹⁰¹ TTK Genel Gerekçe.

2.1.2.2. Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme (Tam Birleşme)

Birleşmeye karar veren şirketlerin, mevcut şirketlerin herhangi birisinin bünyesinde değil de, yeni bir şirket kurma şeklindeki birleşmeleri “yeni kuruluş şeklinde birleşme” olarak adlandırılır.

Yeni kuruluş yoluyla birleşmede, 6102 sayılı TTK’nin ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun şu iki hükmü hariç diğer hükümleri aynen uygulanır: Aynı sermaye koyma ve asgari ortak sayısına ilişkin hükümler (TTK mad. 143/1).

Külli halefiyet ilkesi gereğince, yeni kuruluş şeklindeki birleşmede, dağılan şirket(ler)in tüm malvarlığı (tüm hakları ve borçları) yeni kurulan ortaklığa devredilmiş olur. Birleşmeye dahil olan şirketlerin tüzel kişilikleri, ticaret sicilinden silme işleminin gerçekleşmesiyle ortadan kalkar¹⁰². Devrolan şirketin mal varlıkları yeni şirketin sermayesini oluştururken, ortakları da yeni şirketin ortaklığı sıfatını alırlar. Devrolan şirketin ortakları, yeni şirketin sermayesine yaptıkları katkı oranında pay sahibi olmaya hak kazanırlar¹⁰³.

2.1.3. Geçerli Birleşmeler

Hangi şirketlerin birleşmelerinin geçerli olduğu hususu TTK’nin 137. maddesinde ele alınmıştır. Geçerli birleşme türleri aşağıdaki Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Geçerli Şirket Birleşmeleri

Sermaye Şirketleri	Şahıs Şirketleri	Kooperatifler
Sermaye şirketleriyle	Şahıs şirketleriyle	Kooperatiflerle
Kooperatiflerle	Devrolunan şirket olmaları şartıyla, sermaye şirketleriyle	Sermaye şirketleriyle
Devralan şirket olmaları şartıyla, kollektif ve komandit şirketlerle	Devrolunan şirket olmaları şartıyla, kooperatiflerle	Devralan şirket olmaları şartıyla, şahıs şirketleriyle

¹⁰² Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, 72.

¹⁰³ Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, Yenilenmiş 2. Baskı, Dora Yayınevi, Bursa 2012, 56.

TTK'de geçerli birleşmeler başlığında yer verilmemesine rağmen, bir *ticari işletme*, bir ticaret şirketiyle, onun tarafından devrolunmak şartıyla birleşebilir (TTK mad. 194/1). Bu durumda, devralan ticaret şirketinin türüne göre 138 ilâ 140, 142 ilâ 158 ve ortak hükümlere ilişkin 191 ilâ 193. madde hükümleri kıyas yoluyla uygulanır. Bir ticari işletmenin bir ticaret şirketine dönüşmesi hâlinde 182 ilâ 193 üncü maddeler kıyas yoluyla uygulanabilir (TTK mad. 194/2). Bir ticaret şirketinin bir ticari işletmeye dönüştürülebilmesi için, söz konusu ticaret şirketinin paylarının tümü, ticari işletmeyi işletecek kişi(ler) tarafından devralınmalı ve ticari işletme bu kişi(ler) adına ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. Bu durumda, ticari işletmeye dönüştürülen ticaret şirketi, bir kollektif veya komandit şirket ise mezkûr ticaret şirketinin borçlarından, ticari işletmeyi işletecek kişi ve kişiler ile ticaret şirketinin eski ortakları da 264'üncü maddedeki zamanaşımı süresince sıfatlarına göre zincirleme sorumlu olur. Dönüştürmeye bu Kanun'un 264 ilâ 266. madde hükümleri de uygulanır (TTK mad. 194/3). 182'nci maddenin üçüncü fıkrası hükmü saklıdır (TTK mad. 194/4).

Yukarıdaki tabloda gösterilen birleşme şekillerine uymayan birleşmeler geçersizdir. Tasarlanan birleşme yukarıdaki tabloya uymuyorsa, öncelikle ilk aşamada birleşme yukarıdaki tabloya uygun hâle getirilir ve daha sonra birleşme ikinci aşamada gerçekleştirilir¹⁰⁴.

Geçerli olan ve olmayan birleşmelere ilişkin olarak TTK Genel Gereğesinde yer alan önemli hususlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- TTK'nin 137. maddesinde, kanunen izin verilen birleşmeler gösterilmiştir. Yürürlükteki TTK; kollektif, komandit, anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve kooperatif şirketlerin birbirleriyle birleşmesine izin vermektedir. Eski 6762 sayılı TTK'de yer alan *türlerin aynı olması şartı* 6102 sayılı TTK'de terk edilmiş ve türler arası birleşme serbestisi ilkesi kapsamında geniş bir birleşme mümkün hâle getirilmiştir.
- Ticaret şirketlerinin vakıf, dernek ve tek kişi işletmeleriyle birleşmesine izin verilmemiştir. Başka bir ifadeyle, ticaret şirketleri sayılan tüzel kişiliklerle birleşemez.

¹⁰⁴ Poroy vd., 100.

- Herhangi bir sermaye şirketi, devrolan şirket olarak, kollektif ve komandit şirketlerle (şahıs şirketleriyle) birleşemez. Diğer bir ifadeyle, sermaye şirketi kesinlikle devralan şirket olmalıdır. Çünkü sınırsız sorumlu şirketin (şahıs şirketlerinin) sınırlı sorumlu şirketi (sermaye şirketleri) devralması uygun değildir. Aynı şekilde, kooperatifler de devrolan bir şirket olarak, şahıs şirketleriyle birleşemez.
- Şirket borçlarından kişisel olarak sorumlu olan ortakların, şirket borçlarından sınırlı sorumlu ortağa evrilmeleri uygun bulunurken, tersi uygun bulunmamıştır.
- Kooperatifin sınırlı sorumlu olup olmaması önemli değildir.

2.1.4. Özellikli Durumlar

TTK'nin 138. maddesinde *tasfiye hâlindeki bir şirketin birleşmeye katılması*, 139. maddesinde ise *sermayenin kaybı veya borca batıklık hâlinde birleşmeye katılma* hususuna değinilmiştir.

2.1.4.1. Tasfiye Hâlindeki Şirketin Birleşmeye Katılması

Malvarlığının dağıtılmasına başlanmaması ve devrolunan şirket olması koşuluyla, tasfiye halindeki şirket birleşmeye katılabilir (TTK mad. 138/1). Bu koşulların varlığı, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret sicili müdürlüğüne sunulan vesikalarla tevsik olunur (TTK mad. 138/2). Devrolan şirket tasfiye hâlinde ise, tasfiye memurlarınca, malvarlığının ortaklar arasında dağıtılmaya başlanmadığına ilişkin hazırlanacak rapor müdürlüğe tevdi edilmelidir¹⁰⁵.

Tasfiye hâlindeki bir şirket, yukarıda da ifade edildiği gibi, devrolunan şirket olmak şartıyla birleşmeye katılabilir. Başka bir ifadeyle, devralan şirket tasfiye hâlinde bulunamaz. Ancak tasfiye hâlindeki bir şirket tasfiye kararını kaldırırca, devralan şirket olarak birleşmeye katılabilir¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Ticaret Sicili Yönetmeliği, madde 126/5.

¹⁰⁶ Poroy vd., 109.

2.1.4.2. Sermayenin Kaybı veya Borca Batık Hâldeki Şirketin Birleşmeye Katılması

Sermayenin kaybı, şirket sermayesinin zararlar nedeniyle azalması demektir. Kâr elde etme hedefiyle çalışan şirketler, faaliyetleri sonucunda zararlarla karşılaşabilir. Şirketin toplam zararı, şirketin öz kaynaklarını negatife düşürmediği sürece, bu durum sermayenin kaybı olarak değerlendirilir. Borca batıklık ise, şirket varlıklarının, şirket borçlarını karşılayamaması durumudur. Bu durumdaki bir şirketin öz kaynakları negatiftir.

Borca batık olma, şirket varlıklarının -yıllık bilançoda olduğu gibi defter (iktisap) değerleriyle değil- fakat gerçek (olası satış değerleriyle) değerleriyle değerlemeye tabi tutulsalar dahi alacaklıların alacaklarını alamamaları, yani şirketin yükümlülüklerini ve taahhütlerini karşılayamaması demektir¹⁰⁷. Borca batıklık şüphesinin bulunduğu durumlarda bir ara bilanço çıkartılır ve aktifler satış fiyatları üzerinden, borçlar muhasebede kayıtlı (itfa edilecek) değerleri üzerinden değerlendirilerek, durum tespiti yapılır.

Sermayesi ile kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlar kaybolan ya da borca batık hâlde bulunan bir şirket, kaybolan sermayeyi yahut gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe, tasarruf edilebilen öz varlığa sahip bir şirketle birleşebilir (TTK mad. 139/1). Bu koşulun gerçekleşmiş olduğunu ispatlayan belgeler, devralan şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret sicili müdürlüğüne verilir (TTK mad. 139/2). Birleşmeye taraf olan bir şirketin, sermayesi ve kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla kaybolmuş veya borca batık olması durumunda; birleşmeye dâhil olan diğer şirketin kaybolan sermayeyi veya borca batıklığı karşılayacak tutarda serbestçe tasarruf edebileceği öz varlığa sahip olduğunu ve buna ilişkin tutarların hesaplanma şekli de gösterilerek doğrulandığı veya belirtilen durumların mevcut olmadığının doğrulandığı YMM ya da SMMM raporu müdürlüğe verilir. Devrolan şirketlerin denetime tabi olması hâlinde söz konusu rapor, şirket denetçisi tarafından da müdürlüğe verilebilir¹⁰⁸.

¹⁰⁷ TTK Genel Gerekçe.

¹⁰⁸ Ticaret Sicili Yönetmeliği, madde 126/4.

2.1.5. Ortaklık Payları ve Hakları

TTK’de ortaklık payının ve haklarının korunması ve ayrılma akçesiyle ilgili durum aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.1.5.1. Ortaklık Payının ve Haklarının Korunması

Birleşmenin temel ilkesi, ortaklık durumunun devamının sağlanmasıdır. Bu durum esas itibarıyla “ortaklığın/ortaklık payının devamlılığı ilkesi” olarak adlandırılır. Bu ilke uyarınca birleşme sonrasında, devrolan (katılan) şirkete ait bütün hak ve borçların bir bütün hâlinde devralan ya da yeni kurulan şirkete aktarılmasının karşılığında, devrolan şirketin ortaklarına, hesaplanan bir değişim oranına göre devralan ya da yeni kurulan şirkette ortaklık sıfatı verilir¹⁰⁹. Devamlılık ilkesi, devralan ile devrolan şirketlerin mal varlıksal büyüklükleri dikkate alınarak ortaya çıkan, mutlak bir eşitlikle ifade edilir¹¹⁰.

Ortaklık payları ve hakları ifadesiyle, ortakların devrolan şirkette sahip oldukları mal varlığı, yönetim, denetim ve inceleme hakkı anlamındadır. Şirket payının devamlılığı ilkesinin genel istisnası ayrılma akçesi, özel istisnasını ise intifa senetlerinin satın alınması oluşturur¹¹¹.

Devrolan şirketin ortaklarının, mevcut şirketteki ortaklık paylarını ve haklarını karşılayacak değerde, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakları vardır. Bu talep hakkı, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıkları, oy hakları ve önem taşıyan diğer unsurlar dikkate alınarak hesaplanır (TTK mad. 140/1).

Ortaklık paylarının değişim oranları belirlenirken, devrolan şirketin ortaklarına ayrılan ortaklık paylarının gerçek değerinin %10’unu aşmaması koşuluyla, bir denkleştirme ödemesi öngörülebilir (TTK mad. 140/2).

Devrolan şirkette oydan yoksun paylara sahip ortaklara aynı değerde, oydan yoksun veya oy hakkına sahip paylar verilir (TTK mad. 140/3).

¹⁰⁹ Mustafa Yavuz, “Ticaret Şirketlerinin Birleşmesinde Ortaklıktan Çıkma ve Çıkarılma”, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 133, Ocak-Şubat 2016, 122.

¹¹⁰ TTK Genel Gerekçe.

¹¹¹ TTK Genel Gerekçe.

Devrolan şirkette imtiyazlı haklara sahip olan ortaklara, devralan şirkette eş değerde haklar ya da uygun bir karşılık verilir (TTK mad. 140/4).

Devralan şirket, devrolan şirketin intifa senedi¹¹² sahiplerine, eş değerli haklar tanımak ya da intifa senetlerini, birleşme sözleşmesinin düzenlendiği tarihteki gerçek değeriyle satın almak zorundadır. (TTK mad. 140/5).

2.1.5.2. Ayrılma Akçesi

Ayrılma akçesi, birleşme sonucu pay sahibinin, seçimlik veya zorunlu olarak şirketten ayrılma karşılığında aldığı ve payının gerçek değerine karşılık gelen bir ödemedir. Diğer bir ifadeyle pay sahibi, şirketten ayrılması karşılığında, şirketten payı veya payları değerinde ayrılma akçesi alacak ve ortaklıktan çıkacak demektir¹¹³.

Ayrılma akçesi, birleşme işlemine taraf olmak istemeyen pay sahipleri için, genel kurul kararıyla; şirket içi barışı tehlikeye düşürme ihtimali olan pay sahipleri ve anonim şirketin feshini talep etmesine karşın şirketten çıkarılmasına karar verilen azınlık pay sahipleri hakkında mahkeme kararıyla; paylarının gerçek değerlerinin verilmesini sağlayan ve şirketin gelişme konusunda kazandığı ivmeyi sekteye uğratmadan şirketten ayrılmalarına imkân veren bir müessesedir¹¹⁴.

Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilir (TTK mad. 141/1) Birleşmede temel ilke, ortak olma durumunun devamlılığıdır. Ancak temel ilke bu olmasına rağmen, birleşmeye katılmak istemeyen, birleşmeyi kendi menfaatine aykırı gören devrolan şirketin ortaklarını şirkette zorla ortak tutmakta uygun değildir. Bu maddeyle ortaklara yenilik doğurucu bir seçim hakkı tanınmaktadır. Ayrılma akçesinin

¹¹² Sahiplerine, ortaklık hakkına sahip olmaksızın kârdan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma, yeni pay alma ve belli bazı olanaklardan yararlanma hakkı veren sermaye piyasası aracıdır. Katılma intifa senedi, esas sözleşmede hüküm bulunmak koşulu ile genel kurul kararıyla ve süresiz olarak çıkarılabilir ve nama veya hamiline yazılı olarak düzenlenebilir. (<http://www.yatirimyapiyorum.gov.tr/yatirim-araclari/diger/katilma-intifa-senedi.aspx>) [Erişim Tarihi: 01.04.2018]

¹¹³ Yurdal Özatlan, *Anonim Şirket Birleşmelerinde Ortaklık Paylarının ve Ortaklık Haklarının İncelenmesi Davası* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012, 125.

¹¹⁴ Bilge Develi, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII(1-2), 2013, 444. (http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_1-2_14.pdf)

nakit olması şart değildir. Karşılık olarak başka bir şirketin payı/pay senedi veya başka bir menkul kıymeti verilebilir¹¹⁵.

Birleşme işlemine katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini de öngörebilir (TTK mad. 141/2).

2.1.6. Birleşme Sürecinde Yapılacak İşlemler

Birleşme işlemine dâhil olan şirketler, birleşme sürecinde; birleşme sözleşmesinin hazırlanması, birleşme raporunun düzenlenmesi, ilgililere inceleme hakkının verilmesi, malvarlığında meydana gelen değişikliklerin bildirilmesi, birleşme kararının verilmesi ve birleşmenin kesinleşmesi (ticaret siciline tescil ve ilan) işlemlerini yerine getirerek birleşmeyi tamamlarlar. Bu süreçte yapılacak işlemler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.1.6.1. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması

Birleşme sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Sözleşme, birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organlarınca¹¹⁶ imzalanır ve genel kurulları¹¹⁷ tarafından onaylanır (TTK mad. 145/1). Yazılı şekil şartı geçerlilik şartıdır. Sözleşmeyi yapma yetkisi yönetim organına ait olduğundan, yönetim organı bu yetkiyi kimseye devredemez. Genel kurulun onaylamasına kadar birleşme sözleşmesi askıda geçerli olup, genel kurul tarafından onaylanmaması hâlinde sözleşme geçersizdir¹¹⁸.

Birleşme sözleşmesinde yer alması gereken içerikler 9 maddede aşağıdaki gibi sıralanabilir (TTK mad. 146/1):

- Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme hâlinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini,

¹¹⁵ TTK Genel Gereke.

¹¹⁶ Anonim şirketler ve kooperatiflerde yönetim kurulunu, limited şirketlerde müdürü veya müdürleri, şahıs şirketleriyle sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticiyi ifade eder (TTK mad. 135/1).

¹¹⁷ Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerle kooperatiflerdeki genel kurulu, şahıs şirketlerindeki ortaklar kurulunu ve gereğinde ortakların tümünü ifade eder (TTK mad. 135/1).

¹¹⁸ TTK Genel Gereke.

- Şirket paylarının değişim oranını, öngörölmüşse denkleştirme tutarını; devrolan şirketin ortaklarının, devralan şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları,
- Devralan şirketin, imtiyazlı, oydan yoksun ve intifa senedi sahiplerine sağladığı hakları,
- Şirket paylarının değiştirilme şekli,
- Birleşmeyle edinilen payların, devralan veya yeni kurulan şirketin bilanço kârına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütün özellikleri,
- Gerekirse 141. madde uyarınca ayrılma akçesini,
- Devrolan şirketin iş ve işlemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi,
- Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara sağlanan özel menfaatleri,
- Gerektiğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini,

içerir.

Yukarıdaki hususlar asgari zorunlu içeriği göstermekte olup, somut olayın özelliğine göre, bu hükümde yer almayan başka hususlara da sözleşmede yer verilebilir¹¹⁹.

2.1.6.2. Birleşme Raporunun Düzenlenmesi

Birleşmeye dâhil olan şirketlerin yönetim organları, ayrı ayrı veya birlikte, birleşme hakkında bir rapor düzenler (TTK mad. 147/1).

Düzenlenen birleşme raporunda;

- Birleşmenin amacı ve sonuçları,
- Birleşme sözleşmesi,
- Şirket paylarının değişim oranı ve öngörölmüşse denkleştirme akçesi; devrolan şirketlerin ortaklarına devralan şirket nezdinde sağlanan ortaklık hakları,
- Gerektiğinde ayrılma akçesinin tutarı, şirket pay ve ortaklık hakları yerine ayrılma akçesi verilmesinin nedenleri,
- Değişim oranının saptanması yönünden payların değerlemesine ilişkin hususlar,

¹¹⁹ TTK Genel Gerekçe.

- Gerektiğinde devralan şirket tarafından yapılacak sermaye artırımının tutarı,
- Öngörülmüşse, devrolan şirketin ortaklarına, birleşme nedeniyle yüklenecek olan ek ödeme ve diğer kişisel edim yükümlülükleri ile kişisel sorumluluklar hakkında bilgi,
- Değişik türdeki şirketlerin birleşmelerinde, yeni tür dolayısıyla ortaklara düşen yükümlülükler,
- Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriği,
- Birleşmenin, birleşmeye dâhil olan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkileri,
- Gerekliyse, yetkili makamlardan alınan onaylar,

hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve nedenleri belirtilir (TTK mad. 147/2).

Yeni kuruluş yoluyla yapılan birleşmede, birleşme raporuna yeni şirketin sözleşmesinin eklenmesi zorunludur (TTK mad. 147/3). Tüm ortakların onaylaması hâlinde, küçük ve orta ölçekli şirketler birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilir (TTK mad. 147/4).

2.1.6.3. İlgililere İnceleme Hakkının Verilmesi

TTK'nin 149. maddesine göre, birleşmeye katılan şirketlerden her biri, merkezleri ve şubelerinde, halka açık anonim şirketler ise SPK'nin öngöreceği yerlerde, genel kurul kararından önceki 30 gün içinde;

- a. Birleşme sözleşmesini,
- b. Birleşme raporunu,
- c. Son 3 yılın yıl sonu finansal tablolarını, yıllık faaliyet raporlarını, gerektiğinde ara bilançolarını,

ortakların, intifa senedi sahipleriyle şirket tarafından ihraç edilmiş bulunan menkul kıymet hamillerinin, çıkarı bulunan kişilerin ve diğer ilgililerin incelemesine sunmak zorundadır. Bunlar, ilgili sermaye şirketlerinin internet sitelerinde de yayımlanır. Ortaklar ile yukarıda sayılan kişiler, yukarıda sayılan belgelerin suretlerinin ve varsa basılı şekillerinin kendilerine verilmesini isteyebilir. Bunlar için, herhangi bir ücret veya gider karşılığı istenilemez. Birleşmeye katılan şirketlerin tamamı, TTSG'de yayımlanan ve internet sitelerine de konan ilanda, inceleme yapma hakkına vurgu yaparlar. Birleşmeye

katılan tüm şirketler, yukarıda anılan belgelerin nereye tevdi edildiklerini ve nerelerde incelemeye hazır tutulduklarını, teviden en az 3 iş günü önce, TTSG ile şirket sözleşmesinde öngörülen gazetelerde ve sermaye şirketleri de internet sitelerinde ilan eder. Tüm ortakların onaylaması durumunda, küçük ve orta ölçekli işletmeler inceleme hakkının kullanılmasından vazgeçebilir.

2.1.6.4. Malvarlığında Meydana Gelen Değişikliklerin Bildirilmesi

Birleşmeye dâhil olan şirketlerden birinin aktiflerinde/pasiflerinde, birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarihle, bu sözleşmenin genel kurulda onaya sunulacağı tarih arasında önemli değişiklik¹²⁰ meydana gelmişse, yönetim organı, bu durumu hem kendi genel kuruluna hem de birleşmeye katılan diğer şirket(ler)in yönetim organlarına yazılı olarak bildirir (TTK mad. 150/1).

Önemli değişiklik durumu kendilerine bildirilen yönetim organları, birleşme sözleşmesinin değiştirilmesine veya birleşmeden vazgeçilmesine gerek olup olmadığını inceler; değiştirme veya vazgeçmeye karar verdikleri takdirde, onaya sunma önerisini geri çeker. Diğer durumda, yönetim organı genel kurulda, birleşme sözleşmesinde uyarlamaya gerek olmadığını gerekçesiyle açıklar (TTK mad. 150/2).

2.1.6.5. Birleşme Kararının Verilmesi

Birleşmenin yönetim organı, genel kurula birleşme sözleşmesini sunacaktır. TTK hükümlerine göre hangi şirketlerin birleşebileceği hususu yukarıda detaylı olarak açıklanmıştır. TTK, birleşecek şirketlerin statülerine göre, birleşme sözleşmesinin genel kurulda aşağıdaki nisaplarla kabul edilmesi gerektiğini hüküm altına almıştır:

- TTK mad. 421/5-b bendi saklı olmak üzere, anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi koşuluyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,

¹²⁰ Yasal mevzuatta, hangi tutarda veya oranda meydana gelecek değişikliğin *önemli değişiklik* sayılacağı konusunda bir belirleme yapılmamıştır. Önemli değişiklik, her bir olayın kendi özellikleri incelenerek uygulamacılar tarafından belirlenecektir.

- Bir kooperatif tarafından devralınacak sermaye şirketlerinde, sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi koşuluyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,
- Limited şirketlerde, sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları koşuluyla, tüm ortakların dörtte üçünün oylarıyla,
- Kooperatiflerde, verilen oyların üçte ikisinin çoğunluğuyla; ana sözleşmede ek ödeme ve başka edim yükümlülükleri ya da sınırsız sorumluluk kabul edilmiş ya da bunlar mevcut olup da genişletilmiş ise kooperatife kayıtlı tüm ortakların dörtte üçünün kararıyla,
- Kollektif ve komandit şirketlerde birleşme sözleşmesinin oybirliğiyle onaylanması gerekir. Ancak, şirket sözleşmesinde birleşme sözleşmesinin bütün ortakların dörtte üçünün kararıyla onaylanması öngörülebilir,
- Bir sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin, başka bir şirketi devralması hâlinde, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahipleri veya temsilcileri nisaba ek olarak, komanditelerin tamamının birleşmeyi yazılı olarak onaylamaları gereklidir,
- Bir limited şirket tarafından devralınan anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, devralma ile ek yükümlülük ve kişisel edim yükümlülükleri de öngörülüyorsa veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa, bütün ortakların oybirliğine gerek vardır¹²¹,
- Birleşme sözleşmesinin ayrılma akçesi öngörmesi durumunda bunun, devreden şirket şahıs şirketiye oy hakkını haiz ortaklarının, sermaye şirketiye şirkette mevcut oy haklarının %90'ının olumlu oylarıyla onaylanması şarttır,
- Birleşme sözleşmesinde devrolan şirketin işletme konusunda değişiklik öngörülmüşse, birleşme sözleşmesinin ayrıca, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi için gerekli nisapla onaylanmış olması zorunludur.

¹²¹ Ek ve/veya yan yükümlerin varlığı hâlinde tüm ortakların oybirliğinin mi yoksa sadece kendisine yükümlülük yüklenen ortakların onayının mı gerekli olduğu üzerinde durulması gerekir. Bu hüküm TTK'nin 607. maddesiyle beraber değerlendirilmeli ve ek ya da yan edim yükümleri öngören veya mevcut yükümleri artıran genel kurul kararlarının, ancak *ilgili tüm ortakların onayıyla* alınabilmesi şeklinde anlaşılmalıdır. Kendisine yükümlülük yüklenen ortakların birleşme kararına, olumlu oy vermesi yeterlidir. Ayrıca yazılı olarak onaylamaları gerekli değildir (Hülya Coştan, "Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Sayı: 1, 2015, 72.).

2.1.6.6. Birleşmenin Kesinleşmesi (Ticaret Siciline Tescil ve İlan)

Birleşme sözleşmesinin, birleşmeye katılan şirketlerin genel kurulları tarafından onaylanması hâlinde dahi, birleşme kesinleşmez. Çünkü genel kurulun onayı, birleşmenin bir safhası olup, kesinleşme ticaret siciline tescil ettirme ile kesinleşir.

Birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararının alınmasını müteakip hemen yönetim organları birleşmenin tescili için ticaret siciline başvurur (TTK mad. 152/1). Ticaret siciline başvurulabilmesi için, her iki şirketin de genel kurulunun kararı onaylaması şarttır. Devralan şirket, birleşme nedeniyle sermaye artırımına gitmek zorunda ise, bunlara ek olarak ana sözleşme değişikliklerini de ticaret siciline sunmak zorundadır. Devrolan şirket, birleşmenin ticaret siciline tescil edilmesiyle birlikte infisah eder (TTK mad. 152).

Birleşme, birleşmenin ticaret siciline tesciliyle geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolan şirketin tüm aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer¹²². Devrolan şirketin ortakları da devralan şirketin ortağı olur (TTK mad. 153).

2.1.7. Sermaye Artırımı, Yeni Kuruluş ve Ara Bilanço

2.1.7.1. Sermaye Artırımı

Devralma yoluyla birleşmede, devralan şirket, sermaye tutarını, devrolan şirket ortaklarının haklarını koruyacak seviyede artırmak zorundadır. Birleşmede, aynı sermaye konulmasına ilişkin düzenlemelere, halka açık anonim şirketlerde, yeni payların halka arzına dair hükümlere ve SPK kaydına alınmasına ilişkin olanlar istisna, uygulanmaz (TTK mad. 142).

¹²² Devrolunan şirkete ait çeşitli sicillerde kayıtlı bulunan varlıkların (tapu, taşıt, gemi vb.) devralanan şirkete geçmesinin kolay, hızlı ve güvenli yapılabilmesi için, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından, *Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Aynı Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ* (Resmî Gazete Tarihi: 31.10.2012, Sayı: 28453) yayımlanmıştır. Söz konusu Tebliğin 4/1 fıkrasında, "Ticaret şirketlerinin 6102 sayılı TTK hükümlerine göre birleşmelerinde devralan şirketin kayıtlı olduğu müdürlükler tarafından; devrolunan şirketin malvarlığına dâhil olan tapu, gemi ve fikri mülkiyet sicilleri ile benzeri sicillerde kayıtlı bulunan mal ve hakların, devralan şirketlerin adına tescilinin gecikmeksizin yapılması amacıyla, birleşme veya bölünme kararının tescili ile eş zamanlı olarak ilgili sicillere bildirilir." hükmü yer almaktadır.

2.1.7.2. Yeni Kuruluş

Yeni kuruluş yoluyla birleşmede, TTK ile Kooperatifler Kanunu'nun, aynı sermaye konulmasına dair düzenlemeleri ve asgari ortak sayısına ilişkin hükümleri dışındaki hükümleri yeni şirketin kuruluşuna uygulanır (TTK mad. 142).

2.1.7.3. Ara Bilanço Çıkarma

Birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile bilanço günü arasında 6 aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarılmasından sonra, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler meydana gelmişse, birleşmeye katılan şirketler bir ara bilanço çıkarmak zorundadır. Aşağıdaki hükümler saklı olmak kaydıyla; ara bilançoya yıllık bilançoya ilişkin hüküm ve ilkeler uygulanır. Ara bilanço için;

- a) Fiziki envanter çıkarılması gerekli değildir.
- b) Son bilançoda kabul edilen değerlemeler, sadece ticari defterdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır (TTK mad. 144).

Özellikle, birleşme sözleşmesinin imzalanması ile devrin gerçekleştiği tarih arasındaki süre içinde, devrolan ve devralan şirketler ekonomik faaliyetlerine devam ettiği için, bu süre içerisinde elde edilen kâr veya zarar tutarı, -eğer aksi bir anlaşma yoksa- devrolan/devralan şirketin ortaklarına aittir. Devir tarihinde, ortaya çıkan bu fark, yapılacak muhasebe kayıtlarına da yön verecektir.

2.1.8. Sermaye Şirketlerinin Kolaylaştırılmış Şekilde Birleşmesi

2.1.8.1. Uygulama Şartları

Öncelikle vurgulanması gereken ilk husus, kolaylaştırılmış usulde birleşmenin sadece sermaye şirketleri için geçerli olduğudur. Bu nedenle, kolaylaştırılmış usulde birleşme, kıyas yoluyla şahıs şirketlerine uygulanamaz. Kolaylaştırılmış usulde birleşme iki şekilde uygulanabilir.

1) Devralan Şirketin Devrolan Ortaklığın Oy Haklarının %100'üne Sahip Olması Durumu

Devralan sermaye şirketi, devrolan sermaye şirketinin oy hakkı veren bütün paylarına veya bir şirket ya da bir gerçek kişi yahut kanun veyahut sözleşme dolayısıyla bağlı bulunan kişi grupları, birleşmeye katılan sermaye şirketlerinin oy hakkı veren bütün paylarına sahiplerse, sermaye şirketleri kolaylaştırılmış şekilde birleşebilir (TTK mad. 155/1).

2) Devralan Şirketin Devrolan Ortaklığın Oy Haklarının %90'ına Sahip Olması Durumu

Devralan sermaye şirketi, devrolunan sermaye şirketinin tüm paylarına değil de oy hakkı veren paylarının en az %90'ına sahipse, azınlıkta kalan pay sahipleri için; devralan şirkette bu payların denk karşılığı olan paylar verilmesi, şirket payları yanında, 141. maddeye göre, şirket paylarının gerçek değerinin tam dengi olan nakdî bir karşılık verilmesinin önerilmiş olması ve birleşme dolayısıyla ek ödeme borcunun veya herhangi bir kişisel edim yükümlülüğünün yahut kişisel sorumluluğun doğmaması durumunda birleşme kolaylaştırılmış şekilde gerçekleşebilir (TTK mad. 155/2).

2.1.8.2. Sağlanan Kolaylıklar

Birleşmeye katılan ve 155/1 fıkrasında öngörülen şartlara uyan sermaye şirketleri, birleşme sözleşmesinde, 146/1 fıkrasının (a) ve (f) ilâ (i) bentlerinde gösterilmiş bulunan kayıtlara yer verirler. Bu sermaye şirketleri, 147 nci maddede öngörülen birleşme raporunu düzenlemeye ve 149. maddede düzenlenen inceleme hakkını sağlamakla yükümlü olmadıkları gibi, birleşme sözleşmesini 151 inci madde uyarınca genel kurulun onayına da sunmayabilir (TTK mad. 156/1).

Birleşmeye katılan ve 155/2 fıkrasında öngörülen şartlara uyan sermaye şirketleri, birleşme sözleşmesinde, sadece, 147/2 fıkrasının (a), (b) ve (f) ilâ (i) bentlerinde gösterilmiş bulunan kayıtlara yer verirler. Bu şirketler 147. maddede öngörülen birleşme raporunu düzenlemeye ve birleşme sözleşmesini 151. madde gereğince genel kurula sunmaya da zorunlu değildir. 149. maddede öngörülen inceleme hakkının, birleşmenin tescili için ticaret siciline yapılan başvurudan otuz gün önce sağlanmış olması gerekir (TTK mad. 156/2).

2.1.9. Birleşmenin Sonuçları

2.1.9.1. Alacaklıların Teminat Altına Alınması

Birleşmeye dahil olan şirketlerden alacağı bulunanlar, birleşmenin kesinleşmesinden itibaren 3 ay içinde talepte bulunmaları durumunda, devralan şirket tarafından alacaklılara teminat verilir (TTK mad. 157/1).

Birleşmeye dahil olan şirketler; alacaklılarına, TTSG’de, 7’şer gün aralıklarla 3 defa yapacakları ilanla ve ayrıca internet sitelerine konulacak ilanla haklarını bildirir (TTK mad. 157/2).

Diğer alacaklıların zarara uğramayacaklarının anlaşılması durumunda, yükümlü şirket güvence (teminat) göstermek yerine borcu ödemeyi tercih edebilir (TTK mad. 157/4).

2.1.9.2. Ortakların Kişisel Sorumlulukları

Devrolan şirketin birleşme öncesi döneme ait borçlarından sorumlu olan ortakların sorumluluğu birleşmeden sonra da devam eder. Ortakların sorumluluğunun devam etmesi için, söz konusu borçların ya birleşme öncesinde doğması ya da borçları doğuran sebeplerin birleşme öncesi nedenlere bağlı olması gerekir (TTK mad. 158/1).

Devrolan şirketin borçlarından dolayı ortaya çıkan ortakların kişisel sorumlulukları, birleşme kararının ilanı tarihinden itibaren 3 yıllık zamanaşımına tabidir. Alacak ilan tarihinden sonra muaccel olursa, zamanaşımı süresi muacceliyet tarihinden başlar. Bu sınırlama, devralan şirketin borçları dolayısıyla şahsen sorumlu olan ortakların sorumluluklarına uygulanmaz (TTK mad. 158/2).

Kamuya arz edilmiş tahvil ve diğer borç senetlerinde sorumluluk itfa tarihine kadar devam eder; ancak izahname başka bir durum öngörüyorsa, ona göre hareket edilir (TTK mad. 158/3).

2.1.9.3. İş İlişkilerinin Geçmesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 158/4. maddesinde, iş ilişkileri hakkında 178. maddenin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu 178. madde ise şu şekildedir.

“Tam veya kısmi bölünmede, işçilerle yapılan hizmet sözleşmeleri, işçi itiraz etmediği takdirde, devir gününe kadar bu sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlarla devralana geçer. İşçi itiraz ederse, hizmet sözleşmesi kanuni işten çıkarma süresinin sonunda sona erer; devralan ve işçi o tarihe kadar sözleşmeyi yerine getirmekle yükümlüdür. Eski işveren ile devralan, işçinin bölünmeden evvel muaccel olmuş alacakları ile hizmet sözleşmesinin normal olarak sona ereceği veya işçinin itirazı nedeniyle sona erdiği tarihe kadar geçen sürede muaccel olacak alacaklarından zincirleme sorumludur. Aksi kararlaştırılmadıkça veya hâlin gereğinden anlaşılmadıkça, işveren hizmet sözleşmesinden doğan hakları üçüncü bir kişiye devredemez. İşçiler muaccel olan muaccel olacak alacaklarının güvence (teminat) altına alınmasını isteyebilir. Devreden şirketin bölünmeden önce şirket borçlarından dolayı sorumlu olan ortakları, hizmet sözleşmesinden doğan ve intikal gününe kadar muaccel olan borçlarla, hizmet sözleşmesi normal olarak sona ermiş olsaydı muaccel hâle gelecek olan veya işçinin itirazı sebebiyle hizmet sözleşmesinin sona erdiği ana kadar doğacak olan borçlardan zincirleme sorumlu olmakta devam ederler.”

2.2. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 18, 19 ve 20. maddelerinde birleşme ve devir konuları ele alınmıştır. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 18. maddesi *birleşme* başlığı altında, birleşmelerin vergiye tabi olduğunu [vergili birleşme], 19. maddesinde ise hangi şartları sağlayan birleşmelerin *devir* olduğunu [vergisiz birleşme] belirtmektedir. Anlaşılacağı üzere, Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre, *birleşme* ve *devir* adı altında iki farklı anlayış bulunmakta olup, *devir* olarak [vergisiz birleşme] nitelendirilmeyen tüm işlemler *birleşme* olarak nitelendirilecek ve vergiye tabi olacaktır.

KVK'de birleşme açısından oluşturulan bu iki farklı uygulamanın amacı, birleşen şirket için tasfiye niteliğinde olan ekonomik bir olgunun vergi dışı bırakılmasını önlemek,

birleşen şirketin bilançosunda yer alan ya da görünmeyen değerlerle gizli yedeklerin diğer bir şirkete aktarılarak, vergisi ödenmeden sermayeye dönüştürmeyi engellemektir¹²³.

2.2.1. Vergili Birleşme

Hatırlanacağı üzere, TTK’de birleşmeler, “devralma şeklinde birleşme” ve “yeni kuruluş şeklinde birleşme” olarak ikiye ayrılmakta idi. Hangi tür olursa olsun, eğer birleşme işlemi KVK’nin 18. maddesine göre gerçekleştiriliyorsa vergili birleşme, 19. maddesine göre gerçekleştiriliyorsa vergisiz birleşme (devir) söz konusu olacaktır.

5520 sayılı KVK’nin 18. maddesine göre, bir veya birkaç şirketin diğer bir şirketle birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden şirketler bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, vergiye matrah kâr, tasfiye kârı yerine birleşme kârı olur. Tasfiye kârının tespit edilmesine ilişkin hükümler, birleşme kârının tespitinde geçerli olur. Münfesi şirket(ler)in ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen şirket tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, şirketin tasfiyesi hâlinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdan alınan değerler VUK’ta yazılı esaslara göre değerlendirilir.

Görüldüğü üzere, KVK’de birleşmenin bir tanımı yapılmamış, birleşme dolayısıyla ortadan kalkan şirket bakımından tasfiye hükümlerine göre vergileme yapılacağı belirtilmiştir. Diğer bir ifadeyle vergileme, bu müessesenin özellikleri ile farklı özelliklere sahip bir müessese olan tasfiye hükümlerine tabi tutulmuştur¹²⁴.

2.2.1.1. Birleşme Dönemi

Bir veya birkaç şirketin diğer bir şirketle birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden şirketler bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, vergiye matrah kâr, tasfiye kârı yerine birleşme kârı olur (KVK mad. 18/1). Görüldüğü üzere, KVK, birleşmeyi, birleşen şirket açısından tasfiye olarak nitelendirmektedir. Tasfiye ile ilgili hükümler ise aynı Kanun’un 17. maddesinde ele alınmıştır. KVK’nin 17. maddesi dikkate alınarak, durum aşağıdaki gibi özetlenebilir:

¹²³ Mustafa Sefa Kara, *Şirket Birleşmeleri ve Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi* (<http://www.alomaliye.com/2015/06/23/sirket-birlesmeleri-ve-kurumlar-vergisi-kanunu-acisindan-degerlendirilmesi/>) [Erişim Tarihi: 23.03.2018]

¹²⁴ Merve Dolgun, *Şirket Birleşmelerinin Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, 188.

- Tasfiye Dönemi: Her ne şekilde olursa olsun, tasfiye hâline giren şirketlerin vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi geçerli olur.
- Tasfiye, şirketin tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlar ve tasfiye kararının tescil edildiği tarihte sona erer. Başlangıç tarihinden aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile bu dönemden sonraki her takvim yılı ve tasfiyenin sona erdiği dönem için ilgili takvim yılı başından tasfiyenin bitiş tarihine kadar olan dönem bağımsız bir tasfiye dönemi sayılır.
- Tasfiyenin başladığı takvim yılı içinde sona ermesi hâlinde tasfiye dönemi, şirketin tasfiyeye girdiği tarihten başlar ve tasfiyenin bittiği tarihe kadar devam eder.

Birleşmede bazı görüşlere göre tasfiye dönemi gibi bir dönem yaşanmaz. Birleşme sözleşmesinin ilgili şirketlerin genel kurullarınca onaylandığı tarihte birleşme gerçekleşir. Yani birleşme aynı tarihte hem başlamış hem de sonuçlanmış olur¹²⁵.

2.2.1.2. Birleşme Kârı

Birleşme veya devirde, infisah eden (feshedilen) şirketler bakımından tasfiye söz konusudur¹²⁶. Ancak, vergiye matrah kâr, tasfiye kârı yerine birleşme kârı olur. Tasfiye kârının tespit edilmesine ilişkin hükümler, birleşme kârının tespitinde geçerli olur. Mmünfesih şirketin veya şirketlerin ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, şirketin tasfiyesi hâlinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdan alınan değerler VUK'ta yazılı esaslara göre değerlendirilir (KVK mad. 18). Görüldüğü üzere, KVK'nin 18. maddesi, birleşme kârının tespitinde tasfiye kârının tespitindeki hükümlerin dikkate alınacağını belirttiği için, tasfiye kârının belirlenmesinde dikkate alınan hükümleri belirleyen 17. maddeyi ele almak gerekmektedir.

“Tasfiye kârı: Tasfiye hâlindeki şirketlerin vergi matrahı tasfiye kârıdır. Tasfiye kârı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır.

¹²⁵ <https://www.ozdogrular.com/content/view/19283/> [Erişim Tarihi: 23.03.2018]

¹²⁶ Erdoğan Öner, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, 427.

a) Tasfiye kârı hesaplanırken;

1) Ortaklara veya şirket sahiplerine tasfiye sırasında avans olarak ya da diğer şekillerde yapılan her türlü ödemeler tasfiyenin sonundaki servet değerine,

2) Mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye sırasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratlar tasfiye döneminin başındaki servet değerine,
eklenir.

b) Hisselerine mahsuben ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen ya da kurum sahibine iade olunan iktisadî kıymetlerin değerleri, KVK'nin 13. maddesine göre ve dağıtımın, satışın, devrin veya iadenin yapıldığı gün itibarıyla belirlenir.

c) Bu maddeye göre tasfiye kârının hesaplanması sırasında, KVK'nin 8, 9, 10 ve 11. madde hükümleri de ayrıca dikkate alınır.

Servet değeri: Tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değeri, şirketin tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesidir. Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde izleyen tasfiye dönemlerinin başındaki servet değeri, bir önceki dönemin son bilançosunda görülen servet değeridir.”

Kısaca, birleşme tarihine kadar, birleşen kurumda ortaya çıkan faaliyet kârları ile birlikte değer artışları da vergiye tabi tutulur¹²⁷.

2.2.1.3. Birleşme Kârının Beyanı ve Ödenmesi

Birleşme işlemlerinde, hem birleşme öncesi döneme ait beyanname hem de birleşme dönemi beyannamesi ile ilgili hususlar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.2.1.3.1. Birleşme Öncesi Döneme Ait Beyannamenin Verilmesi

Birleşen şirketler, hesap döneminin başından birleşme kararının tescil edildiği tarihe kadar olan süreye isabet eden kıst dönem beyannamesini, birleşme kararının tescil edildiği ayı takip eden dördüncü ayın 1 – 25. günü akşamına kadar vermesi gerekir¹²⁸.

¹²⁷ TÜRMOB, 2016 Kurumlar Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi, Nisan 2017, 337.

¹²⁸ Ahmet Kavak, Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara 2009, 156.

2.2.1.3.2. Birleşme Beyannamesinin Verilmesi

Birleşme bilançosunun kesinleştiği tarihten itibaren 30 gün içinde, birleşilen kurum tarafından, birleşme nedeniyle infisah (dağılan) kurumun bağlı olduğu vergi dairesine birleşme beyannamesi verilir. Birleşme beyannamesine göre tarh edilen vergiler de aynı süre içinde ödenir¹²⁹. Burada dikkat edilmesi gereken husus, birleşme durumunda 30 günlük sürenin tescil tarihinden itibaren başladığıdır¹³⁰.

2.2.1.4. Birleşme Hâlinde Vergisel Sorumluluk

KVK'nin 17. madde hükmüne göre, tasfiye memurlarının sorumluluk ve ödevleri, birleşme hâlinde devralan kuruma ait olur (KVK mad. 18/3).

Birleşilen şirketin ödev ve sorumlulukları şöyle sıralanabilir¹³¹:

- Birleşme beyannamesinin verilmesi
- Birleşme öncesi kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi
- Birleşen şirketin birleşme öncesi dönemlere ilişkin olup henüz verilmemiş KDV, muhtasar, gelir, kurumlar, damga ve diğer vergilere ilişkin beyannamelerinin verilmesi
- Birleşen şirket adına tahakkuk etmiş vergilerin ödenmesi
- Birleşen şirket adına yapılan tarhiyatların itirazlı olanları varsa, bunlar için karşılık ayrılması
- Birleşme işlemlerinin incelenmesinin talep edilmesi

2.2.1.5. Değişirme Biriminin Tespit Edilmesi

Değişirme birimi (oranı), birleşmeye katılan şirketlerin ortaklarına, her bir hisseleri karşılığında kaç adet hisse verilmesi gerektiğini belirleyen bir orandır. Bu oranın doğru hesaplanması çok önemlidir.

¹²⁹ Öner, 427.

¹³⁰ Olcay Kolotoğlu ve Ali Haydar Yıldırım, *Soru ve Cevaplarla Kobi Birleşmeleri*, TÜRMOB Yayınları, Ankara 2009, 15.

¹³¹ Kavak, 158.

Birleşmeye katılan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle, devrolan şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranı tespit etmeleri gerekmektedir. Değişim oranının devrolan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilmesi mümkündür. Öte yandan, devir işlemi sonucunda devre konu şirketlerin gerçek değerleri üzerinden belirlenecek bir değişim oranına göre devralan şirketin sermaye paylarının ortaklara verilmesinde, ortakların servet değerlerinde meydana gelecek ve izah edilemeyecek farkların transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı¹³² veya değer artış kazancı¹³³ açısından eleştiri konusu yapılabileceği tabiidir¹³⁴. Aynı zamanda, devrolan şirketin ortaklarına dağıtılan hisse senetlerinin, bu ortakların kendi şirketlerindeki değerleriyle orantılı olarak dağıtılmaması durumunda da, birleşme işlemi KVK'nin 18. maddesi kapsamında vergili birleşme olarak değerlendirilecektir.

Özellikle SPKa'ya tabi şirketlerde, Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2)¹³⁵ madde 7/1 hükmü gereğince, mal varlıklarının ve değişim oranlarının tespiti amacıyla bir uzman kuruluş raporu alınır. Uzman kuruluş bu raporu hazırlarken, birleşmeye dâhil şirketlerin niteliklerini de dikkate alarak, en az üç değerlendirme yöntemine¹³⁶ göre hesaplama yapmak ve söz konusu raporda değişim oranının adil ve makul olduğu konusunda görüş bildirmek zorundadır.

SPKa'ya tabi olmayan şirketlerde KVK'nin birleşme saydığı (18. madde hükmü) birleşmelerde şirket değerlendirme yöntemlerinden adil ve makul olanı uygulanırken, devir işlemlerinde hesaplamalar öz kaynak yöntemine göre yapılmaktadır.

¹³² Şirketler, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır (KVK mad. 13/1).

¹³³ Değer artış kazançları; bazı mal ve hakların (menkul kıymet, gayrimenkul sermaye iradı vb.) elden çıkarılması nedeniyle, satış fiyatı ile maliyeti arasındaki olumlu farka denir (Osman Pehlivan, *Vergi Hukuku Genel İlkeler ve Türk Vergi Sistemi*, Celepler Matbaacılık, Trabzon 2009, 219.).

¹³⁴ Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1).

¹³⁵ 28.12.2013 tarih ve 28865 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹³⁶ Bu yöntemler genelde; öz kaynak yöntemi, indirgenmiş nakit akımları yöntemi, piyasa değeri yöntemi, piyasa çarpanları yöntemi vb.dir.

2.2.1.6. Birleşme Primi

Şirketlerin birleşmesi sonucunda, istisnai durumlar haricinde, devralan şirkette sermaye artırımına gidilir. Ancak, devralan şirkette yapılacak sermaye artırımı, teknik hesaplamalar nedeniyle, devrolan şirketten gelen servet değerinin (varlıkların) altında olacağından, sermaye artırım tutarı ile servet değeri arasındaki fark birleşme primi olarak öz kaynaklarda izlenir.

Birleşme primi, çıkarma (emisyon) priminin karşılığıdır. Birleşen şirketin gizli veya muhasebede kayda geçmiş yedek akçeleri bulunuyorsa, birleşen şirket, birleşilen şirketin kendisine vereceği hisse senetlerinin nominal değerinin üstünde bir net aktif birleşilen şirkete vermiş olacaktır. İki değer arasındaki fark ise, birleşilen şirkette birleşme primini oluşturur¹³⁷.

2.2.1.7. Birleşme ile İlgili Özellikli Durumlar

Birleşme işleminde şirketlerin karşılaşılabilecekleri özellikli durumlara ilişkin hâller aşağıda kısaca ele alınmıştır.

2.2.1.7.1. Birleşme Giderleri

Birleşme sürecinde, birleşmeye katılan şirketler tarafından; birleşme sözleşmesinin hazırlanması, noter tasdik ücretleri, bilirkişi ücretleri, uzman kuruluş raporu, YMM öz varlık tespit raporu, esas sözleşmenin tadil ettirilmesi, birleşme işleminin ticaret sicili müdürlüğüne tescil ettirilmesi ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanması, alacaklılara çağrı ilanlarının yayımlanması vb. kalemler için çeşitli giderlere katlanılır.

KVK'nin 8/1-c bendinde, ticari kazanç gibi hesaplanan kurum kazancının tespitinde, genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri hasıllattan indirilebilecek giderler arasında yer verilmiştir. Bu nedenle, birleşme için yapılan giderler birleşmeye katılan şirketler tarafından doğrudan kurum kazancından indirilebilecektir.

¹³⁷ Safiye Öngen, *Vergi Muhasebesi*, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2000, 866.

Öte yandan VUK'un 282. maddesinde, şirketin kurulması veya yeni bir şubenin açılması ya da işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet edinilmeyen giderler ilk tesis ve taazzuv giderleri olarak nitelendirilmiş ve bunların aktifleştirilmesinin isteğe bağlı olduğu hükme bağlanmıştır. Eğer işletme bu yöntemi seçerse, birleşme giderlerini 5 yıl içinde eşit taksitlerle itfa etme hakkına sahiptir.

2.2.1.7.2. Birleşen Kuruma Ait Zararlar

KVK'nin 9. maddesinde, kurumlar vergisi matrahının tespit edilmesinde, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarların ayrı ayrı gösterilmesi koşuluyla, Kanun'un 20/1 fıkrası çerçevesinde devralınan kurumların *devir* tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararlarının belli şartlar çerçevesinde mahsup edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak bu zarar mahsubu *devir* hükmünde gerçekleşen birleşmelerle [vergisiz birleşme] ilgilidir.

KVK 18. madde hükmüne göre gerçekleştirilen vergili birleşmelerde, birleşen şirkete ait zararların, birleşilen kurumun kazancından mahsup edilmesi olanaklı değildir¹³⁸.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından verilen muktezalarda bu görüşü doğrular niteliktedir. Örneğin GİB tarafından verilen bir muktezada¹³⁹, "(...) şirketiniz tarafından ... tarihinde aktif ve pasifiyle birlikte kül hâlinde devralınan ... A.Ş. tarafından son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş olması ve söz konusu kurumun faaliyetine devrin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam etmesi kaydıyla, devralınan kurumun devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararlarının indirim konusu yapılması mümkün bulunmaktadır. Ancak, devralınan kurumun faaliyetinin zarar mahsubu yapıldıktan sonra, 5 yıllık süre içinde arızı hale getirilerek kısmen durdurulması veya sona erdirilmesi hâlinde, zarar mahsubu uygulamasından yararlanılmasının mümkün olmayacağı ve şartların ihlali hâlinde, zarar mahsubu olanağı ortadan kalkacağından gerekli düzeltme işleminin yapılarak, yersiz zarar mahsubu nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyai doğacağı tabiidir. Öte yandan devralınan şirketin devir tarihine kadar olan kıst dönem

¹³⁸ Hamdi Deniz Ege Göktuna, *Vergi Hukukunda Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, 260-261.

¹³⁹ <http://www.gib.gov.tr/node/93784> (Erişim Tarihi: 20.02.2018)

faaliyet zararının da yukarıda belirtilen şartlarla geçmiş yıl zararı olarak beyannamede gösterilmek kaydıyla kurum kazancınızdan indirilmesi mümkün bulunmaktadır.” denilmek suretiyle, *devir* hâlinde belli şartlar dahilinde geçmiş yıllar zararının ve kıst döneme ilişkin zararın birleşilen kurum kazancından mashup edilebileceği, ancak şartların ihlali hakkında bu zararların mahsup edilmesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

Görüldüğü üzere, devir hâlinde dahi belli şartların ihlal edilmesi durumunda zararların mahsup edilmesine imkân verilmediğinden, birleşme işlemi nedeniyle zararların mahsup edilememesi normaldir. Ayrıca zaten, devrolan şirket öz kaynaklarını cari değer üzerinden birleşmeye dahil ettiği için, zararlarının devralan şirket tarafından mashup edilmesi olanaklı değildir.

2.2.1.7.3. Amortisman Uygulaması

İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan taşınmazlarla, gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin, alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin değerinin, VUK hükümlerine göre yok edilmesi amortismanın konusunu oluşturur (VUK mad. 313).

Birleşme sırasında, devralan şirket ve devrolan şirket hazırlamış oldukları birleşme sözleşmesinde, aktiflerinde yer alan ve amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin rayiç bedellerini belirlemekte ve birleşme işlemini bu değer üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu nedenle, birleşme gerek yeni kurulacak bir şirket bünyesinde, gerekse önceden mevcut bulunan bir şirket bünyesinde gerçekleştirilmiş olsun, amortismanına tabi iktisadi kıymetler yeni iktisap edilmiş kabul edileceğinden sıfırdan (yeni baştan) amortisman ayrılacaktır¹⁴⁰.

Devrolan şirketten gelen amortismanına tabi iktisadi kıymetler için, birleşmede biçilen rayiç bedel üzerinden, Maliye Bakanlığının yayımladığı amortisman listeleri dikkate alınarak amortisman hesaplaması yapılacaktır.

¹⁴⁰ Hamdi Deniz Ege Göktuna, 266.

2.2.1.7.4. Yenileme Fonu

Şirketler, elde ettikleri kâr üzerinden vergi ödemek zorundadır. Devlet ise, mükelleflerine vergi yükümlülükleri ile ilgili olarak zaman zaman teşvik edici politikalar uygular. Bu çerçevede, Türkiye’de işletmelere tanınan haklardan birisi de maddi duran varlık yenileme fonu uygulamasıdır¹⁴¹.

Duran varlıkların kârlı satışından (devir ve trampa dâhil) ya da yangın, deprem vb. yüzünden tamamen veya kısmen hasara uğraması hâlinde sigortadan alınan tazminattan elde edilen fazlalığın bazı şartlar altında belirli bir süre vergilendirilmesinin ertelenmesine imkân sağlayan fona *yenileme fonu* denir¹⁴². Satılan duran varlığın yenilenmesi gerçekleştirildiği takdirde, VUK gereği, yeni edinilen duran varlığın yıllık amortismanı önce bu yenileme fonundan karşılanacak olup, hesaptaki fonun bitişinden sonra amortismanlar yoluyla gider yazılır¹⁴³.

İktisadi kıymetlerin satılması sonucu elde edilen kâr, pasifte geçici bir hesapta (549 Özel Fonlar hesabı) yenileme giderlerini karşılamak üzere en fazla 3 yıl süre ile tutulabilir. Her ne sebeple olursa olsun, 3 yıl içinde kullanılmayan kârlar vergi matrahına eklenir. 3 yıldan önce işin terki, devri veya işletmenin tasfiyesi hâlinde bu kârlar o yılın matrahına eklenir (VUK mad. 328).

KVK’nin 18. maddesi hükmüne göre vergili birleşme niteliğinde olan ve tasfiye hükümleri uygulanacak birleşme işlemlerinde, yenileme fonundaki tutar gelir kaydedilerek vergiye tabi tutulur.

2.2.1.7.5. Devrolan Şirketin, Devralan Şirkette Sermaye Payına Sahip Olması

Genel olarak birleşmeler, birbiriyle ilişkili (iştirak ilişkisi) bulunan şirketler arasında gerçekleştirilir. Devrolan şirket, devrolacağı şirketin sermaye payına sahipse, devralan şirket birleşme sonucunda kendi hisselerini iktisap etmiş olacaktır. Bu nedenle, devralan şirket, daha az sermaye artırımını yapacaktır¹⁴⁴.

¹⁴¹ Ercan Bayazıtlı, Orhan Çelik ve Kadir Gürdal, *Genel Muhasebe*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2016, 399-400.

¹⁴² Yusuf Sürmen, *Muhasebe – 2*, Celepler Matbaacılık, Trabzon 2011, 145.

¹⁴³ Orhan Sevilengül, *Genel Muhasebe*, 18. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2016, 450.

¹⁴⁴ Yılmaz Özbacı, *Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, Ankara 1997, 587’den aktaran, Değirmenci, 123.

2.2.1.7.6. Devralan Şirketin, Devrolan Şirkette Sermaye Payına Sahip Olması

Devralan şirketin, devrolan şirkette sermaye payının olması durumunda, devralan şirketin yavru şirketi (veya ilişkili şirketi) bünyeye katması durumu ortaya çıkar. Devralma şeklinde gerçekleşen birleşmelerde, devralan şirketin devrolan şirkette iştiraki olduğunda, devralan şirketin hisse senetlerinin devrolan şirket hisse senetlerine oranla daha fazla değer kazanması durumunda, devralan şirket lehine bir kâr doğacaktır. Bu kâr emisyon primi (hisse senetleri ihraç primi) niteliğinde olduğundan, kurumlar vergisinden istisnadır¹⁴⁵.

2.2.1.7.7. Birleşme İşlemlerinde KDV Uygulaması

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde verginin konusunu teşkil eden işlemler belirtilmiş, 8. maddede ise KDV mükellefleri sıralanmıştır. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-c bendinde, *193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 81. maddesinde belirtilen işlemler ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan devir ve bölünme işlemleri (Bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanununun 30. maddesinin (a) bendi¹⁴⁶ hükmü uygulanmaz. İşlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen veya ifisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir ve bölünme sonrasında devredilen ya da bölünen kurumların varlıklarını devralan mükellefler tarafından mükerrer indirim yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılır.)* denilmek suretiyle hem devir işlemlerinin KDV'den istisna olduğu hem de devrolan şirketin devir tarihine kadar indiremediği KDV'lerin devralan şirket tarafından indirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

KVK'nin 18. maddesine göre yapılan vergili birleşmede, devrolan şirketin malları ve duran varlıkları cari değer üzerinden KDV Kanunu'nun genel hükümlerine göre KDV'ye tabi tutularak devralan şirkete fatura edilecek ve devrolan şirket tarafından verilecek bir beyanname ile vergi idaresine ödenecektir. Devralan şirket ise, devrolan

¹⁴⁵ Kavak, 161-162.

¹⁴⁶ Madde 30: Aşağıdaki vergiler mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan KDV'den indirilemez: a) Vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan KDV.

şirketin bilançosunda gözüken KDV tutarını genel hükümlere göre indirim konusu yapacaktır. Ancak binek otomobil için ödenen KDV indirim konusu yapılamaz¹⁴⁷.

2.2.1.7.8. Birleşen Şirkete Ait İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, İntifa Senetleri, Rüçhan Hakları ve Taşınmazların Satışı

KVK'nin 5/1-e bendine göre, kurumların, en az 2 tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının¹⁴⁸ satışından doğan kazançların %75'lik kısmı ile aynı süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazların satışından doğan kazançların %50'lik kısmı kurumlar vergisinden istisnadır. Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen 5. yılın sonuna kadar pasifte özel fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen 2. takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi zorunludur. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış kabul edilir. İstisna edilen kazançtan 5 yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış kabul edilir. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (bu Kanun'a göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) hâlinde de bu hüküm uygulanır. Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibarî değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihi esas alınır.

Devir suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetler ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında aktifte bulundurma sürelerinin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler dikkate alınır.

Menkul kıymet veya taşınmaz ticareti ve kiralanmasıyla uğraşan şirketlerin bu amaçla ellerinde bulundurdukları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır.

¹⁴⁷ Kavak, 160; Değirmenci, 118-119.

¹⁴⁸ Bir şirketin mevcut pay sahiplerinin, şirketin bedelli sermaye artırımını yapması durumunda oluşacak olan yeni payları öncelikli olarak satın alma hakkına rüçhan hakkı denir. (<https://www.investaz.com.tr/hisse-senetleri/ruchan-hakki-nedir>) [Erişim Tarihi: 16.04.2018]

Görüldüğü üzere, KVK 5/1-e bendinde yapılan düzenleme *devir* hâlinde istisnadan yararlanma konusunu ele almaktadır. Bu nedenle, KVK'nin 18. maddesi kapsamında yapılacak birleşmelerde, istisna hükümlerinden yararlanabilmek için, devralma tarihinden (birleşmenin tescil ettirildiği tarihten) itibaren, devralan şirketin en az 2 tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı ile aynı süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazların satışından doğan kazançların %50'lik kısmı kurumlar vergisinden istisna edilebilecektir.

2.2.2. Vergisiz Birleşme

5520 sayılı KVK'nin 19. ve 20. maddelerine göre gerçekleştirilen birleşmelere *devir* denir ve vergilendirme yapılmaz. KVK'nin 19/1 fıkrasında düzenlenen devir, TTK anlamında devralma yoluyla birleşme ile aynı anlama gelmemektedir. TTK kapsamında devir, bir şirketin başka bir şirkete katılması yoluyla yapılan birleşmeler için kullanılmaktadır. KVK anlamında devir ise, birleşme işleminin vergisiz gerçekleştirilebilmesi için gerekli şartları belirlemek için kullanılır¹⁴⁹.

KVK'nin 19/1-2 fıkralarına göre, birleşmenin özel bir türü *devir* olarak tanımlanmış ve tam mükellef kurumlar arasında kayıtlı değerler üzerinden bir bütün halinde gerçekleştirilen birleşmeler devir olarak nitelendirilmiştir.

2.2.2.1. Birleşmenin Devir Sayılma Şartları

Bir birleşmenin devir sayılabilmesi için, aşağıdaki 2 şartın birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir (KVK mad. 19/1):

a) *Birleşme sonucunda infisah eden şirket ile birleşilen şirketin kanuni¹⁵⁰ veya iş¹⁵¹ merkezlerinin Türkiye'de olması,*

b) *Münfesihi şirketin devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen şirket tarafından bir bütün hâlinde devralınarak aynen bilançosuna geçirilmesi.*

¹⁴⁹ Hamdi Deniz Ege Göktuna, 270.

¹⁵⁰ Vergiye tabi şirketlerin kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkezdir (KVK mad. 3/5).

¹⁵¹ İş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkezdir (KVK mad. 3/6).

Şirketlerin yukarıdaki şartlar dâhilinde tür değiştirmeleri de devir sayılır.

2.2.2.2. Devir Hâlinde Vergiler, Beyan ve Ödeme

Devirlerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde, münfesih şirketin sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilirken; birleşmeden doğan kâr tutarı hesaplanmaz ve vergilendirilmez (KVK mad. 20):

a) Devir tarihi, şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararı ticaret sicilinde tescil ettirdiği tarihtir. Münfesih şirket ile birleşilen şirket; 1) Devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve ortaklaşa imzalayacakları münfesih şirkete ait kurumlar vergisi beyannamesi ile 2) Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması durumunda, münfesih şirketin önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve ortaklaşa imzalayacakları münfesih şirkete ait kurumlar vergisi beyannamesini, birleşmenin TTSG’de ilan edildiği tarihten itibaren 30 gün içinde münfesih şirketin bağlı bulunduğu vergi dairesine verirler.

b) Devralan şirket, münfesih şirketin tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer yükümlülüklerini yerine getireceğine ilişkin bir taahhünameyi münfesih şirketin için verilecek kurumlar vergisi beyannamesinin ekine ekler. Mahallin en büyük mal memuru, bu husus için devralan şirketten ayrıca teminat isteyebilir.

Tasfiye ve birleşme halinde, tasfiye olan veya devrolan şirketler için, tasfiye ya da birleşme karı nedeniyle tarh olunan vergiler, infisah olan şirketin kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinde ödenir. Tasfiye edilen veya devrolan kurumların KVK’ye göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenir (KVK mad. 21/2).

2.2.2.3. Devir ile İlgili Özellikli Durumlar

Devir işleminde şirketlerin karşılaşabilecekleri özellikli durumlara ilişkin hâller aşağıda kısaca ele alınmiştır.

2.2.2.3.1. Devir Giderleri

KVK'nin 8/1-c bendinde, ticari kazanç gibi hesaplanan şirket kazancının tespitinde, genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri hasılattan indirilebilecek giderler arasında sayılmıştır. Kanun'un bu bendinde, devir ile birleşme arasında bir ayırım yapılmadığı için, "*Birleşme Giderleri*" başlığı altında açıkladığımız hususlar devir giderleri içinde aynen geçerlidir.

2.2.2.3.2. Devir Hâlinde Zararların Mahsup Edilmesi

KVK'nin 9. maddesinde, kurumlar vergisi matrahını tespit ederken, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarların ayrı ayrı gösterilmesi koşuluyla, Kanun'un 20/1 fıkrası çerçevesinde devralınan şirketlerin devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararlarının belli koşullar çerçevesinde mahsup edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Devir şeklinde yapılan birleşmelerde, zarar tutarının belli şartlar dâhilinde mahsup edilmesi mümkündür.

Zarar mahsubu ile ilgili detaylı açıklamalar Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'de aşağıdaki şekilde yapılmıştır.

Şirketlerin ticari faaliyetlerinden doğan zararlar, aşağıda yapılan açıklamalara göre sonraki dönemlerde doğan kazançlardan indirilebilecektir.

Kurumlar vergisi beyannamesinde, her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek ve 5 yıldan fazla nakledilmemek şartıyla, geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar şirket kazancından indirilebilir.

Mükelleflerce bir hesap dönemi içerisinde oluşan zararın, müteakip 5 hesap döneminde oluşacak kârlarla mahsup edilememesi durumunda mahsup imkânı ortadan kalkar.

Devir hâlinde, varlıkları devralan şirket, devrolan şirketlerin zararlarını aşağıda belirtilen sınırlamalar çerçevesinde mahsup etme imkânına sahiptir. Buna göre devralan şirketler, kendi bünyelerinde oluşan zararların yanı sıra; devir hâlinde devrolan şirketlerin devir tarihi itibarıyla öz kaynak tutarını geçmeyen zararlarını kazançlarından indirebilir. Devir hâlinde devreden zarar tutarları, devralınan şirketin öz kaynağı ile sınırlıdır.

Öz sermaye, şirketin VUK gereğince devir veya bölünme tarihi itibarıyla tespit edilmiş olan öz sermayedir. VUK'un 192. maddesine göre, aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark öz sermayeyi meydana getirir.

Devralınan şirketin öz sermaye tutarının sıfır veya negatif olması hâlinde bu şirketlerin zararlarının mahsup edilmesi olanaklı değildir.

Vergiden kaçınma amacına yönelik olarak ekonomiye kazandırılması mümkün olmayan şirketlerin devir suretiyle devralınması ya da devralınan şirketlerin faaliyetinin 5 yıllık süre içinde arızı hâle getirilerek kısmen durdurulması veya sona erdirilmesi gibi ekonomik olmayan nedenlerle devir işleminin yapılması durumunda zarar mahsubu olanaklı değildir. Şartların ihlali hâlinde zarar mahsubu olanağı ortadan kalkacağından, gerekli düzeltme işlemi yapılacak; yersiz zarar mahsubu nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğmuş sayılacaktır.

Devralınan zararlar, devreden şirkette doğduğu dönemden itibaren 5 yıllık süre içinde mahsup edilebilir.

Devir hâlinde mahsup edilebilecek zararlar, hangi hesap dönemine ait olduğu devralan şirketlerin beyannameleri ekinde ayrıca bildirilmek koşuluyla, mükelleflerce serbestçe belirlenebilecektir. Öz sermaye sınırlamasını aşan zarar tutarları ise iptal edilecektir.

2.2.2.3.3. Amortisman Uygulaması

Devir işleminde, devre konu iktisadi kıymetler kayıtlı değerleri üzerinden; aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplarla beraber devrolunur. Söz konusu iktisadi kıymetler, amortisman uygulamaları bakımından ilk iktisap gibi değerlendirilmez. Başka bir ifadeyle, devralan şirket, devrolan şirkete ait duran varlıkların bakiye değerlerini kalan amortisman süresini dikkate alarak amorti eder¹⁵².

2.2.2.3.4. Yenileme Fonu

İşletme, sattığı iktisadi kıymetten elde ettiği kâr tutarını, yenileme giderlerini karşılamak amacıyla, en fazla 3 yıl süre pasifte geçici bir hesapta (549 Özel Fonlar hesabı)

¹⁵² Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Sıra No: 1).

tutabilir. Her ne sebeple olursa olsun 3 yıl içinde kullanılmayan karlar son yılın vergi matrahına eklenir. İşletmenin 3 yıldan önce işi terk etmesi, devretmesi veya işletmeyi tasfiye etmesi hâlinde ise söz konusu kâr tutarı o yılın matrahına eklenir (VUK mad. 328).

2.2.2.3.5. Devir Hâlinde KDV Uygulaması

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde verginin konusunu teşkil eden işlemler belirtilmiş, 8. maddede ise KDV mükellefleri sıralanmıştır. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-c bendinde, *193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 81. maddesinde belirtilen işlemler ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan devir ve bölünme işlemleri (Bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanununun 30. maddesinin (a) bendi hükmü uygulanmaz. İşlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen veya infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir ve bölünme sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarını devralan mükellefler tarafından mükerrer indirim yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılır.)* denilmek suretiyle devir işlemlerinin KDV'den istisna olduğu hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, tasfiyesiz infisah eden ve KVK'nin 19 ve 20. maddelerine göre devir niteliğinde olan birleşme işlemi nedeniyle, devrolan şirketin devir tarihine kadar indirilemeyen KDV tutarı devralan şirket tarafından indirim konusu yapılır.

2.2.2.3.6. Devrolan Şirkete Ait İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, İntifa Senetleri, Rüşhan Hakları ve Taşınmazların Satışı

KVK 5/1-e bendinde; iştirak hisseleri, intifa senetleri, rüşhan hakları ve taşınmazların satışı konusu ele alınmıştır. Bu bent hükmüne göre, *devir suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüşhan haklarının satışında aktifte bulundurma sürelerinin hesabında, devir olunan şirkette geçen süreler dikkate alınır.*

Devrolan şirket, devrolma tarihinden önce bu unsurları satmış ve istisna hükümlerinden yararlanmış ise, devralan şirketin; bu kazancı pasifte özel bir fon hesabına alması ve satışın yapıldığı yılı izleyen 5. yılın sonuna kadar söz konusu fon hesabında tutması hâlinde (sermayeye ilave hariç) bu istisnadan yararlanması mümkündür.

2.3. DAMGA VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde, Kanun'a ekli (1) sayılı tabloda yazılı kâğıtların damga vergisine tabi olduğu belirtilmiş, 3. maddesinde damga vergisinin mükelleflerinin kâğıtları imza edenler olduğu hüküm altına alınmış ve nihayet 9. maddesinde ise, *bu Kanuna ekli (2) sayılı tabloda yazılı kâğıtların damga vergisinden müstesna olduğu* hüküm altına alınmıştır.

Söz konusu Kanun'a ekli (2) sayılı tablonun "IV - Ticari ve medeni işlerle ilgili kâğıtlar" kısmının 17. maddesine göre, 5520 sayılı KVK'ye göre yapılan birleşme, devir ve bölünmeler nedeniyle düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden istisnadır.

2.4. AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunu'nun 36. maddesine göre, devralma durumunda, devralan kuruluş; yeni kuruluş şeklinde birleşme durumunda ise yeni kuruluş, devrolan veya eski şirketler yerine geçer.

2.5. HARÇLAR KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 123. maddesine göre; şirketlerin birleşmesi nedeniyle yapılacak işlemler, bu Kanun'daki yazılı harçlardan istisna olacaktır.

2.6. REKABETİN KORUNMASI HAKKINDA KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

2.6.1. Genel Bilgiler

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a göre, T.C. sınırları içinde mal ve hizmet piyasasında faaliyet gösteren her türlü işletmenin aralarında yaptıkları rekabeti engelleyici, bozucu, kısıtlayıcı uygulama ve kararlarının bu Kanun hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir (mad. 2).

Ayrıca mezkûr Kanun'un 7. maddesi, bir veya birden fazla işletmenin, hâkim durum yaratmaya veya hâkim durumlarını daha da kuvvetlendirmeye yönelik olarak bir

işletmenin mal varlığını veya ortaklık haklarının tümünü ya da bir kısmını devralmasını hukuka aykırı sayıp yasaklamıştır. Hangi tür devralma ve birleşmelerin hukuki açıdan geçerlilik kazanabilmesi için Kurul'a bildirim yapılarak izin alınması gerektiği, Kurul tarafından çıkarılan tebliğle belirlenmiştir¹⁵³.

2.6.2. Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ ile Yapılan Düzenlemeler Hakkında Genel Bilgiler

Bir birleşme veya devralma işleminde; tarafların Türkiye ciroları toplamı 100 milyon TL'yi ve tarafların en az ikisinin Türkiye cirolarının ayrı ayrı 30 milyon TL'yi geçmesi; devralma işleminde devre konu varlığın, birleşme işlemlerinde ise birleşme taraflarından en az birinin Türkiye cirosunun 30 milyon TL'yi ve diğer işlem taraflarından en az birinin dünya cirosunun 500 milyon TL'yi geçmesi durumunda, işlemlerin hukuki açıdan geçerli olabilmesi için Kurul'dan izin alınması şarttır (mad. 7/1).

Kurul'a yapılacak bildirim, işlemi yapan işletmeler tarafından birlikte veya ayrı ayrı yapılabilir. Ayrı ayrı yapılması durumunda, bildirimde bulunan diğer tarafa bilgi vermek zorundadır. (mad. 10/1).

2.6.3. Birleşme ve Devralmaların Kurula Bildirilmesi

Kurul, kendisine bildirilen birleşme veya devralma taleplerini, bildirim tarihinden itibaren 15 gün içinde ön incelemeye tabi tutar. Kurul bu süre içinde izin verebileceği gibi, bu işlemi nihai incelemeye almaya karar verdiği takdirde, ön itirazını ilgili şirketlere de bildirebilir. Kurul tarafından 30 gün içinde birleşme veya devralma hakkında bir karar verilmemesi durumunda, birleşme işlemi 30 gün sonra yürürlüğe girer (mad. 10).

2.6.4. Birleşme ve Devralmaların Kurula Bildirilmemesi ve İdari Para Cezası

Kurul, bildirilmesi zorunlu olan bir birleşme veya devralmanın kendisine bildirilmemiş olduğundan herhangi bir şekilde haberdar olabilir. Bu durumda, birleşme işlemini re'sen incelemeye alır. İnceleme sonucunda, Kurul birleşme veya devralma

¹⁵³ Bu durum ile ilgili olarak Rekabet Kurulu 07.10.2010 tarih ve 27722 sayılı Resmî Gazete'de *Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliği* (Tebliğ No: 2010/4) yayımlamıştır.

işleminin 7/1 fıkrasına girmediğine karar verirse, birleşme veya devralmaya izin verir, ilgililere bildirimde bulunmadıkları için para cezası keser; Kurul birleşme veya devralma işleminin 7/1 fıkrasına girdiğine karar verirse, hem birleşme veya devralma işleminin sonlandırılmasını ister hem de para cezası uygular.

2.7. TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, birleşme veya devralmalara ilgili hususlar hakkında 2 maddede hüküm bulunmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun *Mal Varlığının veya İşletmenin Devralınması* kenar başlıklı 202. maddesinde, bir işletmeyi kül halinde devralan, bunu alacaklılara bildirdiği veya ticari işletmeler için TTSG'de, diğerleri için Türkiye genelinde dağıtımı yapılan gazetelerden birinde yayımlanacak ilanla duyurduğu tarihten başlayarak, alacaklılara karşı mal varlığındaki veya işletmedeki borçlardan sorumlu olur. Eski borçlu da, 2 yıl süreyle devralanla birlikte zincirleme (müteselsil) borçlu olarak sorumlu kalır. Bu süre, muaccel borçlar için, bildirme veya duyuru tarihinden; daha sonra muaccel olacak borçlar için ise, muacceliyet tarihinden işlemeye başlar hükmüne yer verilmiştir.

Öte yandan, aynı Kanun'un *İşletmelerin Birleşmesi ve Şekil Değiştirmesi* kenar başlıklı 203. maddesinde ise, *bir işletme, başka bir işletme ile aktif ve pasiflerin karşılıklı olarak devralınması ya da birinin diğerine katılması yoluyla birleştirilirse, her iki işletmenin alacaklıları, bir mal varlığının devralınmasından doğan haklara sahip olup, bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler. Bir tek kişiye ait olup da, kollektif veya komandit ortaklık hâline dönüştürülen bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm uygulanır* hükmüne yer verilmiştir.

2.8. BANKACILIK KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun *Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi* kenar başlıklı 19. maddesinde, *Türkiye'de faaliyette bulunan bankalardan birinin; diğer bir veya birkaç banka ya da finansal kuruluş ile birleşmesi veya bütün aktif ve pasifi ile diğer hak ve yükümlülüklerini Türkiye'de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devretmesi, bütün aktif ve pasifleri ile diğer hak ve yükümlülüklerini devir alması veya bölünmesi ya da hisse değişimi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun iznine bağlıdır. İzin*

tarihinden itibaren 3 ay içinde ilgili bankaların yetkili organlarınca karar alınarak gerekli işlemlere geçilmediği takdirde, verilen izin geçersiz olur. Bankaların bu Kanun hükümlerine göre birleşme, bölünme ve devirlerinde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile devir veya birleşmeye konu bankaların toplam aktiflerinin sektör içindeki paylarının %20'yi geçmemesi kaydıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanununun 7, 10 ve 11 inci maddeleri hükümleri uygulanmaz. Birleşme veya devir işleminin kesinleşmesini müteakip, devredilen kuruluşun bütün aktif ve pasifleri ile diğer hak ve yükümlülükleri devralan bankaya geçer ve devredilen kuruluşun tüzel kişiliği sona ererek kaydı Ticaret Sicilinden silinir. Bu madde hükmünün uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelik¹⁵⁴ ile belirlenir hükmü yer almaktadır.

2.9. GELİR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun *vergilendirilmeyecek değer artışı kazançları*¹⁵⁵ kenar başlıklı 81. maddesinde, aşağıdaki yazılı hâllerde değer artışı kazancının hesaplanmayacağı ve vergilendirilmeyeceği hüküm altına alınmıştır:

1. Ferdi bir işletmenin sahibinin ölümü hâlinde, kanunî mirasçıların işletmenin faaliyetine devam etmesi ve mirasçılar tarafından işletmeye dâhil ekonomik kıymetlerin mukayyet değerleriyle (bilanço esasına göre defter tutulması durumunda, bilançonun aktif ve pasifinin bir bütün hâlinde) aynen devralınması,
2. Kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün hâlinde devredilmesi, devralan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya ortaklarının şirketten, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında ortaklık payı alması (Bu ortaklık payını temsil eden hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır.),
3. Kollektif ve adi komandit şirketlerin bu maddenin (2) numaralı bendinde yazılı şartlar dâhilinde nev'i değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi (Kollektif ve

¹⁵⁴ Buna ilişkin yönetmelik Kurum tarafından 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmî Gazete'de *Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkında Yönetmelik* adı altında yayımlanmıştır.

¹⁵⁵ Değer artış kazançları, GVK'nin mükerrer 80'inci maddesinde 6 bent hâlinde düzenlenmiştir. Değer artışı kazancı olarak vergilendirilen gelir, mal ve hakların elden çıkarılmasından sağlanan kazançtır. GVK'nin mükerrer 80. maddesinde geçen kazançlar vergiye tabi tutulurken, 81. maddede geçen kazançlar vergilendirilmez. (TÜRMOB, 2017 *Gelir Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi*, Mart 2018, 143.).

adi komandit şirketlerin şekil değiştirerek anonim şirket haline dönüşmesi hâlinde şekil değiştiren kollektif ve adi komandit şirketlerin ortaklarının anonim şirketteki ortaklık paylarını gösteren hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır.).

2.10. SERMAYE PİYASASI KANUNU'NA GÖRE ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre, halka açık ortaklıkların birleşme veya bölünme işlemlerine taraf olması, mal varlığının tümünü veya önemli bir bölümünü devretmesi gibi hususlar önemli nitelikte işlem sayılır. Kurul, önemli nitelikteki işlemlerle ilgili kararların alınabilmesi için uyulması zorunlu usul ve esasları belirlemeye yetkilidir (SPKa mad. 23/1). Kurul, yukarıdaki durum çerçevesinde düzenlenen zorunluluklara uyulmaksızın gerçekleştirilen işlemlerin ortadan kaldırılmasına yönelik Kurul kararının tebliği tarihinden itibaren 30 gün içinde işlem öncesi durumun aynen sağlanmaması hâlinde idari para cezası verebilir ve bu işlemlerin iptali için 6102 sayılı Kanun'un genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükümleri çerçevesinde dava açabilir (SPKa mad. 23/2).

Taraflardan en az birinin halka açık ortaklık¹⁵⁶ olduğu birleşme ve bölünme işlemlerinde uyulacak usul ve esaslar için Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 28.12.2013 tarih ve 28865 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2) hükümlerine göre hareket edilir.

¹⁵⁶ Payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıkları ifade eder.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME UYGULAMASI

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Topuz (2005) *Ülkemizde Anonim Şirketlerin Birleşmesi ve Birleşmenin Muhasebeleştirilmesi* adlı yüksek lisans tezinde, işletmelerin birleşme sürecinde yapacakları yasal işlemlerin aşamalarının neler olduğunu belirtmiş, iki işletmenin birleşmeye esas tekdüzen muhasebe sistemine göre düzenlenmiş bilançolarını ele almış ve yapılacak muhasebe kayıtlarını göstermiştir.

Yücebaş (2005) *Şirket Birleşmeleri ve Türkiye Uygulaması* adlı yüksek lisans tezinde, birleşme işlemlerini çeşitli mevzuat bakımından ele alarak değerlendirmelerde bulunmuş ve doğrudan kazanç elde etmeye yönelik olmayan birleşme işlemlerinin teşvik edilmesi için çeşitli yasal düzenlemeler yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Cin (2007) *Şirketlerde Devir Birleşme ve Muhasebe Kayıtları* adlı yüksek lisans tezinde, çeşitli mevzuat açısından birleşmenin nasıl ele alındığını açıkladıktan sonra, tekdüzen muhasebe sistemine uygun bilançolar üzerinden satın alma ve devir işlemlerinin muhasebe kayıtları üzerinde durmuştur.

Yanlı (2011) *Anonim Ortaklıkların Devralma Yoluyla Birleşmesi* adlı yüksek lisans tezinde, özellikle TTK'nin devralma hükümlerini incelemiş ve diğer bazı yasal mevzuatın birleşmeye ilişkin hükümlerinin neler olduğunu belirtmiştir.

Şahin (2011) *Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Şirket Birleşmeleri ve Bir Uygulama* adlı yüksek lisans tezinde, kendisinin kurguladığı iki işletmenin tekdüzene uygun olan bilanço verilerinin defter değeri ile gerçeğe uygun değerini göstermek suretiyle, TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı kapsamında şerefiyenin hesaplanması ve çeşitli birleşme işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceği üzerinde durmuştur.

Değirmenci (2011) *Şirket Birleşmeleri ve Şirket Birleşmelerinin Türk Vergi Sistemindeki Yeri* adlı yüksek lisans tezinde; TTK, KVK, GVK vb. çeşitli kanunlar açısından birleşme işlemlerinin nasıl ele alındığı konusunda değerlendirmeler yapmış ve

çalışmada tekdüzene uygun bilançolar üzerinden birleşme işlemlerinin ve birleşme oranı, değiştirme oranı vb.lerin nasıl hesaplanacağını ve muhasebe kayıtlarını göstermiştir.

Güneş (2012) *İşletmelerde Birleşme İşleminin TTK ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi* adlı yüksek lisans tezinde, birleşme işlemlerini çeşitli mevzuat hükümleri açısından incelemiş ve çalışmanın sonunda, iştirak ilişkisi bulunan şirketlerin birleşmeleri konusunda tekdüzene uygun iki şirket bilançosu üzerinden birleşme oranı, değiştirme oranı ve ortakların sermaye paylarının hesaplanmasını göstermiştir.

Taşöz (2013) *Türk Ticaret Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Birleşme* adlı yüksek lisans tezinde, birleşme işlemini değişik mevzuat hükümleri çerçevesinde ele almış ve özellikle TTK ile KVK hükümlerine göre birleşme konusu üzerinde ayrıntılı durmuştur.

Bakla (2013) *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşme* adlı yüksek lisans tezinde, birleşme işleminin Yeni TTK'de nasıl ele alındığını araştırmış, Yeni TTK ile Eski TTK hükümlerini karşılaştırmış ve çalışmanın sonunda kolaylaştırılmış yöntemlere göre bir birleşme gerçekleştirerek muhasebe kayıtlarını göstermiştir.

Acar (2014) *TFRS 3 İşletme Birleşmeleri ve Bir Uygulama* adlı yüksek lisans tezinde, TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardına göre raporlama yapan 4 şirketin bilançolarını dikkate alarak birleşme işleminin nasıl yapılacağını göstermiş, muhasebe kayıtlarını yapmış ve birleşme sonrası bilançosunu düzenlemiştir.

Dolgun (2014) *Şirket Birleşmelerinin Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi* adlı yüksek lisans tezinde, çeşitli yasal düzenlemelerde birleşme işleminin nasıl ele alındığını araştırmış ve çalışmada KVK 19 ve 20. maddelerine göre gerçekleştirilen devrin vergilendirilmemesi [daha doğrusu vergilendirmenin devralan şirket tarafından realize edilinceye kadar ertelenmesinin] uygulamasının devletin vergi gelirlerini azaltmadığı, bilakis devralma sonrasında yaşanan verimlilik ve üretim artışı nedeniyle şirketlerin kâr elde ettikleri ve bunun üzerinden daha fazla tutarda vergi ödediklerini tespit etmiştir. Yazar yaptığı araştırmada, 2010 yılında birleşen 36 şirketin birleşmeden sonraki 3 yıllık gelir tablolarını inceleyerek genel olarak ödedikleri vergilerin arttığını tespit etmiştir.

Aksoy (2014) *Şirket Birleşmelerinde Birleşme Öncesi ve Sonrası Performans İlişkisi* adlı yüksek lisans tezinde, birleşme işleminin, satın alan şirketlerin performansına nasıl yansıtıldığı konusunda, Borsa İstanbul'da yer alan 4 şirketin birleşme öncesi 3 yıl ve

birleşme sonrası 3 yıl mali verilerini kullanılarak; Toplam borç / Toplam aktif, Toplam borç / Öz sermaye, Sabit varlık / Öz sermaye, Sabit varlık / Uzun vadeli borç, Aktif kârlılığı ve Esas faaliyet kâr marjı yönünden değerlendirmiş ve araştırılan 4 şirketin tamamında söz konusu oranların arttığını belirlemiştir.

Turhan (2014) *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirketlerin Devralma Yolu ile Birleşmesi* adlı yüksek lisans tezinde, birleşme kavramı, ticaret şirketlerinin birleşmesinin şartları, birleşmeye hâkim olan ilkeler, birleşme türleri ve TTK anlamında geçerli birleşmeleri ele almış; devralma yolu ile birleşme işlemlerinde izlenecek usulü irdemesinin ardından son bölümde, anonim şirket birleşmelerinin birleşmeye katılan şirketler dışında etkilediği gruplar ve bu gruptaki kişilerin haklarının ne şekilde korunduğunu incelemiştir.

Gümrah (2015) *İşletme Birleşmelerinin TFRS – 3, TTK ve Vergi Kanunları Açısından Değerlendirilmesi: Borsa İstanbul’da Bir İnceleme* adlı yüksek lisans tezinde, birleşme ve satın alma işlemlerinin işletmelerin finansal performansına olan etkisini analiz etmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren ve 2010 yılında birleşme ve satın alma işlemi gerçekleştirmiş olan 11 firmayı analiz kapsamına almıştır. Söz konusu firmaların 2010 – 2013 dönemi finansal oranları yardımıyla TOPSIS yöntemi kullanılarak performans derecelendirmeleri yapılmıştır. Çalışmada; amaç ve hedefleri tam olarak belirlenmiş, iyi yönetilmiş ve doğru finansman kaynağı seçilmiş olan birleşme işlemlerinin işletmelerin performansını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ceylan (2016) *Sermaye Şirketlerinde Birleşme ve Bölünme İşlemlerinin Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi ve Muhasebesi* adlı yüksek lisans tezinde, çeşitli mevzuat açısından birleşme işlemlerinin nasıl ele alındığını araştırmış ve çalışmada tekdüzene uygun bilançoları verilen iki işletmenin kolaylaştırılmış birleşme yöntemine göre muhasebe kaydını yapmış ve birleşme sonrası bilançosunu düzenlemiştir.

3.2. UYGULAMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Ülkemizde, şirket yapılandırmaları adı altında birleşme uygulamaları günden güne artış göstermektedir. Küreselleşmenin de getirdiği olguyla beraber, gerek ayakta

durabilmek gerek rekabette etkin olabilmek gerekse de büyüebilmek için, şirketler güçlerini birleştirme yoluna gitmeyi tercih etmektedir.

Özellikle SPKa'ya tabi olmayan sermaye şirketlerinin birleşme işlemleri için yol gösterici iki önemli kanun bulunmaktadır. Bunlar; Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)'dur. Ne var ki, söz konusu kanunlar birleşme işlemine çeşitli hükümler getirmesine rağmen, birleşme işleminde ortakların haklarının nasıl belirleneceği ve bu işlemlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin açık hükümler ihtiva etmemektedir.

TTK hükümlerine göre, “devralma şeklinde birleşme” ve “yeni kuruluş şeklinde birleşme” şeklindeki ikili ayrıma karşılık, KVK’de “birleşme” ve “devir” şeklinde iki türlü ayırım vardır. KVK’deki “birleşme” işlemi, vergili birleşme olduğu için, şirketler daha çok vergisiz birleşme işlemi olan “devir” yolunu tercih etmektedirler. KVK’ye göre bir birleşmenin “devir” sayılabilmesi için gerekli şartlardan biri, münfesiş şirketin devir tarihindeki bilanço unsurlarının devralan şirket tarafından bir kül hâlinde devralınması ve aynen bilançoya aktarılması gerekir.

Uygulamada; birleşme işlemlerinin başlangıç noktası sayılabilecek birleşme sözleşmesinin hazırlanmasından başlayıp, birleşmeye esas bilançonun düzenlenmesinden, ortaklık haklarının ve oranlarının belirlenmesine, yeni ortaklara devralan şirket tarafından verilecek hisse senetlerinin adedinin ve yeni ortakların devralan şirketteki sermaye oranlarının belirlenmesi, bunların nasıl muhasebeleştirileceği hususunun ve birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile devir tarihi arasında birleşmeye katılan şirketlerin öz kaynaklarında meydana gelen değişimlerin ortaklara nasıl yansıtılacağı ve birleşme bilançosunun nasıl düzenleneceği hususunda netlik bulunmamaktadır.

Şirketler açısından; devralan şirketin sermayesini ne kadar artıracacağı, yeni gelen ortaklara ne kadar hisse senedi verileceği, yeni gelen ortakların yeni şirkette ne kadarlık sermaye payına sahip olacağı konuları açık ve net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Ayrıca, birleşmeye başlanırken düzenlenen bilanço ile devir tarihinde düzenlenen bilançolarda, aradaki zaman farkı nedeniyle, öz kaynaklarda ortaya çıkan farklar, hem devrolan şirketin hem de devralan şirketin ortaklarını ilgilendirmektedir. Hem devrolan hem de devralan şirket ortaklarının hakları, birleşme sözleşmesinin yapıldığı tarih itibarıyla düzenlenen

bilançolara göre belirlendiği için, bu tarihten başlayıp birleşmenin kesinleştiği tarihe kadar şirketlerin ekonomik faaliyetlerini sürdürmesi nedeniyle öz kaynaklarda ortaya çıkan lehte veya aleyhte farklar, ilgili şirketlerin ortaklarının haklarıdır/yükümlülüğüdür. Ayrıca, birleşme sonrasında tüm şirket ortaklarının sermaye oranlarının doğru belirlenmesi, şirket faaliyet sonuçlarının (dönem sonunda elde edilen kârın veya zararın ortakların sermaye paylarıyla orantılı olarak dağıtılmasının ana sözleşmede yazıyor olması gibi) ortaklara doğru yansıtılmasında da önem arz etmektedir. İşte bu tez çalışmasında, birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarihte düzenlenen bilançodan başlanarak, devralan şirketin devrolan şirketi kül hâlinde (aktif ve pasifi) kendi bünyesine geçirmesine kadar geçen süreç içerisinde yapılacak hesaplamalar ve muhasebe kayıtları hipotetik bir çalışma üzerinden ayrıntılı bir şekilde gösterilmeye çalışılacaktır.

3.3. UYGULAMANIN SINIRLILIKLARI

Ülkemizde finansal tabloların hazırlanmasıyla ilgili mevcut durum şu şekilde özetlenebilir.

1) Bağımsız denetim yaptırmak zorunda olan ve kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar (KAYİK)¹⁵⁷ ile borsaya kote şirketler, münferit ve konsolide finansal tablolarının düzenlenmesinde Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını (TFRS) kullanmaktadırlar.

2) Bağımsız denetime tabi olmakla birlikte, KAYİK dışında kaldığı için tam set TMS/TFRS uygulamayan şirketler, KGK tarafından yayımlanan Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS)¹⁵⁸ uygulayacaklardır. KGK verilerine göre, 2016 yılında bağımsız denetim sözleşmesi imzalayan 6.250 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerden KAYİK tanımını karşılayan 1.550 şirket TFRS

¹⁵⁷ Halka açık şirketler, bankalar, sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri, factoring şirketleri, finansman şirketleri, finansal kiralama şirketleri, varlık yönetim şirketleri, emeklilik fonları, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda tanımlanmış olan ihraççılar ve sermaye piyasası kurumları ile faaliyet alanları, işlem hacimleri, istihdam ettikleri çalışan sayısı ve benzeri ölçütlere göre önemli ölçüde kamuoyunu ilgilendirdiği için KGK tarafından bu kapsamda değerlendirilen kuruluşlar KAYİK olarak adlandırılır (Bağımsız Denetim Yönetmeliği, mad. 4/1-1).

¹⁵⁸ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170729M1-1.htm>

uygulamakta olup, kalan 4.700 şirket 01.01.2018'den itibaren BOBİ FRS'yi uygulayacaktır¹⁵⁹.

3) Yukarıdaki maddelerde yer almayan küçük ve orta ölçekli şirketlerin tamamı ile büyük ölçekli olmakla birlikte, 2012/4213 sayılı Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararında¹⁶⁰, *bağımsız denetime tabi şirketlerin belirlendiği (I) sayılı liste ile belirlenen üç ölçütten en az ikisini sağlayan*¹⁶¹ şirket niteliğinde olmayan işletmeler ise Maliye Bakanlığı tarafından 26/12/1992 tarih ve 21447 (M) sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)'ne¹⁶² göre finansal raporlarını düzenlemektedir. Mayıs 2014 tarihi itibarıyla, Türkiye'de sermaye şirketi niteliğinde 94.302 anonim şirket ile 713.219 limited şirket finansal tablolarını tekdüzene göre düzenlemek zorundadır¹⁶³.

Bu çalışmada, birleşme uygulaması yapılacak şirketlerin yukarıda adı geçen Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında olmadığı ve finansal tablolarını MSUGT'ye göre düzenlediği kabul edilmiştir. Ayrıca vurgulanması gerekir ki, yukarıda 1. ve 2. maddede yer alan şirketler de finansal tablolarını vergi idaresi açısından MSUGT'ye göre hazırlamakta, aynı zamanda KGK ve SPK hükümleri gereği finansal raporlarını TMS/TFRS'ye uygun da sunmak zorundadır. Dolayısıyla bu şirketler dahi, finansal tablo hazırlama sürecinde, (1) muhasebe kayıtlarını tekdüzen muhasebe sistemine uygun şekilde yapıp dönem sonu itibarıyla hazırladıkları finansal tabloları TMS/TFRS'ye uygun hâle getirmekteler ya da (2) aynı anda hem tekdüzene uygun hem de TMS'ye uygun kayıt yapmaktadırlar.

¹⁵⁹ <http://www.kgk.gov.tr/ContentAssingmentDetail/1349/Bu%CC%88yu%CC%88k-ve-Orta-Boy-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1-Resmi-Gazetede-Yay%C4%B1mland%C4%B1> [Erişim Tarihi: 02.04.2018]

¹⁶⁰ <http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v1/Kurul%20Kararlar%C4%B1/BAKANLAR%20KURULU%20KARARI%20MART%202016.pdf> [Erişim Tarihi: 02.04.2018]

¹⁶¹ a) Aktif toplamı ellimilyon ve üstü TL. b) Yıllık net satış hasılatı yüz milyon ve üstü TL. c) Çalışan sayısı ikiyüz ve üstü.

¹⁶² *Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile Tekdüzen Muhasebe Sistemi* eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

¹⁶³ [http://icticaret.gtb.gov.tr/data/5315a1ff487c8e0fd48d2261/%C5%9Eirket%20%C4%B0statistikleri%20B%C3%BClteni%20\(May%C4%B1s-2014\).pdf](http://icticaret.gtb.gov.tr/data/5315a1ff487c8e0fd48d2261/%C5%9Eirket%20%C4%B0statistikleri%20B%C3%BClteni%20(May%C4%B1s-2014).pdf) (s. 2) [Erişim Tarihi: 02.04.2018]

3.4. BİRLEŞEN ŞİRKETLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE BİRLEŞME SÜRECİ

3.4.1. Birleşen Şirketler Hakkında Genel Bilgiler

Sağlam Otelcilik Hizmetleri AŞ (Bundan sonra kısaca *Sağlam AŞ* olarak anılacaktır.) ile Gümüş Otelcilik Hizmetleri AŞ (Bundan sonra kısaca *Gümüş AŞ* olarak anılacaktır.), Antalya ilinde otelcilik sektöründe faaliyette bulunan sermaye şirketleridir. Devir suretiyle birleşme işlemi Sağlam AŞ'nin, Gümüş AŞ'yi devralması şeklinde gerçekleştirilecektir.

Sağlam AŞ → Devralan Şirket

Gümüş AŞ → Devrolan Şirket

Birleşme işlemiyle beraber, tüm faaliyetlerin Sağlam AŞ bünyesinde toplanarak maliyetlerin düşürülmesi, finansman kolaylığı sağlanması, verimliliğin artırılması, sektörde maliyet lideri olma, rekabette avantaj sağlama, taraf şirketleri etkin bir yönetim sistemi altında tek elden yürütme ve mevcut sinerjinin artırılması amaçlanmaktadır.

Birleşme, TTK'nin 136 ila 158. maddeleri ve KVK'nin 19. ve 20. maddeleri uyarınca (vergisiz birleşme yoluyla), devrolan şirketin devralan şirkete katılması ve tasfiyesiz infisah yoluyla gerçekleştirilecektir.

Birleşmede esas alınacak mali tablolar, her iki şirketinde 31.12.2017 tarihli yıllık bilançoları olacaktır. Devrolan şirketin tüm aktif ve pasifleri, külli halefiyet yoluyla devralan şirket tarafından aynen alınacak ve devralan şirketin bilançosuna aktarılacaktır.

Devrolan şirketin, devir işleminin tescil tarihine kadarki işlemlerden doğan kâr veya zarar devrolan şirkete ait olup, devrolan şirketin devir dolayısıyla münfesihi olduğu tarih itibarıyla tüm hesapları bir bütün hâlinde devralan şirketin hesaplarına aktarılacaktır. Aynı şekilde, devralan şirketin devir işleminin tescil edildiği tarihe kadarki işlemleri nedeniyle ortaya çıkan kâr veya zarar tutarı da devralan şirkete ait olacaktır. Birleşmenin tescil edildiği yıl itibarıyla, iktisap edilen paylar, devralan şirketin elde edeceği bilanço kârına veya zararına hak kazanmış olacaktır.

Birleşmenin tescil edildiği tarihten itibaren, devrolan şirketin işlem ve eylemleri devralan şirket adına yapılmış sayılacaktır.

KVK'nin 19. ve 20. maddelerine binaen verilmesi gereken devir bilançosu, gelir tablosu, kurumlar vergisi beyannamesi ve devir beyannamesi, devrolan şirketin ve devralan şirket yetkililerinin imzaları ile birlikte TTSG'de ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde devrolan şirketin bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

Devralan şirket, devrolan şirketin tahakkuk etmiş ve edecek tüm vergi borçları ile diğer tüm yükümlülüklerini yerine getireceğini bir taahhütname ile devrolan şirketin bağlı bulunduğu vergi dairesine bildirir ve talep hâlinde teminat gösterilir.

Devrolan şirketin üçüncü kişilere olan tüm borçları zamanında devralan şirket tarafından tam olarak ödenecektir / yerine getirilecektir. Devralan ve devrolan şirket, alacaklılarına, TTSG'de 7'şer gün aralıklara üç defa yapacakları ilanla haklarını bildirecek ve talep edilmesi hâlinde ayrıca teminat gösterilecektir.

Katılan şirketler, VUK'un 168. maddesi ile diğer mevzuatta yer alan bildirim mecburiyetlerini süresi içinde yerine getireceklerdir.

Devrolan şirketin çalışanları hakkında TTK'nin 178. maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerinin uygulamasına devam edilecektir.

Devrolan şirketin sahip olduğu tüm ticari isimler, yasal haklar, ruhsatlar, logolar, gayri maddi haklar, taahhütler, ipotekler, rehinler, kefaletler, sözleşmeler, sicillerde kayıtlı taşınır ve taşınmaz mallar ve bunlarla sınırlı olmamak üzere tüm mal ve haklar birleşme tarihi itibarıyla kendiliğinden devralan şirkete intikal edecektir.

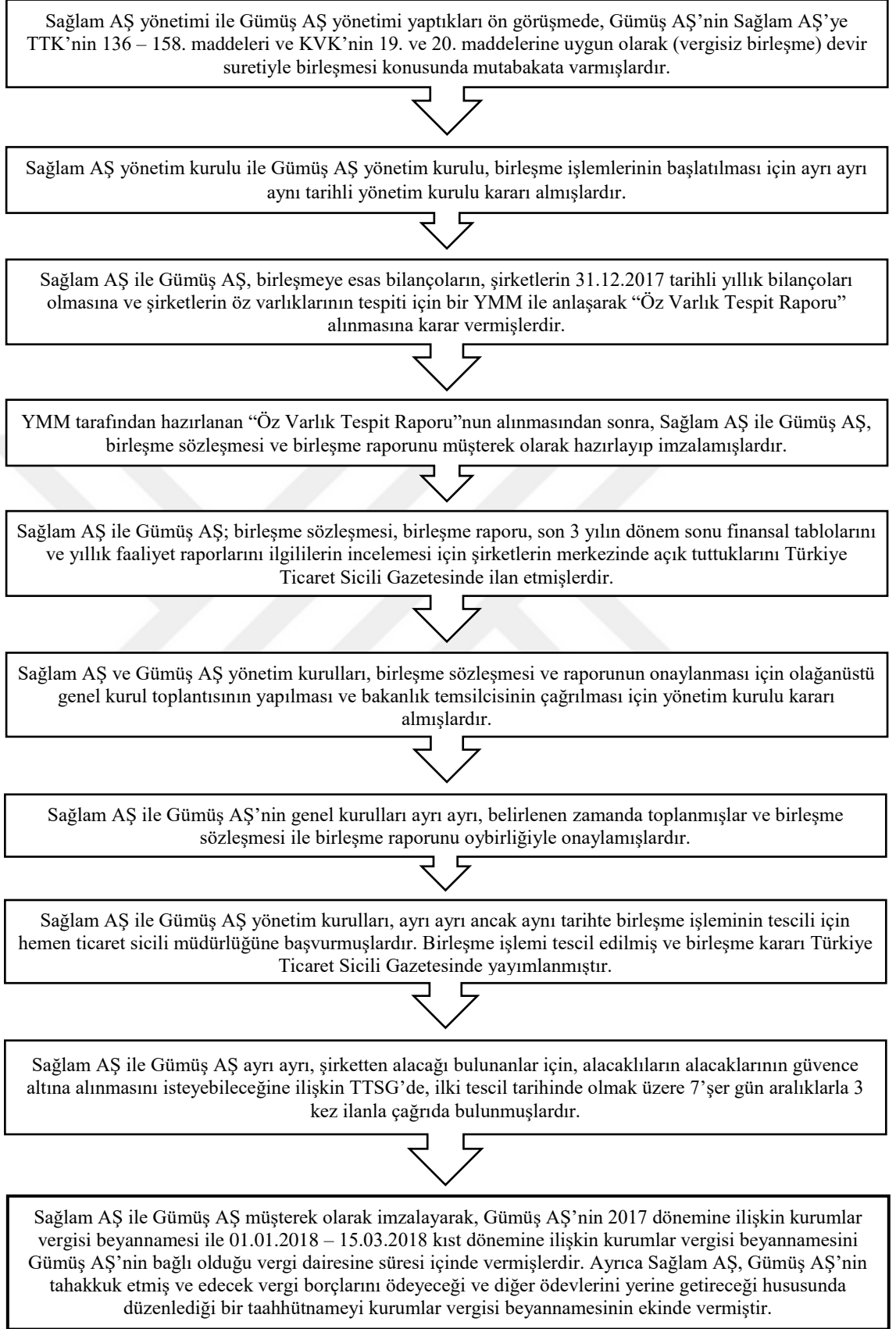
İki şirket arasında herhangi bir iştirak ilişkisi bulunmamaktadır.

“D” ve “E” isimli ortaklar, hem devralan hem de devrolan şirketin sermayedarıdır.

Şirket birleşmeleri için alınan YMM raporunda şirket birleşmesinin önünde herhangi bir yasal engel olmadığı açıkça belirtilmiştir.

3.4.2. Birleşme Sürecinde Yapılan İşlemler

Devir suretiyle birleşme sürecinde, taraf şirketlerin yaptığı iş ve işlemler aşağıda Şekil 3.1'de özetlenmiştir.

Şekil 3.1. Birleşme Sürecinde Şirketlerin Yaptığı İşlemler

3.5. BİRLEŞEN ŞİRKETLERİN BİLANÇOLARI VE ORTAKLIK YAPILARI

3.5.1. Devralan Şirketin Bilançosu ve Ortaklık Yapısı

Devralan şirketin birleşmeye esas alınan 31.12.2017 tarihli bilançosu Tablo 3.1.de gösterildiği gibidir.

Tablo 3.1. Devralan Sağlam AŞ'nin 31.12.2017 Tarihli Birleşmeye Esas Bilançosu

SAĞLAM OTEL HİZMETLERİ AŞ'İNİN 31.12.2017 TARİHLİ BİLANÇOSU (TL)			
I. DÖNEN VARLIKLAR	26.752.000	III. KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	57.740.000
10 Hazır Değerler	10.007.000	30 Mali Borçlar	38.250.000
100 Kasa	7.000	300 Banka Kredileri	12.000.000
102 Bankalar	10.000.000	303 Uzun Vad. Kre. Ana. Tak. ve Faiz.	26.000.000
11 Menkul Kıymetler	100.000	309 Diğer Mali Borçlar	250.000
110 Hisse Senetleri	100.000	32 Ticari Borçlar	2.800.000
12 Ticari Alacaklar	3.505.000	320 Satıcılar	1.700.000
120 Alıcılar	750.000	321 Borç Senetleri	1.100.000
121 Alacak Senetleri	2.750.000	33 Diğer Borçlar	350.000
126 Verilen Depozito ve Teminatlar	5.000	335 Personele Borçlar	350.000
13 Diğer Alacaklar	250.000	34 Alınan Avanslar	15.000.000
136 Diğer Çeşitli Alacaklar	250.000	340 Alınan Sipariş Avansları	15.000.000
15 Stoklar	4.200.000	36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yüküml.	300.000
150 İlk Madde ve Malzeme	2.200.000	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	140.000
159 Verilen Sipariş Avansları	2.000.000	361 Ödenecek Sosyal güvenlik Kesintileri	160.000
18 Gel. Aylara Ait Giderler ve Gel. Tah.	80.000	38 Gelecek Ay. Ait Gel. ve Gid. Tah.	1.040.000
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	80.000	380 Gelecek Aylara Ait Gelirler	40.000
19 Diğer Dönen Varlıklar	8.610.000	381 Gider Tahakkukları	1.000.000
190 Devreden KDV	8.500.000		
193 Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	100.000	IV. UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	102.400.000
196 Personel Avansları	10.000	40 Mali Borçlar	100.000.000
		400 Banka Kredileri	170.000.000
II. DURAN VARLIKLAR	323.600.000	47 Borç ve Gider Karşılıkları	2.400.000
25 Maddi Duran Varlıklar	323.400.000	472 Kıdem Tazminatı Karşılığı	2.400.000
250 Arazi ve Arsalar	20.000.000		
251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	150.000	V. ÖZ KAYNAKLAR	190.212.000
252 Binalar	300.000.000	50 Ödenmiş Sermaye	120.000.000
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	11.000.000	500 Sermaye	120.000.000
254 Taşıtlar	250.000	52 Sermaye Yedekleri	5.000.000
255 Demirbaşlar	32.000.000	520 Hisse Senetleri İhraç Primleri	5.000.000
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(40.000.000)	54 Kâr Yedekleri	24.000.000
26 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	200.000	540 Yasal Yedekler	24.000.000
260 Haklar	250.000	57 Geçmiş Yıllar Kârları	99.212.000
268 Birikmiş Amortismanlar (-)	(50.000)	570 Geçmiş Yıllar Kârları	99.212.000
		58 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(13.000.000)
		580 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(13.000.000)
		59 Dönem Net Kârı (Zararı)	(45.000.000)
		591 Dönem Net Zararı (-)	(45.000.000)
AKTİF TOPLAMI	350.352.000	PASİF TOPLAMI	350.352.000

Devralan şirketin, birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih itibarıyla ortaklık yapısına ilişkin bilgiler Tablo 3.2.de gösterildiği gibidir.

Tablo 3.2. Devralan Sağlam AŞ'nin Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Ödenmiş Sermaye Tutarı (TL)	Pay Miktarı (Adet)	Pay Oranı (%)	Öz Kaynağı (TL) ¹⁶⁴
A	24.000.000	2.400.000.000	20	38.042.400
B	15.000.000	1.500.000.000	12,5	23.776.500
C	42.000.000	4.200.000.000	35	66.574.200
D	6.000.000	600.000.000	5	9.510.600
E	33.000.000	3.300.000.000	27,5	52.308.300
TOPLAM	120.000.000	12.000.000.000	100	190.212.000

NOT: Şirket ana sözleşmesine göre, şirketin toplam sermayesi 120.000.000 TL olup, her biri 1 Kuruş (0,01 TL) nominal değerli toplam 12.000.000.000 adet paya bölünmüştür.

3.5.2. Devrolan Şirketin Bilançosu ve Ortaklık Yapısı

Devrolan şirketin birleşmeye esas alınan 31.12.2017 tarihli bilançosu Tablo 3.3.de gösterildiği gibidir.

¹⁶⁴ Devralan şirketin öz kaynakları 190.212.000 TL'dir. Her bir ortağın öz kaynaklar üzerindeki hakkı, öz kaynak tutarı ile pay oranının çarpılması suretiyle bulunur.

Tablo 3.3. Devrolan Gümüş AŞ'nin 31.12.2017 Tarihli Birleşmeye Esas Bilançosu

GÜMÜŞ OTEL HİZMETLERİ AŞ'İNİN 31.12.2017 TARİHLİ BİLANÇOSU (TL)			
I. DÖNEN VARLIKLAR	14.916.300	III. KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	17.926.500
10 Hazır Değerler	12.182.500	30 Mali Borçlar	220.000
100 Kasa	2.500	309 Diğer Mali Borçlar	220.000
101 Alınan Çekler	180.000	32 Ticari Borçlar	625.000
102 Bankalar	12.000.000	320 Satıcılar	625.000
12 Ticari Alacaklar	812.500	33 Diğer Borçlar	175.000
120 Alıcılar	450.000	335 Personele Borçlar	175.000
121 Alacak Senetleri	360.000	34 Alınan Avanslar	14.000.000
126 Verilen Depozito ve Teminatlar	2.500	340 Alınan Sipariş Avansları	14.000.000
13 Diğer Alacaklar	10.000	36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yüküml.	132.500
136 Diğer Çeşitli Alacaklar	10.000	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	58.000
15 Stoklar	1.250.000	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	72.000
150 İlk Madde ve Malzeme	1.250.000	369 Ödenecek Diğer Yükümlülükler	2.500
18 Gel. Aylara Ait Giderler ve Gel. Tah.	4.300	37 Borç ve Gider Karşılıkları	136.000
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	4.300	370 Dönem Kârı Vergi ve Diğ. Yas. Yük.	136.000
19 Diğer Dönen Varlıklar	657.000	38 Gelecek Ay. Ait Gel. ve Gid. Tah.	2.638.000
190 Devreden KDV	37.000	381 Gider Tahakkukları	2.638.000
193 Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	620.000		
II. DURAN VARLIKLAR	94.280.000	IV. UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	56.000.000
25 Maddi Duran Varlıklar	94.210.000	40 Mali Borçlar	56.000.000
251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	140.000	400 Banka Kredileri	56.000.000
252 Binalar	95.000.000		
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	5.000.000	V. ÖZ KAYNAKLAR	35.269.800
254 Taşıtlar	70.000	50 Ödenmiş Sermaye	33.000.000
255 Demirbaşlar	16.000.000	500 Sermaye	33.000.000
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(22.000.000)	54 Kâr Yedekleri	53.000
26 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	20.000	540 Yasal Yedekler	53.000
260 Haklar	75.000	57 Geçmiş Yıllar Kârları	11.716.800
268 Birikmiş Amortismanlar (-)	(55.000)	570 Geçmiş Yıllar Kârları	11.716.800
28 Gelecek Yıllara Ait Gid. Ve Gel. Tah.	50.000	58 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(7.800.000)
280 Gelecek Yıllara Ait Giderler	50.000	580 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(7.800.000)
		59 Dönem Net Kârı (Zararı)	(1.700.000)
		591 Dönem Net Zararı (-)	(1.700.000)
AKTİF TOPLAMI	109.196.300	PASİF TOPLAMI	109.196.300

Devrolan şirketin, birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih itibarıyla ortaklık yapısına ilişkin bilgiler Tablo 3.4'de gösterildiği gibidir.

Tablo 3.4. Devrolan Gümüş AŞ'nin Ortaklık Yapısı

Ortaklar	Ödenmiş Sermaye Tutarı (TL)	Pay Miktarı (Adet)	Pay Oranı (%)	Öz Kaynağı (TL) ¹⁶⁵
D	3.300.000	330.000.000	10	3.526.980
E	7.260.000	726.000.000	22	7.759.356
T	9.240.000	924.000.000	28	9.875.544
Y	10.560.000	1.056.000.000	32	11.286.336
Z	2.640.000	264.000.000	8	2.821.584
TOPLAM	33.000.000	3.300.000.000	100	35.269.800

NOT: Şirket ana sözleşmesine göre, şirketin toplam sermayesi 33.000.000 TL olup, her biri 1 Kuruş (0,01 TL) nominal değerli toplam 3.300.000.000 adet paya bölünmüştür.

3.6. BİRLEŞME ORANI, ULAŞILACAK SERMAYE, SERMAYE ARTIRIM TUTARI VE DEĞİŞİM ORANININ HESAPLANMASI

Birleşme oranı, ulaşılabacak sermaye, arttırılacak sermaye ve değıştirme oranının nasıl hesaplanacağı konusunda ne TTK'de ne KVK'de ne de VUK'ta yapılmış herhangi bir düzenleme vardır. Bilindiğı üzere, Kurumlar Vergisi Genel Tebliğı (Seri No: 1)'nin 19.3 başlıklı devir ve bölünmeye ilişkin ortak hususlar kısmında, “Devir veya bölünme işlemine konu olan varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi, devrolan veya bölünen şirketin ortaklarına ya da bölünen şirkete varlıkların kayıtlı değeri kadar hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle devrolan veya bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değışim oranı tespit etmeleri gerekmektedir. Değışim oranının bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilmesi mümkündür.” yer almaktadır. Bu nedenle, şirket

¹⁶⁵ Devrolan şirketin öz kaynakları 35.269.800 TL'dir. Her bir ortağın öz kaynaklar üzerindeki hakkı, öz kaynak tutarı ile pay oranının çarpılması suretiyle bulunur.

ortakları arasında, devir sonrasındaki bilançoda ortaklık haklarının, devir öncesi servet değerleriyle orantılı dağıtımının yapılması gerekmektedir.

SPKa'ya tabi şirketlerde birleşme işlemlerinde uygulanacak işlemlerle ilgili yürürlükte *Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2)* bulunmaktadır¹⁶⁶. Söz konusu Tebliğ'in 7/1 fıkrasında, "*Birleşme veya bölünme işlemlerine taraf olan şirketlerin veya işleme esas alınan finansal durum tablosu tarihi itibarıyla malvarlıklarının değerinin ve değişim oranlarının tespiti amacıyla bir uzman kuruluş raporu hazırlanır. Söz konusu raporda değişim oranının adil ve makul olduğu konusunda görüş verilmesi zorunludur. Uzman kuruluş görüşünün hazırlanmasında, ilgili şirketlerin nitelikleri dikkate alınarak en az üç değerlendirme yöntemi dikkate alınır.*" hükmü yer almaktadır. Görüldüğü üzere, yürürlükteki Tebliğ'de dahi bu hesaplamaların nasıl yapılacağı belirtilmemiş ve bu hesaplamaların uzman kuruluşlar tarafından yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Ancak, SPK'nin birleşme işlemlerine ilişkin mülga (kaldırılmış) 14/7/2003 tarih ve 25168 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan *Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: I, No: 31)* bulunmaktadır. Çeşitli ve çok sayıda uzman kuruluş raporları Kamuyu Aydınlatma Platformundan incelendiğinde, mülga Tebliğ'de gösterilen formüller üzerinden birleşme oranı, ulaşılabilecek sermaye, arttırılacak sermaye ve değiştirme oranının hesaplandığı görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada da ilgili Tebliğ'de geçen formüller kullanılarak nasıl hesaplamalar yapılacağı ayrıntılı olarak gösterilecektir.

Devralan ve devrolan şirketlerin, birleşmeye esas bilançoları (31.12.2017 tarihli) dikkate alındığında, söz konusu şirketlerin ödenmiş sermaye ve öz kaynak tutarları aşağıda Tablo 3.5'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Devralan ve Devrolan Şirketlerin Ödenmiş Sermaye ve Öz Kaynak Tutarları

Kalemler	Devralan Şirket (Sağlam Otel Hizmetleri AŞ)	Devrolan Şirket (Gümüş Otel Hizmetleri AŞ)
Ödenmiş Sermaye	120.000.000 TL	33.000.000 TL
Öz Kaynak	190.212.000 TL	35.269.800 TL

¹⁶⁶ 28.12.2013 tarih ve 28865 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Tablo 3.5'deki veriler dikkate alınarak, şirketlerin birleşme oranları, ulaşılabacak sermaye, arttırılacak sermaye ve değiştirme oranlarının nasıl hesaplanacağı aşağıda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

3.6.1. Birleşme Oranının Hesaplanması

Şirketlerin birleşme oranı, birleşmeye dâhil olan şirketlerin, öz kaynakları (öz varlıkları) dikkate alınarak hesaplanır. Hangi şirket ne kadar öz varlık getiriyorsa, toplam varlıklar üzerinde, getirdiği tutara denk gelecek oranda hak sahibi olacaktır.

$$\text{Birleşme Oranı} = \frac{\text{Devralan Şirketin Öz Kaynağı}}{\text{Devralan Şirketin Öz Kaynağı} + \text{Devrolan Şirketin Öz Kaynağı}}$$

$$\text{Birleşme Oranı} = \frac{190.212.000 \text{ TL}}{190.212.000 \text{ TL} + 35.269.800 \text{ TL}} = 0,843580280094 \text{ (\%84,3580280094)}^{167}$$

Devralan şirket ortaklarının, birleşme sonrasında ortaya çıkacak bilançoda öz kaynaklar üzerindeki hakkı %84,3580280094 olurken, devrolan şirketin ortaklık hakkı ise (%100 - %84,3580280094) %15,6419719906 olarak hesaplanacaktır.

3.6.2. Ulaşılabacak Sermaye Tutarının Hesaplanması

Devralan şirketin sermayesi ile devrolan şirketin sermaye tutarı birbirinden farklı olabileceği gibi, her bir şirketin hisselerinin nominal değerleri de birbirinden farklı olabilir. Bu nedenle, devralan ve devrolan şirketlerin nominal sermayelerini toplayıp ulaşılabacak sermayeyi bulmak doğru sonuçlar vermeyebilir. Ulaşılabacak sermaye, devralan şirketin yeni nominal sermaye tutarını gösterecektir.

$$\text{Ulaşılabacak Sermaye} = \frac{\text{Devralan Şirketin Ödenmiş Sermayesi}}{\text{Birleşme Oranı}}$$

$$\text{Ulaşılabacak Sermaye} = \frac{120.000.000 \text{ TL}}{0,843580280094} = 142.250.835,91 \text{ TL}$$

¹⁶⁷ Hassas hesaplama için virgülden sonra 10 basamak alınmıştır.

Bu sonuca göre, devralan şirketin, mevcut 120.000.000 TL olan sermayesini 142.250.835,91 TL'ye çıkarması gerekmektedir¹⁶⁸.

3.6.3. Arttırılacak Sermaye Tutarının Hesaplanması

Arttırılacak sermaye, devralan şirketin mevcut sermayesinin ulaşılacak sermayeye denk getirilmesi için ne kadar artırılması gerektiğini gösterir. Arttırılacak nominal sermaye, devrolan şirketin ortaklarına verilecektir. Arttırılacak sermaye tutarı en az arttırılacak tutarını göstermekte olup, nominal sermaye bu tutardan daha fazlada arttırılabilir. Nominal sermayenin, arttırılacak tutardan daha fazla arttırılmak istenmesi durumunda, fazladan artırılan sermaye tutarının tüm şirket ortaklarına, arttırılacak sermaye tutarına göre hesaplanan sermaye payları oranında dağıtılması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

$$\text{Arttırılacak Sermaye} = \text{Ulaşılacak Sermaye} - \text{Devralan Şirketin Ödenmiş Sermayesi}$$

$$\text{Arttırılacak Sermaye} = 142.250.835,91 \text{ TL} - 120.000.000 \text{ TL} = 22.250.835,91 \text{ TL}$$

Devralan şirketin, mevcut 120.000.000 TL olan sermayesini 142.250.835,91 TL'ye çıkarması gerekmektedir. Bunun içinde, mevcut sermayesini 22.250.835,91 TL arttırması ve çıkarılan sermayeyi devrolan şirketin ortaklarına vermesi gerekmektedir.

3.6.4. Değişirme Oranının Hesaplanması

Değişirme oranı, devralan şirketin nominal sermayesinin artırılması nedeniyle ortaya çıkan arttırılacak sermayenin, devrolan şirketin ortaklarına nasıl dağıtılacağını gösteren orandır. Değişirme oranı, devrolan şirketin ortaklarına, devrolan şirkette sahip oldukları her 1 TL'lik nominal sermaye karşılığında, devralan şirketin kaç TL'lik hissesinin verileceğini gösteren orandır. Değişirme oranının mutlaka hassas bir şekilde hesaplanması gerekmektedir. Değişirme oranının hesaplanması, birleşmeye katılan

¹⁶⁸ Devralan şirketin sermayesi, her biri 1 Kuruş itibari (nominal) değerli paylardan oluştuğu için, hesaplamalarda virgülden sonra iki basamak alınmıştır. Eğer devralan şirketin sermayesi, her biri 1 TL nominal değerli paylardan oluşsaydı, virgülden sonra basamak alınmayacak ve sayı tama iblağ (142.250.836 TL) edilecekti.

şirketlerin nominal sermayelerinin toplanıp, birbirine oranlanması değildir. Böyle hesaplama yapıldığı takdirde, bazı şirket ortaklarının varlıkları diğer şirket ortaklarına aktarılmış olur ki, bu da doğru değildir.

$$\text{Değişirme Oranı} = \frac{\text{Arttırılacak Sermaye}}{\text{Devrolan Şirketin Ödenmiş Sermayesi}}$$

$$\text{Değişirme Oranı} = \frac{22.250.835,91 \text{ TL}}{33.000.000 \text{ TL}} = 0,674267754830$$

Bu sonuca göre, devrolan şirketin ortaklarına, ellerindeki her bir 1 TL'lik hisse karşılığında, devrolan şirketin 0,674267754830 TL'lik hisse senedi verilecektir. Devrolan şirket ortaklarının sermaye artırımından paylarına düşen tutarlar aşağıdaki Tablo 3.6.da gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Devrolan Şirket Ortaklarının Devralan Şirketten Alacağı Sermaye Paylarının Nominal Tutarları

Ortaklar	Devrolan Şirketteki Ödenmiş Sermaye Tutarı (TL)	Değişirme Oranı	Devralan Şirketten Alınacak Sermaye Payı (TL)
D	3.300.000	0,674267754830	2.225.083,59
E	7.260.000	0,674267754830	4.895.183,90
T	9.240.000	0,674267754830	6.230.234,05
Y	10.560.000	0,674267754830	7.120.267,50
Z	2.640.000	0,674267754830	1.780.066,87
TOPLAM	33.000.000		22.250.835,91

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere, devralan şirket sermaye tutarını 22.250.835,91 TL arttıracak olup, bu sermaye artırımının devrolan şirket ortaklarına ait kısmı; D ortağı için 2.225.083,59 TL, E ortağı için 4.895.183,90 TL, T ortağı için 6.230.234,05 TL, Y ortağı için 7.120.267,50 TL, Z ortağı için 1.780.066,87 TL olarak hesaplanmıştır.

3.7. DEVİR TARİHİ İTİBARIYLA ŞİRKETLERİN BİLANÇOLARI

3.7.1. Devralan Şirketin Devir Tarihi İtibarıyla Bilançosu

Devir işlemine katılan şirketler, birleşme işlemleri için 31.12.2017 tarihli bilançolar üzerinden hesaplamalar yapmış ve devir işlemi 15.03.2018 tarihinde yapılmıştır. Bu nedenle, birleşme sözleşmesine esas alınan bilanço değerleri ile devir tarihi (tescil) arasındaki (31.12.2017 – 15.03.2018) sürede işletmeler olağan ekonomik faaliyetlerine devam ettikleri için, bilanço değerlerinde değişimler olması normaldir.

Devir tarihi itibarıyla devralan şirketin bilançosu Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. Devralan Sağlam AŞ’nin 15.03.2018 Devir Tarihi İtibarıyla Düzenlenen Bilançosu

SAĞLAM OTEL HİZMETLERİ AŞ’İNİN 15.03.2018 TARİHLİ BİLANÇOSU (TL)			
I. DÖNEN VARLIKLAR	49.128.000	III. KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	100.610.000
10 Hazır Değerler	27.357.000	30 Mali Borçlar	59.800.000
100 Kasa	7.000	300 Banka Kredileri	45.000.000
101 Alınan Çekler	750.000	303 Uzun Vad. Kre. Ana. Tak. ve Faiz.	14.500.000
102 Bankalar	27.000.000	309 Diğer Mali Borçlar	300.000
103 Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)	(400.000)	32 Ticari Borçlar	8.500.000
12 Ticari Alacaklar	6.818.000	320 Satıcılar	8.500.000
120 Alıcılar	6.500.000	33 Diğer Borçlar	600.000
126 Verilen Depozito ve Teminatlar	18.000	335 Personele Borçlar	600.000
127 Diğer Ticari Alacaklar	300.000	34 Alınan Avanslar	28.000.000
13 Diğer Alacaklar	4.300.000	340 Alınan Sipariş Avansları	28.000.000
136 Diğer Çeşitli Alacaklar	4.300.000	36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yüküml.	510.000
15 Stoklar	4.630.000	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	300.000
150 İlk Madde ve Malzeme	4.500.000	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	210.000
159 Verilen Sipariş Avansları	130.000	38 Gelecek Ay. Ait Gel. ve Gid. Tah.	3.200.000
18 Gel. Aylara Ait Giderler ve Gel. Tah.	3.449.000	381 Gider Tahakkukları	3.200.000
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	549.000		
181 Gelir Tahakkukları	2.900.000	IV. UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	117.400.000
19 Diğer Dönen Varlıklar	2.574.000	40 Mali Borçlar	115.000.000
190 Devreden KDV	2.474.000	400 Banka Kredileri	115.000.000
193 Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	100.000	47 Borç ve Gider Karşılıkları	2.400.000
		472 Kıdem Tazminatı Karşılığı	2.400.000
II. DURAN VARLIKLAR	325.650.000		
25 Maddi Duran Varlıklar	325.450.000	V. ÖZ KAYNAKLAR	156.768.000
250 Arazi ve Arsalar	20.000.000	50 Ödenmiş Sermaye	120.000.000
251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	150.000	500 Sermaye	120.000.000
252 Binalar	300.000.000	52 Sermaye Yedekleri	5.000.000
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	11.000.000	520 Hisse Senetleri İhraç Primleri	5.000.000
254 Taşıtlar	250.000	54 Kâr Yedekleri	123.212.000
255 Demirbaşlar	32.000.000	540 Yasal Yedekler	24.000.000
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(40.000.000)	542 Olağanüstü Yedekler	99.212.000
258 Yapılmakta Olan Yatırımlar	1.400.000	58 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(58.000.000)
259 Verilen Avanslar	650.000	580 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(58.000.000)
26 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	200.000	59 Dönem Net Kârı (Zararı)	(33.444.000)
260 Haklar	250.000	591 Dönem Net Zararı (-)	(33.444.000)
268 Birikmiş Amortismanlar (-)	(50.000)		
AKTİF TOPLAMI	374.778.000	PASİF TOPLAMI	374.778.000

Devralan şirketin, birleşmeye esas bilançosu ile devir tarihindeki bilanço kalemlerinde değişimler meydana gelmiş ve şirketin öz kaynaklarında 33.444.000 TL tutarında azalma ortaya çıkmış olup, bu durum Tablo 3.8.de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Devralan Sağlam AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zarar

	Birleşmeye Esas Öz Kaynakları (31.12.2017)	Devir Tarihindeki Öz Kaynakları (15.03.2018)	Fark
Sağlam AŞ	190.212.000 TL	156.768.000 TL	(33.444.000 TL)

Devralan şirket, birleşmeye esas bilanço hazırlama tarihinde 190.212.000 TL tutarında öz kaynak (öz varlık) koymayı taahhüt etmişken, devir tarihinde 156.768.000 TL sermaye koymuştur. Aradaki fark tutarı olan 33.444.000 TL, devralan şirketin ortaklarına ait zarar tutarı olup, bu tutar devralan şirketin ortakları arasında sermaye paylarıyla orantılı olarak dağıtılacaktır. Devralan şirket ortakları bu tutarı şirkete ödeyebilecekleri gibi, ileride elde edilecek kâr dağıtımından kendilerine isabet eden tutardan mahsup edilmesine de karar verebilirler. Zararın, devralan şirketin ortakları arasında sermaye paylarıyla orantılı olarak nasıl dağıtıldığını gösteren Tablo 3.9. aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.9. Devralan Sağlam AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zararın Ortaklar Arasında Dağılımı

Ortaklar	Toplam Zarar Tutarı	Sermaye Oranı ¹⁶⁹ (%)	Zarar Payı (TL)
A	33.444.000	20	6.688.800
B	33.444.000	12,5	4.180.500
C	33.444.000	35	11.705.400
D	33.444.000	5	1.672.200
E	33.444.000	27,5	9.197.100
TOPLAM	33.444.000	100	33.444.000

¹⁶⁹ Tablo 3.2.ye bakınız.

3.7.2. Devrolan Şirketin Devir Tarihi İtibarıyla Bilançosu

Devir işlemine katılan şirketler, birleşme işlemleri için 31.12.2017 tarihli bilançolar üzerinden hesaplamalar yapmış ve devir işlemi 15.03.2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, birleşme sözleşmesine esas alınan bilanço değerleri ile devir tarihi (tescil) arasındaki (31.12.2017 – 15.03.2018) sürede işletmeler olağan ekonomik faaliyetlerine devam ettikleri için, bilanço değerlerinde değişimler olması normaldir.

Devir tarihi itibarıyla devrolan şirketin bilançosu Tablo 3.10.da gösterilmiştir.

Tablo 3.10. Devrolan Gümüş AŞ'nin 15.03.2018 Devir Tarihi İtibarıyla Düzenlenen Bilançosu

GÜMÜŞ OTEL HİZMETLERİ AŞ'İNİN 15.03.2018 TARİHLİ BİLANÇOSU (TL)			
I. DÖNEN VARLIKLAR	83.760.000	III. KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	31.026.000
10 Hazır Değerler	59.119.000	30 Mali Borçlar	600.000
100 Kasa	35.000	309 Diğer Mali Borçlar	600.000
101 Alınan Çekler	84.000	32 Ticari Borçlar	4.800.000
102 Bankalar	59.000.000	320 Satıcılar	4.800.000
12 Ticari Alacaklar	2.075.000	33 Diğer Borçlar	575.000
120 Alıcılar	2.000.000	335 Personele Borçlar	575.000
126 Verilen Depozito ve Teminatlar	10.000	34 Alınan Avanslar	22.000.000
128 Şüpheli Ticari Alacaklar	65.000	340 Alınan Sipariş Avansları	22.000.000
13 Diğer Alacaklar	75.000	36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yüküml.	1.165.000
136 Diğer Çeşitli Alacaklar	75.000	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	700.000
15 Stoklar	20.000.000	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	400.000
150 İlk Madde ve Malzeme	19.000.000	368 Vad. Geç. Ert. veya Tak. V. Diğ. Yük.	65.000
159 Verilen Sipariş Avansları	1.000.000	37 Borç ve Gider Karşılıkları	136.000
18 Gel. Aylara Ait Giderler ve Gel. Tah.	1.800.000	370 Dönem Kârı Vergi ve Diğ. Yas. Yük.	136.000
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	300.000	38 Gelecek Ay. Ait Gel. ve Gid. Tah.	1.750.000
181 Gelir Tahakkukları	1.500.000	381 Gider Tahakkukları	1.750.000
19 Diğer Dönen Varlıklar	691.000		
190 Devreden KDV	71.000		
193 Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	620.000	IV. UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	113.044.000
		40 Mali Borçlar	113.044.000
II. DURAN VARLIKLAR	94.310.000	400 Banka Kredileri	113.044.000
25 Maddi Duran Varlıklar	94.210.000		
251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	140.000	V. ÖZ KAYNAKLAR	34.000.000
252 Binalar	95.000.000	50 Ödenmiş Sermaye	33.000.000
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	5.000.000	500 Sermaye	33.000.000
254 Taşıtlar	70.000	54 Kâr Yedekleri	11.769.800
255 Demirbaşlar	16.000.000	540 Yasal Yedekler	53.000
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(22.000.000)	542 Olağanüstü Yedekler	11.716.800
26 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	20.000	58 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(9.500.000)
260 Haklar	75.000	580 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(9.500.000)
268 Birikmiş Amortismanlar (-)	(55.000)	59 Dönem Net Kârı (Zararı)	(1.269.800)
28 Gelecek Yıllara Ait Gid. Ve Gel. Tah.	80.000	591 Dönem Net Zararı (-)	(1.269.800)
280 Gelecek Yıllara Ait Giderler	80.000		
AKTİF TOPLAMI	178.070.000	PASİF TOPLAMI	178.070.000

Devrolan şirketin, birleşmeye esas bilançosu ile devir tarihindeki bilanço kalemlerinde değişimler meydana gelmiş ve şirketin öz kaynaklarında 1.269.800 TL tutarında azalma ortaya çıkmış olup, bu durum Tablo 3.11.de gösterilmiştir.

Tablo 3.11. Devrolan Gümüş AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zarar

	Birleşmeye Esas Öz Kaynakları (31.12.2017)	Devir Tarihindeki Öz Kaynakları (15.03.2018)	Fark
Gümüş AŞ	35.269.800 TL	34.000.000 TL	(1.269.800 TL)

Devrolan şirket, birleşmeye esas bilanço hazırlama tarihinde 35.269.800 TL tutarında öz kaynak (öz varlık) koymayı taahhüt etmişken, devir tarihinde 34.000.000 TL sermaye koymuştur. Aradaki fark tutarı olan 1.269.800 TL, devrolan şirketin ortaklarına ait zarar tutarı olup, bu tutar devrolan şirketin ortakları arasında sermaye paylarıyla orantılı olarak dağıtılacaktır. Devrolan şirket ortakları bu tutarı şirkete ödeyebilecekleri gibi, ileride elde edilecek kâr dağıtımından kendilerine isabet eden tutardan mahsup edilmesini de talep edebilirler. Zararın, devrolan şirketin ortakları arasında sermaye paylarıyla orantılı olarak nasıl dağıtıldığını gösteren Tablo 3.12. aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.12. Devrolan Gümüş AŞ'nin Öz Kaynaklarında Meydana Gelen Zararın Ortaklar Arasında Dağılımı

Ortaklar	Toplam Zarar Tutarı	Sermaye Oranı ¹⁷⁰ (%)	Zarar Payı (TL)
D	1.269.800	10	126.980
E	1.269.800	22	279.356
T	1.269.800	28	355.544
Y	1.269.800	32	406.336
Z	1.269.800	8	101.584
TOPLAM	1.269.800	100	1.269.800

¹⁷⁰ Tablo 3.4.e bakınız.

Her iki şirketin de ortaklık yapısı incelendiğinde, “D” ve “E” isimli ortakların iki şirkette de ortaklık paylarının bulunduğu görülür. Bu nedenle, şirketin, her bir ortaktan olan toplam alacağı (veya ortakların şirkete olan toplam borçları) aşağıdaki Tablo 3.13.teki gibi hesaplanır.

Tablo 3.13. Ortakların, Şirkete Olan Toplam Borçları

Ortaklar	Devralan Şirketin Ortaklarının Zarar Paylarından Doğan Borçları (TL) ¹⁷¹	Devrolan Şirketin Ortaklarının Zarar Paylarından Doğan Borçları (TL) ¹⁷²	Ortakların Toplam Borç Tutarı (TL)
A	6.688.800	–	6.688.800
B	4.180.500	–	4.180.500
C	11.705.400	–	11.705.400
D	1.672.200	126.980	1.799.180
E	9.197.100	279.356	9.476.456
T	–	355.544	355.544
Y	–	406.336	406.336
Z	–	101.584	101.584
TOPLAM	33.444.000	1.269.800	34.713.800

3.8. BİRLEŞME İŞLEMİNE İLİŞKİN MUHASEBE KAYITLARI

3.8.1. Devrolan Şirketin Yapacağı Muhasebe Kayıtları

Devrolan şirketin yapacağı kayıtlar maddeler hâlinde şöyle özetlenebilir:

- Devrolan şirketin ilk yapacağı kayıt, devir bilançosunda yer alan hesaplara ilişkin açılış kaydını yapmaktır.

¹⁷¹ Tablo 3.9.a bakınız.

¹⁷² Tablo 3.12.ye bakınız.

- Devrolan şirket, varlıklarını ve borçlarını ters kayıtla kapatılarak aradaki fark tutarı 136 Diğer Çeşitli Alacaklar / 136.01 Devralan Şirketten Alacaklar hesabına borç kaydedecektir.
- Devrolan şirket, öz kaynaklarını ortaklarına aktarmak için, tüm öz kaynak hesaplarını ters kayıtla kapatılarak fark tutarını 331 Ortaklara Borçlar hesabına alacak kaydedecektir.
- Devrolan şirket son olarak 136 Diğer Çeşitli Alacaklar ile 331 Ortaklara Borçlar hesaplarını ters kayıtla birbirinden mahsup eder¹⁷³. Bu kayıttan sonra şirkette tüm hesaplar kapatılmış olur ve hiçbir hesap kalan vermez.

Devir Bilançosundaki Hesapların Açılması¹⁷⁴

	/	Borç	Alacak
100 KASA		35.000	
101 ALINAN ÇEKLER		84.000	
102 BANKALAR		59.000.000	
120 ALICILAR		2.000.000	
126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR		10.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		65.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		75.000	
150 İLK MADDE VE MALZEME		19.000.000	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI		1.000.000	
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER		300.000	
181 GELİR TAHAKKUKLARI		1.500.000	
190 DEVREDEN KDV		71.000	
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR		620.000	
251 YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ		140.000	
252 BİNALAR		95.000.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		5.000.000	
254 TAŞITLAR		70.000	
255 DEMİRBAŞLAR		16.000.000	

¹⁷³ Bu kayıtlar yerine, dönem sonunda kalan veren hesapların, ters kayıtla kapatılması şeklinde tek bir yevmiye kaydının yapıldığı da görülmektedir. Her ne kadar sonuç aynı olsa da; sürecin, varlıkların ve ortakların haklarının daha net görülmesini sağladığı için, 3'lü yevmiye kaydı tercih edilmelidir.

¹⁷⁴ Devrolan şirketin 15.03.2018 tarihli devir bilançosuna (Tablo 3.10) bakınız.

260 HAKLAR	75.000	
280 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	80.000	
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	9.500.000	
591 DÖNEM NET ZARARI	1.269.800	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)		22.000.000
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)		55.000
309 DİĞER MALİ BORÇLAR		600.000
320 SATICILAR		4.800.000
335 PERSONELE BORÇLAR		575.000
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI		22.000.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		700.000
361 ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ		400.000
368 VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER		65.000
370 DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI		136.000
381 GİDER TAHAKKUKLARI		1.750.000
400 BANKA KREDİLERİ		113.044.000
500 SERMAYE		33.000.000
540 YASAL YEDEKLER		53.000
542 OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER		11.716.800
Hesapların açılması		
TOPLAM	210.894.800	210.894.800

Varlık ve Borç Hesaplarının Kapatılması

/	Borç	Alacak
257 BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR (-)	22.000.000	
268 BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR (-)	55.000	
309 DİĞER MALİ BORÇLAR	600.000	
320 SATICILAR	4.800.000	
335 PERSONELE BORÇLAR	575.000	
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	22.000.000	
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	700.000	
361 ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	400.000	
368 VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	65.000	
370 DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI	136.000	
381 GİDER TAHAKKUKLARI	1.750.000	
400 BANKA KREDİLERİ	113.044.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	34.000.000	
136.01 Devralan Şirketten Alacaklar		
100 KASA		35.000
101 ALINAN ÇEKLER		84.000
102 BANKALAR		59.000.000
120 ALICILAR		2.000.000
126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR		10.000
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		65.000
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		75.000
150 İLK MADDE VE MALZEME		19.000.000
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI		1.000.000
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER		300.000
181 GELİR TAHAKKUKLARI		1.500.000

190 DEVREDEN KDV		71.000
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR		620.000
251 YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ		140.000
252 BİNALAR		95.000.000
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		5.000.000
254 TAŞITLAR		70.000
255 DEMİRBAŞLAR		16.000.000
260 HAKLAR		75.000
280 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER		80.000
Varlıkların ve borçların devralan şirkete aktarılması		
TOPLAM	200.125.000	200.125.000

Öz Kaynak Hesaplarının Kapatılması ve Mahsup Kaydının Yapılması

		Borç	Alacak
500 SERMAYE		33.000.000	
540 YASAL YEDEKLER		53.000	
542 OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER		11.716.800	
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI			9.500.000
591 DÖNEM NET ZARARI			1.269.800
331 ORTAKLARA BORÇLAR*			34.000.000
331.01 Ortak D	3.400.000 TL		
331.02 Ortak E	7.480.000 TL		
331.03 Ortak T	9.520.000 TL		
331.04 Ortak Y	10.880.000 TL		
331.05 Ortak Z	2.720.000 TL		

Öz kaynakların ortaklara devredilmesi		
/		
331 ORTAKLARA BORÇLAR		34.000.000
331.01 Ortak D	3.400.000 TL	
331.02 Ortak E	7.480.000 TL	
331.03 Ortak T	9.520.000 TL	
331.04 Ortak Y	10.880.000 TL	
331.05 Ortak Z	2.720.000 TL	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		34.000.000
136.01 Devralan Şirketten Alacaklar		
Mahsup kaydı		

***Tablo 3.14.** Devrolan Gümüş AŞ'nin Öz Kaynakları Üzerindeki Ortakların Hak Tutarları

Ortaklar	Şirketin Öz Varlıkları (Öz Kaynakları) (TL)	Sermaye Oranı ¹⁷⁵ (%)	Ortakların Öz Varlık Payları (TL)
D	34.000.000	10	3.400.000
E	34.000.000	22	7.480.000
T	34.000.000	28	9.520.000
Y	34.000.000	32	10.880.000
Z	34.000.000	8	2.720.000
TOPLAM	34.000.000	100	34.000.000

¹⁷⁵ Tablo 3.4.e bakınız.

3.8.2. Devralan Şirketin Yapacağı Muhasebe Kayıtları

Devralan şirketin yapacağı kayıtlar maddeler hâlinde şöyle özetlenebilir:

- Devralan şirketin yapacağı ilk kayıt, devir bilançosundaki hesapların açılış kaydını yapmaktır.
- Devralan şirketin, açılış kaydından sonra devir nedeniyle yapacağı kayıt sermaye arttırım taahhüt kayıdır. Arttırılacak sermaye tutarı daha önce hesaplandığı gibi 22.250.835,91 TL'dir.
- Arttırılacak sermaye taahhüdü, devrolan şirketin varlıklarıyla (aynı olarak) karşılanacaktır. Bu nedenle, devrolan şirketin tüm aktifi, devralan şirketin aktifine, borçları ise aynen pasifine kaydedilir.
- Birleşmeye esas alınan bilançodaki verilere göre, devrolan şirketin devralan şirkete aktardığı öz kaynak (öz varlık) tutarı 35.269.800 TL'dir. Ancak arttırılacak sermaye tutarı 22.250.835,91 TL'dir. Arttırılan sermaye ile aktarılan öz varlık arasındaki fark tutarı olan (35.269.800 TL – 22.250.835,91 TL = 13.018.964,09 TL) *birleşme primi* olarak adlandırılır. Birleşme primi, sermaye yedekleri hesap grubunun altında yer alan 529 Diğer Sermaye Yedekleri / 529.01 Birleşme Primi hesabının alacağında izlenir¹⁷⁶.
- Devralan şirket, birleşmeye esas bilanço tarihi ile devir tarihi arasındaki zaman diliminde 33.444.000 TL zarar ettiği için, bu tutar devralan şirketin ortaklarından tahsil edilmek amacıyla 131 Ortaklardan Alacaklar hesabının borcuna, 529 Diğer Sermaye Yedekleri hesabının alacağına kaydedilecektir. Birleşmeye esas bilanço ile devir tarihi arasındaki sürede şirketler zarar ettiği için, bu zararlar, ilgili şirketlerin kendi ortakları arasında sermaye paylarıyla orantılı olarak dağıtılacaktır. Bu kısmın, birleşme muhasebe kayıtları yapılmadan önce hesaplanması ve birleşme muhasebe kaydında ilgili ortakların cari hesabına yazılması çok önemlidir. Eğer bu hesaplama yapılmaz ise, söz konusu zarar tutarı şirketin zararı gibi kayıtlarda yer alacak ve ortakların zarar tutarını yüklenme oranlarında haksızlık ortaya çıkabilecektir.

¹⁷⁶ Birleşme primi istenirse daha sonra sermayeye eklenebilir.

- Devralan ve devrolan şirketler, birleşmeye esas bilançolar ile devir tarihi arasında geçen sürede ekonomik faaliyetlerini zararla kapatmıştır. Bu nedenle, bu şirketlerin devir tarihine kadar olan kıst dönemleri için vergi hesaplanmamıştır.

Yukarıda maddeler hâlinde özetlenen durumların birleşme muhasebe kaydı yapılmadan önce hesaplanmış olması çok önemlidir. Çünkü muhasebe kaydı yapılırken, yardımcı hesaplarda kullanılarak muhasebeleştirme yapılacaktır. Devralan şirketin yapacağı muhasebe kayıtları sırasıyla aşağıda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Devir Bilançosundaki Hesapların Açılması¹⁷⁷

	Borç	Alacak
100 KASA	7.000	
101 ALINAN ÇEKLER	750.000	
102 BANKALAR	27.000.000	
120 ALICILAR	6.500.000	
126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	18.000	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	300.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	4.300.000	
150 İLK MADDE VE MALZEME	4.500.000	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	130.000	
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER	549.000	
181 GELİR TAHAKKUKLARI	2.900.000	
190 DEVREDEN KDV	2.474.000	
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	100.000	
250 ARAZİ VE ARSALAR	20.000.000	
251 YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ	150.000	
252 BİNALAR	300.000.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	11.000.000	
254 TAŞITLAR	250.000	
255 DEMİRBAŞLAR	32.000.000	
258 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	1.400.000	
259 VERİLEN AVANSLAR	650.000	

¹⁷⁷ Devralan şirketin 15.03.2018 tarihli devir bilançosuna (Tablo 3.7) bakınız.

260 HAKLAR	250.000	
580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	58.000.000	
591 DÖNEM NET ZARARI	33.444.000	
103 VERİLEN ÇEKLER VE ÖDEME EMİRLERİ		400.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)		40.000.000
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)		50.000
300 BANKA KREDİLERİ		45.000.000
303 UZUN VADELİ KREDİLERİN ANAPARA TAKSİTLERİ VE FAİZLERİ		14.500.000
309 DİĞER MALİ BORÇLAR		300.000
320 SATICILAR		8.500.000
335 PERSONELE BORÇLAR		600.000
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI		28.000.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		300.000
361 ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ		210.000
381 GİDER TAHAKKUKLARI		3.200.000
400 BANKA KREDİLERİ		115.000.000
472 KIDEM TAZMİNATI KARŞILIĞI		2.400.000
500 SERMAYE		120.000.000
520 HİSSE SENETLERİ İHRAÇ PRİMLERİ		5.000.000
540 YASAL YEDEKLER		24.000.000
542 OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER		99.212.000
Hesapların açılması		
TOPLAM	506.672.000	506.672.000

Sermaye Arttırım Taahhüdünün Muhasebe Kaydı¹⁷⁸

		Borç	Alacak
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		22.250.835,91	
501.04 Ortak D	2.225.083,59		
501.05 Ortak E	4.895.183,90		
501.06 Ortak T	6.230.234,05		
501.07 Ortak Y	7.120.267,50		
501.08 Ortak Z	1.780.066,87		
500 SERMAYE			22.250.835,91
500.04 Ortak D	2.225.083,59		
500.05 Ortak E	4.895.183,90		
500.06 Ortak T	6.230.234,05		
500.07 Ortak Y	7.120.267,50		
500.08 Ortak Z	1.780.066,87		
Devrolan şirket ortakları için yapılan sermaye arttırım taahhüt kaydı			

Sermaye Arttırım Taahhüdünün Yerine Getirilmesi ve Birleşme Priminin Muhasebeleştirilmesi¹⁷⁹

		Borç	Alacak
100 KASA		35.000	
101 ALINAN ÇEKLER		84.000	
102 BANKALAR		59.000.000	
120 ALICILAR		2.000.000	
126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNAT.		10.000	
128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR		65.000	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		75.000	
150 İLK MADDE VE MALZEME		19.000.000	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI		1.000.000	
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER		300.000	

¹⁷⁸ Tablo 3.6.ya bakınız.

¹⁷⁹ Devrolan şirketin 15.03.2018 tarihli devir bilançosuna (Tablo 3.10) bakınız. Burada dikkat edilecek husus şudur: Devrolan şirketin tüm aktif hesapları (aktif düzenleyici hesaplar dâhil) ile tüm kısa ve uzun vadeli yabancı kaynak hesaplarının aynen aktarılacağı, öz kaynak kalemlerinin ise alınmaması gerektiğidir.

181 GELİR TAHAKKUKLARI	1.500.000
190 DEVREDEN KDV	71.000
193 PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	620.000
251 YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ	140.000
252 BİNALAR	95.000.000
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	5.000.000
254 TAŞITLAR	70.000
255 DEMİRBAŞLAR	16.000.000
260 HAKLAR	75.000
280 GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	80.000
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR ¹⁸⁰	1.269.800
131.04 Ortak D 126.980 TL	
131.05 Ortak E 279.356 TL	
131.06 Ortak T 355.544 TL	
131.07 Ortak Y 406.336 TL	
131.08 Ortak Z 101.584 TL	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	22.000.000
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)	55.000
309 DİĞER MALİ BORÇLAR	600.000
320 SATICILAR	4.800.000
335 PERSONELE BORÇLAR	575.000
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	22.000.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	700.000
361 ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	400.000
368 VADESİ GEÇMİŞ, ERTELENMİŞ VEYA TAKSİTLENDİRİLMİŞ VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	65.000
370 DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	136.000
381 GİDER TAHAKKUKLARI	1.750.000
400 BANKA KREDİLERİ	113.044.000
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	22.250.835,91
501.04 Ortak D 2.225.083,59	

¹⁸⁰ Tablo 3.13.ün “devrolan şirketin ortaklarının zarar paylarından doğan borçları” sütununa bakınız.

501.05 Ortak E	4.895.183,90		
501.06 Ortak T	6.230.234,05		
501.07 Ortak Y	7.120.267,50		
501.08 Ortak Z	1.780.066,87		
529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ			13.018.964,09
529.01 Birleşme Primi			
Sermaye arttırım taahhüdünün yerine getirilmesi ve birleşme priminin muhasebe kaydı			
TOPLAM	201.394.800	201.394.800	

Birleşmeye Esas Bilanço ile Devir Tarihindeki Bilanço Döneminde Meydana Gelen Zarar Tutarının Devralan Şirket Ortaklarının Cari Hesabına Aktarılması¹⁸¹

		Borç	Alacak
131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR		33.444.000	
131.01 Ortak A	6.688.800 TL		
131.02 Ortak B	4.180.500 TL		
131.03 Ortak C	11.705.400 TL		
131.04 Ortak D	1.672.200 TL		
131.05 Ortak E	9.197.100 TL		
529 DİĞER SERMAYE YEDEKLERİ			33.444.000
529.02 Birleşme Alacakları			

3.9. BİRLEŞME SONRASI DEVRALAN ŞİRKETİN ORTAKLIK YAPISI, SERMAYE TUTARLARI, SERMAYE ORANLARI VE ÖZ KAYNAK PAYLARI

Birleşme sonrası, devralan şirketin yeni ortaklık yapısı aşağıdaki Tablo 3.15.te ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

¹⁸¹ Tablo 3.13.ün “devralan şirketin ortaklarının zarar paylarından doğan borçları” sütununa bakınız.

Tablo 3.15. Birleşme Sonrası Şirketin Ortaklık Yapısı, Sermaye Tutarları, Sermaye Oranları ve Öz Kaynak Tutarları

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6 = 1 + 5)	(7 = 2 + 4)	(8)
Ortaklar	Devralan Şirketteki Mevcut Sermaye Tutarı	Devralan Şirketteki Mevcut Öz Kaynak Tutarı	Devrolan Şirketteki Mevcut Sermaye Tutarı	Devrolan Şirketteki Mevcut Öz Kaynak Tutarı	Devrolan Şirket Ortaklarına Yeni Verilen Sermaye Payları	Birleşme Sonrası Toplam Sermaye Tutarı	Birleşme Sonrası Toplam Öz Kaynak Tutarı	Birleşme Sonrası Sermayede Oranı (%)
A	24.000.000	38.042.400	–	–	–	24.000.000	38.042.400	16,8716056018
B	15.000.000	23.776.500	–	–	–	15.000.000	23.776.500	10,5447535011
C	42.000.000	66.574.200	–	–	–	42.000.000	66.674.200	29,5253098032
D	6.000.000	9.510.600	3.300.000	3.526.980	2.225.083,59	8.225.083,59	13.037.580	5,7820985988
E	33.000.000	52.308.300	7.260.000	7.759.356	4.895.183,90	37.895.183,90	60.067.656	26,6396915404
T	–	–	9.240.000	9.875.544	6.230.234,05	6.230.234,05	9.875.544	4,3797521541
Y	–	–	10.560.000	11.286.336	7.120.267,50	7.120.267,50	11.286.336	5,0054310363
Z	–	–	2.640.000	2.821.584	1.780.066,87	1.780.066,87	2.821.584	1,2513577573
TOPLAM	120.000.000	190.212.000	33.000.000	35.269.800	22.250.835,91	142.250.835,91	225.481.800	100

3.10. DEVRALAN ŞİRKETİN BİRLEŞME SONRASI BİLANÇOSUNUN DÜZENLENMESİ

Devralan Sağlam AŞ'nin, devir tarihi (15.03.2018) itibarıyla düzenleyeceği bilanço aşağıdaki gibi olacaktır.

Tablo 3.16. Devralan Sağlam AŞ'nin 15.03.2018 Tarihli Devir Sonrası Bilançosu

SAĞLAM OTEL HİZMETLERİ AŞ'İN DEVİR SONRASI BİLANÇOSU (TL)			
I. DÖNEN VARLIKLAR	167.601.800	III. KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	131.636.000
10 Hazır Değerler	86.476.000	30 Mali Borçlar	60.400.000
100 Kasa	42.000	300 Banka Kredileri	45.000.000
101 Alınan Çekler	834.000	303 Uzun Vad. Kre. Ana. Tak. ve Faiz.	14.500.000
102 Bankalar	86.000.000	309 Diğer Mali Borçlar	900.000
103 Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)	(400.000)	32 Ticari Borçlar	13.300.000
12 Ticari Alacaklar	8.893.000	320 Satıcılar	13.300.000
120 Alıcılar	8.500.000	33 Diğer Borçlar	1.175.000
126 Verilen Depozito ve Teminatlar	28.000	335 Personele Borçlar	1.175.000
127 Diğer Ticari Alacaklar	300.000	34 Alınan Avanslar	50.000.000
128 Şüpheli Ticari Alacaklar	65.000	340 Alınan Sipariş Avansları	50.000.000
13 Diğer Alacaklar	39.088.800	36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yüküml.	1.675.000
131 Ortaklardan Alacaklar	34.713.800	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	1.000.000
136 Diğer Çeşitli Alacaklar	4.375.000	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesinti.	610.000
15 Stoklar	24.630.000	368 Vd. Geç. Ert. veya Tak. V. Diğ. Yük.	65.000
150 İlk Madde ve Malzeme	23.500.000	37 Borç ve Gider Karşılıkları	136.000
159 Verilen Sipariş Avansları	1.130.000	370 Dönem Kârı Vergi ve Diğ. Yas. Yük.	136.000
18 Gel. Ayl. Ait Giderler ve Gel. Tah.	5.249.000	38 Gelecek Ay. Ait Gel. ve Gid. Tah.	4.950.000
180 Gelecek Aylara Ait Giderler	849.000	381 Gider Tahakkukları	4.950.000
181 Gelir Tahakkukları	4.400.000		
19 Diğer Dönen Varlıklar	3.265.000	IV. UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	230.444.000
190 Devreden KDV	2.545.000	40 Mali Borçlar	228.044.000
193 Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	720.000	400 Banka Kredileri	228.044.000
		47 Borç ve Gider Karşılıkları	2.400.000
		472 Kıdem Tazminatı Karşılığı	2.400.000
II. DURAN VARLIKLAR	419.960.000		
25 Maddi Duran Varlıklar	419.660.000		
250 Arazi ve Arsalar	20.000.000	V. ÖZ KAYNAKLAR	225.481.800
251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri	290.000	50 Ödenmiş Sermaye	142.250.835,91
252 Binalar	395.000.000	500 Sermaye	142.250.835,91
253 Tesis, Makine ve Cihazlar	16.000.000	52 Sermaye Yedekleri	51.462.964,09
254 Taşıtlar	320.000	520 Hisse Senetleri İhraç Primleri	5.000.000
255 Demirbaşlar	48.000.000	529 Diğer Sermaye Yedekleri	46.462.964,09
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(62.000.000)	54 Kâr Yedekleri	123.212.000
258 Yapılmakta Olan Yatırımlar	1.400.000	540 Yasal Yedekler	24.000.000
259 Verilen Avanslar	650.000	542 Olağanüstü Yedekler	99.212.000
26 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	220.000	58 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(58.000.000)
260 Haklar	325.000	580 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	(58.000.000)
268 Birikmiş Amortismanlar (-)	(105.000)	59 Dönem Net Kârı (Zararı)	(33.444.000)
28 Gelecek Yıllara Ait Giderler ve G.T.	80.000	591 Dönem Net Zararı (-)	(33.444.000)
280 Gelecek Yıllara Ait Giderler	80.000		
AKTİF TOPLAMI	587.561.800	PASİF TOPLAMI	587.561.800

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şirketler, kuruldukları tarihten itibaren kâr elde etmek, süreklilik sağlamak ve topluma faydalı olmak için faaliyette bulunur. Küreselleşme ile birlikte, şirketlerin faaliyetlerini büyütme, genişletme ve kurumsallaşmaları bir tercihten ziyade zorunluluk hâlini almıştır. Teknolojide meydana gelen baş döndürücü gelişmeler nedeniyle, ülkeler arasındaki fiziki sınırlar kalkmasa da ticari sınırlar çoktan kalkmış görünmektedir.

Ülkemizde, şirket yapılandırılmaları adı altında birleşme uygulamaları günden güne artış göstermektedir. Küreselleşmenin de getirdiği olguyla beraber, gerek ayakta durabilmek gerek rekabette etkin olabilmek gerekse de büyüebilmek için, şirketler güçlerini birleştirme yoluna gitmeyi tercih etmektedir.

Şirketler, başta büyüme olmak üzere, sinerji oluşturma, rekabet avantajı sağlama, vergi avantajından yararlanma, riski dağıtmak için çeşitlendirme yapmak gibi gerekçelerle birleşme yoluna başvurmaktadır. Birleşme işlemi, bir veya daha fazla şirketin tasfiye olmaksızın, şirketlerden birisinin bünyesinde veya yeni bir şirket kurma şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Birleşmeler literatürde, “ekonomik faaliyet alanlarına” ve “hukuki yapılarına” göre birleşmeler olarak iki ana başlıkta ele alınır. Ekonomik faaliyet alanlarına göre birleşmeler, *yatay birleşmeler*, *dikey birleşmeler* ve *karma (çok pazarlı) birleşmeler* olarak üçe ayrılır. Hukuki yapılarına göre birleşmeler ise, *biçimsel birleşmeler* ve *biçimsel olmayan birleşmeler* şeklinde ikiye ayrılır.

Türkiye’de şirket birleşmeleri ile ilgili başlıca yasal mevzuat 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (136 – 158. maddeleri) ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’dur (18 – 20 maddeleri). Bunun dışında, birleşme işlemlerinde; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 492 sayılı Harçlar Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve 1 seri no’lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği sayılabilir.

Ülkemiz mevzuatı arasında birleşme işlemleriyle ilgili terim birliği bulunmamaktadır. TTK’de birleşme işlemi, “devralma şeklinde birleşme” ve “yeni kuruluş yoluyla birleşme” şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulurken, KVK’de “birleşme” ve “devir” şeklinde ikili bir ayırım vardır. KVK’de “birleşme” ile kastedilen *vergili birleşme* iken, “devir” birleşmenin özel bir türü olarak ele alınmış ve *vergisiz birleşme* şeklinde değerlendirilmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda birleşme işlemlerinde yapılacak işlemler ayrıntılı olarak açıklanmıştır. TTK’de hangi tür şirketlerin birleşebileceği açık olarak belirlenmiş ve şirket birleşmelerinin önündeki engeller mümkün mertebe azaltılarak kolaylaştırılmıştır. TTK’de sermaye şirketleri *anonim şirket*, *limited şirket* ve *sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket* olarak üçe ayrılırken, şahıs şirketleri, *kollektif* ve *komandit* şirket olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Eski TTK’de birleşme için *nev’ilerin aynı olması kuralı* gereği, bir limited şirketin bir anonim şirketle birleşebilmesi için, önce limited şirketin türünü anonim şirket olarak değiştirmesi ve bundan sonra birleşme işlemine başlaması gerekiyordu. Bu durum, şirketler için hem zaman hem de mali külfet anlamına geliyordu. Ancak yeni TTK’de, nev’ilerin aynı olması kuralı kaldırılarak birleşmek isteyen şirketlere rahat nefes aldırılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle, yürürlükteki TTK’de sermaye şirketlerinin *sermaye şirketleriyle*, *kooperatiflerle* ve *devralan şirket olmaları şartıyla kollektif ve komandit şirketlerle*; şahıs şirketlerinin *şahıs şirketleriyle*, *devrolunan şirket olmaları şartıyla sermaye şirketleriyle*, *devrolunan şirket olmaları şartıyla kooperatiflerle*; kooperatiflerin ise, *kooperatiflerle*, *sermaye şirketleriyle* ve *devralan şirket olmaları şartıyla şahıs şirketleriyle* birleşmeleri mümkündür.

Ülkemiz yasal mevzuatı, şirket birleşmelerini teşvik etmek amacıyla, birleşme işlemlerini birçok vergi ve harçtan istisna tutmuştur. Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre, devir suretindeki birleşmelerde birleşme kârı vergilendirilmez. KDV Kanunu’na göre devrolan şirketin mahsup edemediği KDV tutarı devralan şirket tarafından indirilebilir. Damga Vergisi Kanunu’na göre birleşme işlemleri için düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden istisna, Harçlar Kanunu’na göre birleşme işlemleri harçlardan istisnadır.

6362 sayılı SPKa uyarınca taraflardan en az birinin halka açık ortaklık olduğu birleşme işlemlerinde, yukarıdaki mevzuata ek olarak *Birleşme ve Bölünme Tebliği (II-23.2)* hükümleri ayrıca dikkate alınacaktır. Öte yandan, sermaye şirketi olmasına rağmen

bankacılık faaliyetinde bulunan bir bankanın diğerk bir veya birden fazla banka veya finansal kuruluş ile birleşmesi veya bütün aktif ve pasifi ile diğerk hak ve yükümlülüklerini başka bir bankaya devretmesi, bütün aktif ve pasifleri ile diğerk hak ve yükümlülüklerini devralması durumunda ise, yukarıdaki mevzuata ek olarak *Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkında Yönetmelik* hükümlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Birleşme süreci, birleşmeyi düşünen şirketlerin ön görüşmeleriyle başlayan, bunu resmiyete döken yönetim kurulu kararlarının alınması, YMM'lere öz varlık tespit raporlarının düzenlettirilmesi, birleşme sözleşmesi ve raporunun hazırlanmasıyla takip eden, şirketlerin genel kurullarının onaylaması ve nihayet ticaret siciline tescil ve ilan ile sonuca varan bir süreçtir.

Birleşmeyi düşünen şirketlerin yönetim kurulları, birleşmeye esas bilançolarını belirledikten sonra, YMM'lerden "Öz Varlık Tespit Raporu" alırlar. Bu tespit raporunda, birleşmeye esas bilançolar incelenir ve yasal mevzuat açısından birleşmeye engel bir halin olup olmadığı araştırılarak sonucu belirtilir. Ayrıca bu raporda, şirketlerin birleşme oranları, değiştirme oranları vs. gibi konularda da görüşler yer alır. Şirketin muhasebe yetkililerinin, bu oranları dikkate alarak, bu işlemlerin şirket ve ortaklar üzerindeki etkilerini değerlendirmeleri, hesaplamaları ve muhasebe kayıtlarını yapması gerekmektedir. Birleşme işlemi nedeniyle muhasebe kayıtlarına esas alınacak bilançoların, tescil işleminin yapıldığı gün veya bir önceki gün düzenlenen bilançolar olmasına dikkat edilmelidir.

Özellikle birleşme işlemlerinde, birleşmeye karar veren şirketlerin, birleşmeye esas bilanço ile devir tarihi arasındaki sürede ekonomik faaliyetlerini devam ettirmeleri nedeniyle, kâr veya zarar etmeleri olasıdır. Birleşme sözleşmesinde, bu sürede ortaya çıkacak durumun ilgili şirketlerin ortaklarına mı ait olacağı yoksa birleşme sonrası tüm şirket ortaklarına mı yansıtılacağı konusunda anlaşılmalıdır. Burada makul olanı, her şirketin birleşmeye kadar elde ettiği kâr veya zarar tutarının, ilgili şirket ortaklarının hakları/yükümlülüğü olmasıdır.

Birleşme işlemi, basit bir şekilde, iki şirketin devir tarihindeki bilanço rakamlarının toplanmasından ibaret değildir. Aynı şekilde, ortaklık haklarının belirlenmesi de, şirketlerinin öz kaynaklarının birbirine oranlanması sonucu bulunan bir değer değildir.

Birleşme işleminde, hem devralan hem de devrolan şirketin ortaklarının, birleşmeye esas sözleşme tarihindeki veya devir tarihindeki servet (öz kaynak/öz varlık) değerlerine uygun oranda ortaklık hakkının verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, servetlerin ortaklar arasında izah edilmesi mümkün olmayan bir şekilde el değiştirdiğinden bahisle, vergi idaresi tarafından cezalı tarhiyatlara karşılaşılabileceği tabiidir. Bunun yanı sıra, şirket ana sözleşmesinde, bilanço kârının/zararının ortaklar arasında sermaye paylarıyla orantılı olarak dağıtılacağı hüküm altına alınmış ise, bu hesaplamalarında doğru yapılabilmesi için, birleşme sırasında ortaklık paylarının hassas ve doğru bir şekilde hesaplanması gerekir. Oran hesaplamalarında, ilk aşamada mümkün olduğunca virgülden sonra çok basamak dikkate alınması (bu çalışmada virgülden sonra 10 basamak alınmıştır), en son aşamada virgülden sonra kuruş düzeyinde (2 basamak) alınması uygun olur. Sermaye tutarının düşük olduğu şirketlerde, ilk aşamada virgülden sonra iki basamak alınması sonuca çok önemli bir etkide bulunmasa da, sermaye tutarı arttıkça fark tutar önemli boyutlara ulaşabilecektir.

Birleşme işleminin tescil ve ilan edildiği tarihten itibaren, devrolan şirketin önceki ve sonradan ortaya çıkabilecek tüm hak ve yükümlülükleri artık devralan şirkete ait olmaktadır. Bunun için devrolan şirketin tüm bilgi ve belgelerinin entegrasyonunun doğru bir şekilde yapılmasına dikkat edilmelidir.

Bu çalışmada, meslek mensuplarına ve uygulayıcılara, birleşme işlemi için çok sayıda bilanço kalemi içeren iki şirketin bilançoları üzerinden ayrıntılı ve açık bir şekilde birleşme işleminin hesaplama ve muhasebe kayıtları (tali hesaplar dâhil) gösterilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın meslek mensuplarına ve bu alana ilgi duyanlara, birleşme işleminin nasıl yapılacağı konusunda toplu ve genel bir bilgi vermek suretiyle, birleşme işlemlerinin aşamaları konusunda yol göstereceğine inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, Adalet, *TFRS 3 İşletme Birleşmeleri ve Bir Uygulama*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray 2014.
- Akkum Tülin, “Firmalarda Yeniden Yapılanma (I): Firmaların Büyümesi – Satın Alma ve Birleşmeler”, *Yönetim*, Yıl 11 Sayı 36, Mayıs 2000, 52 (<http://isletmeiktisadi.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/09/Yonetim-36-2000-5.pdf>)
- Aktaş, Melike, *Şirket Birleşme ve Satın Almaları: Türkiye’de Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları Üzerine Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Ocak 2014.
- Arı, Basri, *Şirket Birleşmeleri ve Bir Örnek Çalışma: Arçelik AŞ ile Grundig AŞ Birleşmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.
- Arslan, Esmahan, *Türk ve ABD Hukukunda Şirket Birleşmeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.
- Aydın, Nurhan, *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1988.
- Aytekin, Serdar, *Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde İşletme Birleşmeleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016.
- Babacan, Muazzez ve diğerleri, *İlkeler ve İşlevlerle İşletme*, 1. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2012.
- Bakla, Ömer Faruk, *Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Birleşme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.
- Bayazıtlı, Ercan – Çelik, Orhan ve Gürdal, Kadir, *Genel Muhasebe*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2016.

- Baye, Michael R., Beil, Richard O., “Managerial Economics and Business Strategy”, Richard D. Irwin, Inc., *The Research Institute of Industrial Economics*, 1994.
- Bektöre Sabri, Benligiray Yılmaz ve Aydın Davut, *Şirketler Muhasebesi*, Güncelleştirilmiş ve Geliştirilmiş Yeni Baskısı, Nisan Kitabevi, Ankara 2008.
- Benligiray Yılmaz ve diğerleri, *Muhasebe Uygulamaları*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, 6. Baskı, Eskişehir 2011.
- Bilaçlı, Cihan, *Rekabeti Kısıtlayıcı Birleşme ve Devralmalarda Davranışsal Çözümler*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Seri No: 147, Ankara 2017.
- Bilgili, Fatih ve Demirkapı, Ertan, *Şirketler Hukuku*, Yenilenmiş 2. Baskı, Dora Yayınevi, Bursa 2012.
- Büker, Semih – Aşikoğlu, Rıza ve Sevil, Güven, *Finansal Yönetim*, Beşinci Baskı, Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2009.
- Cin, Hüseyin, *Şirketlerde Devir Birleşme ve Muhasebe Kayıtları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2007.
- Coştan, Hülya, “Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Sayı: 1, 2015. 72 (<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tfm/article/view/5000129045/5000118347>)
- Çaldağ, Yurdakul, *Şirketler Muhasebesi*, Son Yasal Düzenlemelere Göre Düzeltilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2009.
- Çeker, Mustafa, “Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVI(3-4), 2012, 101 - 102
- Dağlı, Hüseyin ve Ayaydın, Hasan, “Şirket Ele Geçirme Taktiklerinin Değerlendirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 56, Ekim 2012, ss
- Değirmenci, Fatih, *Şirket Birleşmeleri ve Şirket Birleşmelerinin Türk Vergi Sistemindeki Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2011.

- Demirbağ, Ayşegül, *Şirket Birleşme ve Devralmalarında İnsan Kaynaklarının Rollerini* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Haziran 2005.
- Develi, Bilge, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII(1-2), 2013, 444. (http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_1-2_14.pdf)
- Dinler, Zeynel, *Mikro Ekonomi*, Gözden Geçirilmiş 24. Basım, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa 2013.
- Dolgun, Merve, *Şirket Birleşmelerinin Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014.
- Elmas, Bekir, *İşletme Politikalarından Şirket Birleşmelerinin Hisse Senedi Fiyatı Üzerine Etkisi – İMKB Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2007.
- Ertürk, Mümin, *İşletme Biliminin Temel İlkeleri*, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Beta Basım, İstanbul 2011.
- Eyceyurt, Tuğba ve Serçemeli, Murat, “Şirket Birleşme ve Satın Almalarının Hisse Senedi Fiyatına Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 2013, 161-162.
- Gaughan, Patrick A., *Mergers, Acquisitions, and Corporate Restructurings, Fourth Edition*, John Wiley & Sons, Inc., 2007.
- Göktuna Hamdi, Deniz Ege, *Vergi Hukukunda Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- Gönüllü, Ozan, *Dünyada Şirket Birleşme ve Devralma Dalgaları*, *Social Sciences Studies Journal*, Vol: 3, Issue: 7, 2017. 318
- Gürbüz A. Osman ve Ergincan Yakup, *Şirket Değerlemesi: Klasik ve Modern Yaklaşımlar*, 2. Basım, Literatür Yayıncılık, İstanbul Mayıs 2008.

- Gürsoy Cudi, Tuncer, *Finansal Yönetim İlkeleri* (1. Baskı), Doğu Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007.
- İlarslan, Kenan, *Birleşme ve Satın Almaların Finansal Oranlar Yoluyla İşletmelerin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar Haziran 2011.
- Kara, Mustafa Sefa, *Şirket Birleşmeleri ve Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi* (<http://www.alomaliye.com/2015/06/23/sirket-birlesmeleri-ve-kurumlar-vergisi-kanunu-acisindan-degerlendirilmesi/>) [Erişim Tarihi: 23.03.2018]
- Kavak, Ahmet, *Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme işlemleri*, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara 2009.
- Kayakıran, Dilek, *İşletme Birleşmelerinin Piyasa Değerine Etkisi ve Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016.
- Koçak, İbrahim Hilmi, *Dikey Birleşme ve Devralmaların Antirekabetçi Etkileri Kapsamında Pazar Kapama*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Seri No: 153, Ankara 2017.
- Koller, Tim – Goedhart, Marc and Wessels, David, *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies*, Fifth Edition, John Wiley & Sons, Inc. USA 2010.
- Kolotoğlu, Olcay ve Yıldırım, Ali Haydar, *Soru ve Cevaplarla Kobi Birleşmeleri*, TÜRMOB Yayınları, Ankara 2009.
- Monks, Robert A. G. and Lajoux, Alexandra Reed, *Corporate Valuation for Portfolio Investment*, John Wiley & Sons, Inc. USA 2011.
- Mortaş, Mustafa ve Gümrah, Abdurrahman, “İşletme Birleşmelerinin TFRS-3, TTK ve VUK Kapsamında Değerlendirilmesi ve Birleşme Başarısının TOPSİS Yöntemiyle Belirlenmesi”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, 2016, 39.

- Mucuk, İsmet, *Modern İşletmecilik*, Gözden Geçirilmiş 16. Basım, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2008.
- Öndeş, Turan, *Finansal Sinerji – KOBİ'lere Ortaklık Önerisi*, Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 30 (Kış 2007), 302 – 306.
- Öner, Erdoğan, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- Öngen, Safiye, *Vergi Muhasebesi*, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2000.
- Özatlan, Yurdal, *Anonim Şirket Birleşmelerinde Ortaklık Paylarının ve Ortaklık Haklarının İncelenmesi Davası* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012.
- Özbalcı, Yılmaz, *Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, Ankara 1997.
- Öztunalı, Aydın, *Birleşmeler ve Satın Almalar Yoluyla Değer Yaratımı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.
- Öztürk, Veli, *Şirketler Muhasebesi*, Tutibay Yayınları, İstanbul 2006.
- Öztürk, Fatma, *Şirket Birleşmelerinde Belge Yönetiminin Entegrasyonu: Banka Birleşmeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2008.
- Parasız, İlker, *İktisada Giriş*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa 2003.
- Pehlivan, Osman, *Vergi Hukuku Genel İlkeler ve Türk Vergi Sistemi*, Celepler Matbaacılık, Trabzon 2009.
- Poroy, Reha – Tekinalp, Ünal ve Çamoğlu, Ersin, *Ortaklıklar Hukuku I*, Güncelleştirilmiş 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.
- Pulaşlı, Hasan, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- Ross, S. A., Westerfield R. W. ve Jaffe J., *Corporate Finance*, Mc Graw Hill Inc. USA 1996.

- Levy, H. ve Sarnat, M., *Capital Investment & Financial Decisions*, Prentice Hall, Cambridge 1990.
- Weston J. F. ve Brigham E. F., *Essentials of Managerial Finance*, Dryden Press, USA 1993.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat ve Tokol, Tuncer, *İşletme*, 9. Baskı, Beta Basım, İstanbul 2013.
- Sağlam, Necdet ve diğerleri, *Şirketler Muhasebesi*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, Eskişehir 2013.
- Sağlam, Necdet ve Şengel, Salim, *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketler Muhasebesi*, 6. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2016.
- Saidi, Hannikezi, *Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Şirket Birleşmeleri ve Örnek Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.
- Sevilengül, Orhan, *Genel Muhasebe*, 18. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2016.
- Sherman, J. Andrew, *Mergers And Acquisitions From A To Z: Strategic and Practical Guidance for Small- and Middle-Market Buyers and Sellers*, Amacom, USA, 1998.
- Sürmen, Yusuf, *Muhasebe – 2*, Celepler Matbaacılık, Trabzon 2011.
- Şahin, Osman Nuri, "Türkiye'deki Şirket Birleşme Verilerinin Yıllar İtibarıyla Analizi ve Dünya Geneli, ABD, AB ve Asya-Pasifik Verileri ile Karşılaştırması", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 2016, 232.
- Şahin, Osman Nuri, *Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında Şirket Birleşmeleri ve Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2011.
- Topuz, Devrim, *Ülkemizde Anonim Şirketlerin Birleşmesi ve Birleşmenin Muhasebeleştirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ağustos 2005.
- Tükenmez, Mine – Susmuş, Türker ve diğerleri, *Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Finansal Yönetim*, Vizyon Yayınları, İzmir 1999.

TÜRMOB, *2016 Kurumlar Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi*, Nisan 2017.
(<http://www.turmob.org.tr/Attachment.aspx?param=2IDREYITixYcrV/SgV7GFyEmania1+CeXQ09GHRrGhY+HvpPSHArh617wY5ZjoNWHLSV5d/KIic=>)

TÜRMOB, *2017 Gelir Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi*, Mart 2018.
(<http://www.turmob.org.tr/ebulten/gelirvergisirehberiekitabi/files/assets/common/downloads/GelirVergisiRehberi.pdf>)

Yavuz, Mustafa, “Ticaret Şirketlerinin Birleşmesinde Ortaklıktan Çıkma ve Çıkarılma”,
Mali Çözüm Dergisi, Sayı 133, Ocak-Şubat 2016. 122

Yörük, Nevin ve Ban, Ünsal, “Şirket Birleşmelerinin Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi: İMKB’de İşlem Gören Gıda Sektörü Şirketlerinde Birleşme Etkisinin Analizi”,
Muhasebe ve Finansman Dergisi Sayı: 30, Nisan 2006, 92.

İNTERNET SİTELERİ

<http://www.basalanhukuk.com.tr/hizmetlerimiz/sirket-birlesmeleri/>

<https://www.dunya.com/gundem/6102-sayili-turk-ticaret-kanununda-holding-sirketler-haberi-235659>

<http://www.ferhatgokce.com/soru-cevap/soru-sor/is-ortakligi-konsorsiyum-farki-nedir>

<http://www.gib.gov.tr/node/93784>

<https://www.ozdogrular.com/content/view/19283/>

<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FKilavuz%2FYatay+Olmayan+Birle%C5%9Fme+ve+Devralamalar%C4%B1n+De%C4%9Ferlendirilmesi+Hakk%C4%B1nda+K%C4%B1lavuz.pdf>

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59e2858a00e6c7.17885319

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59e2862977f234.38492355

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59da452eda3c84.95247375

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=203755

MEVZUAT

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun. (1953). *T.C. Resmî Gazete*, 8469, 28.07.1953

Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ

Bankacılık Kanunu. (2005). *T.C. Resmî Gazete*, 25983, 01.11.2005

Damga Vergisi Kanunu. (1964). *T.C. Resmî Gazete*, 11751, 11.07.1964

Gelir Vergisi Kanunu. (1960). *T.C. Resmî Gazete*, 10700, 06.01.1961

Harçlar Kanunu. (1964). *T.C. Resmî Gazete*, 11756, 17.07.1964

Katma Değer Vergisi Kanunu. (1984). *T.C. Resmî Gazete*, 18563, 02.01.1984

Kurumlar Vergisi Kanunu. (2006). *T.C. Resmî Gazete*, 26205, 21.06.2006

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)

Özel Tüketim Vergisi Kanunu. (2002). *T.C. Resmî Gazete*, 24783, 12.06.2002

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun. (1994). *T.C. Resmî Gazete*, 22140, 13.12.1994

Rekabet Kurumu: Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz

Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2010/4)

Sermaye Piyasası Kanunu. (2012). *T.C. Resmî Gazete*, 28513, 30.12.2012

Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Aynı Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ

Ticaret Sicili Yönetmeliği

Türk Ticaret Kanunu. (2011). *T.C. Resmî Gazete*, 27846, 14.02.2011

TTK Genel Gerekçe

Vergi Usul Kanunu. (1961). *T.C. Resmî Gazete*, 10705, 10.01.1961

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Cemal ALTINKESER
Doğum Yeri ve Tarihi	Çorum – 27/08/1988
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Dumlupınar Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	cemaltinkeser19@gmail.com
Tarih	